Emmanuel Robles

Ceasul limpezirilor

Editura Eminescu

EMMANUEL ROBLÈS

CEASUL LIMPEZIRILOR

PARTEA ÎNTÂI

I

ULTIMELE CAMIOANE CARE SE ÎN-torceau de la Cagliari schimbau viteza în josul străzii Regina-Elena, şi huruitul motoarelor lor zdruncina geamurile. Să tot fi fost ora opt, căci sosise *Il Popolo.* Vânzătorul de ziare striga deja titlurile, cu vocea lui de cocoş răguşit care străbătea înserarea.

Enervat, Valerio se ridică şi făcu câţiva paşi prin cameră. Scrisoarea care rămăsese deschisă sub lampă, pe masă, era un dreptunghi de hârtie albastră, elegantă, acoperită cu un scris rotund şi hotărât. Nu putea tăgădui că a răspunde Angelei devenea tot mai mult o încercare copleşitoare. Îşi trecu mâna peste ceafă cu un gest care îi era familiar, luă scrisoarea… *„Dragostea mea, data aceasta de 30 aprilie străluceşte pentru mine ca soarele. Am înscris-o cu creion roşu pe rezemătoarea şezlongului meu, cu litere mari, ca de afiş. Adică ele au cel puţin cinci centimetri! Asta îi face să râdă pe mătuşa mea şi pe doctorul Vanicek. Mai am şi un mic necaz; doctorul îmi interzice să plec cu avionul. Tatăl meu va veni să mă ia şi voi părăsi, în sfârşit, munţii aceştia, ca să merg la Genova. Tatăl meu a şi reţinut locurile noastre pe* Reggia di Portici, *un vapor care face circuitul Genova-Cagliari-Palermo-Neapole. Deci tatăl meu va petrece cu noi cele douăzeci şi patru de ore ale escalei de la Cagliari şi va pleca din nou spre Neapole. Ştii tu, dragostea mea,* că *număr, orele care ne despart?”*

Valerio împături încet scrisoarea. Latura puerilă a Angelei apărea acolo… în inscripţia aceea de pe şezlong… Şi în felul ei de a repeta „tatăl meu”, la fiecare rând… îşi netezi nervos părul, se învârti de două sau de trei ori prin cameră, nemulţumit de el însuşi, împărţit între mai multe sentimente contradictorii, dintre care răsări în cele din urmă ideea că seara lui cu Clara era ratată. Se jucă o clipă cu un pumnal german, până aduse străluciri în lama lui scurtă, dar gândul îi era aiurea. Îl cuprinse o bruscă enervare. Ajunsese la asta? Să dorească să se prelungească absenţa Angelei? Fusese obligat să o trimită în Alpi, la o rudă, pentru ca să-şi poată reveni după un fel de depresiune nervoasă care începea să-l alarmeze. Îşi aminti de deznădejdea Angelei din ziua despărţirii lor. Revăzu obrăjorul ei lucind de lacrimi. Patru luni. Trecuseră patru luni de când îi plecase nevasta. Şi el ezita… „Ce bestie sunt!” Îi va scrie imediat. Şi încă o scrisoare foarte drăguţă, foarte tandră. Deşurubă capacul stiloului, luă o foaie de hârtie…

„Draga mea, tare m-am bucurat în seara asta, la gândul că vom fi în curând iar împreună…” Dar curmă avântul penelului. Se gândi. În faţa lui, dintr-o oglindă de deasupra divanului, îl privea ţintă un străin. Cu obrazul brun, brăzdat de o mustaţă subţire, neagră, şi nişte ochi întunecaţi, cercănaţi şi cu pleoapele uscate. Expresia lui era tristă şi obosită. Treizeci şi cinci de ani. Avea treizeci şi cinci de ani. „La jumătatea drumului vieţii noastre…” Străinul îl privea într-una, cu aceeaşi atenţie, încât Valerio încercă o jenă subită şi lăsă capul în jos. „Parcă aş fi tras un chef zdravăn. Prea multă muncă… Ar trebui să plec în Sicilia pentru cincisprezece zile.” Îi plăcea Sicilia. Era mai bine să gonească în seara aceasta imaginile nostalgice ale golfuleţelor verzi şi aurii dinspre Palermo. Reciti prima frază şi rupse brusc foaia. Luă alta. *„Iubita mea, sunt nerăbdător să te strâng la piept. La gândul că vei fi în curând înapoi simt…”* Se ridică, făcu mototol hârtia şi o aruncă la coş, ridicându-se. „Să mă duc mai întâi la Clara. Să-i spun că Angela va fi aici peste câteva zile!” începu din nou să umble prin cameră. Deodată o bufnitură îl făcu să tresară. Se trântise un oblon. „Neroada asta de Delfina a uitat iar să închidă fereastra!” Deja vântul se înteţea, se abătea tot mai mult peste casă, ţiglele trosneau, perdelele tremurau. Întreaga noapte părea străbătută de trenuri lungi care, ţâşnind cu viteză şi cu cazanele clocotind, şuierau înnebunite. *„Sulfadimetilpirimidină, Imperial Chemical limited”.* Tubul acesta nu ar fi trebuit să se găsească în această cameră, ci jos, în dulapul-farmacie din cabinetul său de consultaţii. Nu-şi mai amintea când putuse să-l aducă aici, nici pentru ce. Îl învârti distrat între degete. Fugară, amintirea unei alte seri de vânt şi spaimă îi reveni în minte. Tobruk ’42. Corturile erau scuturate de furtuna de nisip şi se auzea, cumplit, huruitul îndepărtat al tancurilor germane care fugeau. Îşi frecă încet ceafa. *„Per non morire di tetano basta usare îl vaccino”*{1}. Luă broşura, o răsuci făcând-o sul, ca pe o ţigară lungă. „Cum va primi Clara vestea? Mă voi duce imediat să o văd. Scrisoarea o voi scrie mâine. Oricum, poşta aeriană nu pleacă decât la ora zece.” Îşi dădu seama că hotărârea aceasta îl liniştea oarecum. Va merge la Clara prin grădini, ca de obicei. Desfăşură broşura. Nimic nu-l va putea face să renunţe la Clara. Întreaga viaţă o aşteptase. Ea era aceea care îl smulsese din mlaştinile în care se înfunda de câţiva ani. *„Per non morire basta uare il vaccino.”* Oblonul se trânti din nou. Înjură şi trecu în cealaltă încăpere. Afară, mii de cazane îşi slobozeau furioase aburii. În timp ce trăgea obloanele, privi noaptea, norii uriaşi care se învolburau la orizont; ca înnebunită, luna aluneca repede printre rotogoalele lor străbătute de luminişuri sulfuroase. Via Regina-Elena era pustie. Pe plajă, cufundat în întuneric, hotelul *Palermo* părea un mare pachebot eşuat. Vântul smulgea vaiete melodioase firelor electrice întinse între stâlpi. După ce închise fereastra se întoarse şi văzu, pe comodă, portretul soţiei sale.

Studio Biancardi. Roma. Era o fotografie foarte reuşită. Angela îi zâmbea. Iluminări savante evocau la perfecţie strălucirea melancolică a ochilor săi frumoşi şi cenuşii. Lumina pătrundea irisul în diagonală, îl făcea transparent, pur, misterios, ca lacurile de munte. Valerio se apropie de fotografie. Lacuri de munte. Netede, limpezi… Dar sosise timpul să plece. Stinse lumina şi se întoarse în camera sa. De fapt, trebuia să examineze problema cu sânge rece. Clara devenise amanta lui puţin după plecarea Angelei. Erau fericiţi, în ciuda tuturor vicleşugurilor de care se serveau ca să-şi ascundă fericirea. Angela se va întoarce la sfârşitul lunii. Dar, în definitiv, nu va fi el primul care trăieşte între două femei! Oftă, lovi un scaun care îi stătea în drum. „Nu o să fiu singurul bărbat care trăieşte între două femei. Ceilalţi se descurcă bine." Îşi luă paltonul, fularul. Dar dacă Angela va afla totul? Lacrimile Angelei… De la bun început asta-i topi tot curajul. Rămase o clipă nemişcat în mijlocul scării, în întuneric, torturat de gândul durerii pe care o putea provoca. În acea clipă auzi o bătaie insistentă în uşă. Mai târziu avea să-şi amintească de clipa aceea stranie când a ezitat să deschidă. Dar coborî să deschidă.

Aprinse lumina în coridor, trase zăvorul. Vuietul vântului şi al mării crescu dintr-o dată.

— Pietro, tu eşti! Intră repede.

Pietro mormăi ceva. Arăta ca o pasăre înfrigurată, cu gâtul între umeri şi şapca lui *feldgrau,* cu cozoroc ascuţit, trasă pe ochi.

— Ce vrei?

— Vă cheamă Sandro. Voiaţi să plecaţi? Sosesc tocmai la timp.

Şi-şi frecă mâinile cu satisfacţie.

— Mă cheamă pentru nevastă-sa? Ce se întâmplă?

— Magda e bine. Vreau să spun că în clipa asta doarme.

— Sora i-a făcut injecţiile?

— Da. Dar Sandro vrea să vă vadă.

— Chiar acum?

— Aşa se pare. E mai cu seamă neliniştit. Cred că a înţeles că boala nevesti-si e serioasă. Şi nu-i în apele lui. Pe aici şi până să facă nerozii nu-i decât un pas.

Pietro mirosea a grajd. Îşi lăsase în jos gulerul de la vechea lui manta militară şi-l scruta pe doctor cu ochii săi mici şi ageri, cu gene puţine. De la tâmpla stângă începea o cicatrice roşietică pierzându-se sub şapcă; era amintirea unei încăierări de la Neapole, în '45, cu „rangerii" australieni.

— Poate să fie din cauza lui Gorzone, zise Pietro.

— Cum a lui Gorzone?

— Nu ştiu. Zic şi eu aşa…

Gorzone era proprietarul la care lucra Sandro.

— Îi face greutăţi?

— Chiar aşa, cum ziceţi dumneavoastră; e multă vreme de când i le face. De când s-a însurat Sandro cu Magda. Gorzone se învârtea în jurul micuţei…

— Ei, asta-i!

— Magda lucra la fermă, şi bătrânul crocodil ar fi vrut să pună laba pe ea. O mititică trupeşă. Dar a fost nevoit să-şi pună pofta în cui nea Gorzone, şi acum…

— Înţeleg. O clipă! Merg să-mi iau lanterna şi trusa.

— Şi maşina?

— N-o să iau maşina pentru un drum atât de scurt!

— Bine, bine!

Valurile se auzeau acum spărgându-se pe plajă. Făceau un zgomot adânc, solemn, prelung.

Când se reîntoarse, Valerio îl văzu pe Pietro examinând o fotografie înrămată, care era atârnată la intrarea pe coridor. Reprezenta o statuie a lui Hristos la o margine de drum. O făcuse Valerio în martie ’44, pe lângă Venafro. G.I.-ii{2} folosiseră această statuie drept stâlp pentru nenumăratele lor fire telefonice, şi Hristos, mutilat de-a binelea de mitraliere, părea că, sub legăturile care-i strângeau pântecul, gâtul şi capul, îndură un chin mai barbar decât crucificarea.

— Te interesează? întrebă Valerio.

— Puţin. Îţi spune ceva o fotografie ca asta.

— Unui individ necredincios ca tine?

Pietro ridică din umeri.

— Americanii ăştia… e de necrezut…

Zâmbindu-i, Valerio îl bătu prieteneşte pe spate. Afară, în clipa când să se despartă, văzură trecând unul din camioanele de la mină. Bena lui făcea un zgomot asurzitor pe caldarâmul zgrunţuros de pe via Regina-Elena. Bărbatul care conducea îşi ridicase pe frunte ochelarii mari şi fumurii, ceea ce-i dădea aerul unei fantastice furnici uriaşe.

Pietro privi cum se îndepărta camionul învăluit de o pulbere deasă, care strălucea în lumina lampadarelor.

— Poate că ar trebui să mă hotărăsc să caut de lucru acolo sus, zise el printre dinţi. Dar e o treabă care nu-mi place…

— Bine, spuse Valerio. Chiar nu ştii ce vrea Sandro?

— O să vă spună el, dacă nu s-o fi ţicnit deja. Oricum, dacă Magda se curăţă, asta i se va întâmpla. De necrezut cât o poate iubi pe faţa asta, domnule doctor!

Făcu câţiva paşi alături de Valerio. Umbla târându-şi sandalele, ale căror tălpi erau croite din bucăţi de camere de automobil.

— Pe cuvânt, nu-i de crezut cât o iubeşte pe fata asta! Părerea mea este că dacă Gorzone se încăpăţânează să-i mai facă greutăţi, o să-i pără rău.

Valerio o luă în sus, pe Regina-Elena. Pietro îl părăsise ca să se

alături prietenilor lui de la barul *Palermo*. Era singura parte a vechiului hotel pe care Gorzone o putuse reamenaja cu cheltuieli puţine. Încredinţase exploatarea ei unui sicilian, care îşi petrecea timpul blestemându-l, căci afacerile nu mergeau şi ratele erau mari. „Magda, îşi spuse doctorul, este epuizată de paludism, şi dezinteria asta, care-i vine plocon, nu drege lucrurile. Organism debilitat, rezistenţă slabă. Ar fi o minune să scape."

Umbla repede, cu trusa strânsă sub braţul stâng, luminându-şi calea cu ajutorul lanternei. Era grăbit să termine cu Sandro, ca să meargă la Clara, care cu siguranţă îl aştepta deja. Îl aştepta de la căderea nopţii, în încăperea aceea mică, unde îi plăcea lui, plină de ţesături, de dantele, de bibelouri din sticlă şi împodobită cu acvariumul acela luminos, încastrat în zid, în care înotau peştişori printre ierburi lungi şi coloanele minuscule ale unui templu liliputan.

Lanterna lui lumina trotuarul desfundat, afişele de pe ziduri…

PER TUTTA LA VITA
Chi si è lavato i denti due o tre volte col
2 DROPS
continuara a lavarseli col 2 DROPS
PER TUTTA LA VITA.{3}

O luă la stânga, şi curând ajunse afară din târg, faţă în faţă cu adâncul negru al câmpiei. Nişte lumini clipeau în depărtări. La dreapta, o imensă pată de neguri adânci, fără urmă de lumină, indica locul lagunelor. Pentru toată viaţa… Regiunea asta putredă, cu mlaştinile, cu bărăganele sinistre şi febrele ei nu şi-o alesese el. Era milanez, dar nu mai avea rude. În '42, un cargobot de evacuare îl transportase de la Tunis la Cagliari. Fusese afectat spitalului militar. A fost demobilizat de către aliaţi, puţin timp după sosirea lor în Sardinia. Aparţinea promoţiei 36, adică ruptura lui de adolescenţă se făcuse într-un mod cam brutal. Mai avea un unchi, care trăia la Buenos-Aires, şi care îl sfătuia, în fiecare din scrisorile sale, să vină la el. Când acceptase postul acesta la Salina-Bianca, se gândise să rămână aici doar vreo doi sau trei ani. Locul era trist, sărac, nesănătos, şi nu numai unchiul din Argentina îl sfătuia să plece de aici. Socrul lui îl implora de mult să vină să se instaleze la Neapole. Îi propunea chiar să-i avanseze suma necesară primelor cheltuieli. Dar exista Clara. Tocmai în clipa când era să se hotărască să plece, Clara intrase în viaţa lui…

Îşi feri capul de o rafală de vânt care plesni pulpanele paltonului. Zidul înconjurător al proprietăţii Gorzone începea după un buchet de eucalipţi. Furios, un câine începu să latre în spatele tufişului de spini. Valerio nu vedea animalul, dar acesta trebuia să fie prin apropiere. Auzea cum labele lui puternice zgâriau pământul uscat. „Ăsta trebuie

să fie Cobo… blestemat animal!” Casa era la capătul drumului. Uşa se deschise şi Sandro apăru, profilându-se în lumină. „Ăsta-i din contigentul 35, care a participat la evenimentele din Abisinia, în momentele «măreţe»…”

— Bună seara, Sandro!

— Vă salut, domnule doctor!

— Spune, cum îi mai merge?

— Intraţi. Doarme. A aiurat puţin în după-amiaza asta.

Vocea lui era sumbră, obosită. Valerio îşi scoase paltonul, îl azvârli pe o bancă unde un jurnal despăturit lăsa să se vadă un titlu cu litere de-o şchioapă:

EISENHOWER PREPARA I PIANI COME
SE STALIN ATTACCASSE ENTRO SEI MESI!{4}

Mintea lui Valerio înregistra cuvintele fără să le pătrundă bine înţelesul. „Cât o să ne mai otrăvească” îşi zise, şi se întoarse spre Sandro.

— Febra?

Sandro îi întinse foaia, pe care cifrele erau înscrise cu creion albastru, şi rămase nemişcat, scrutând faţa doctorului cu o încordare stânjenitoare. Era un bărbat negricios, slab, îmbrăcat cu pantaloni de mecanic şi un bluzon american. Avea fruntea lată şi însemnată de pişcăturile ţânţarilor, trăsăturile fine, iar expresia inteligentă şi hotărâtă. Privirea ochilor săi negri era fixă şi pătrunzătoare.

Din camera vecină venea un miros cald de transpiraţie şi febră. Valerio puse foaia pe masă şi se duse la căpătâiul bolnavei. Nemişcat, Sandro îi urmări toate gesturile, îl privi ridicând cuvertura, ascultând bătăile inimii şi palpând pântecele cu vârful degetelor. Magda, care continua să doarmă, gemu uşurel. Pe chipul ei alb şi descărnat, pleoapele umflate arătau ca două bile albăstrii. Câinele lătră iar în spatele casei. Sandro avu un gest de exasperare, dar Valerio tocmai se ridica, după ce-şi trecuse mâna pe fruntea tinerei femei.

— Ei bine? întrebă Sandro.

Aşteptă răspunsul cu buzele aprig strânse şi pupilele strălucitoare.

— Nicio schimbare de azi-dimineaţă, spuse Valerio. Tratamentul trebuie continuat. Voi reveni mâine, spre ora zece.

— Ştiţi că s-ar putea să nu vă pot plăti? zise Sandro cu un fel de agresivitate.

— Lasă. Nu-ţi cer nimic, „bătrâne”.

Vorbise calm, cu o uşoară cordialitate în glas. Adăugă:

— În Africa am înghiţit, vreme îndelungată, acelaşi nisip. Asta înseamnă ceva, nu?

Sandro clătină din cap. Gestul lui putea fi luat drept o mulţumire. Lumina lămpii cădea vertical din plafon, direct pe creştet, desenând pete ciudate pe obrazul lui osos.

— N-o să vă pot plăti, pentru că de sâmbăta trecută Gorzone nu-mi mai dă leafă.

— De aceea m-ai chemat să vin imediat?

— De asta şi de altceva.

— De ce refuză să-ţi plătească? Există o lege!…

— Nu. Nu sunt eu cel bolnav. Şi mai vrea să părăsesc această locuinţă mâine seară.

— Este nebun! Ce-i cu povestea asta?

Sandro rânji scurt.

— Explică-mi, zise doctorul.

— Gorzone vrea să mă evacueze, pentru că sunt nevoit să stau să-mi îngrijesc nevasta. Pretinde că nu-mi fac treaba şi că nu întreţin partea de domeniu care îmi revine. Zice că s-au furat fructe şi că arborii au fost vătămaţi. E un ticălos, pentru că nimic din toate astea nu-i adevărat. Ceea ce vrea el e să mă arunce în stradă!

— Ştie că-ţi este bolnavă nevasta?

— Ştie.

— Ceva nu-i în regulă, „bătrâne”. Voi merge mâine să-l văd pe Gorzone. O să-i vorbesc despre treaba asta. Trebuie să se poată aranja. Dar eşti sigur de tot ce-mi îndrugi?

— Nu sunt nebun, nu! Am primit hârtia la ora patru. Trebuia să semnez. Am refuzat.

În clipa aceea Magda suspină, şi doctorul îi făcu semn lui Sandro să vorbească mai în şoaptă.

— Înlocuitorul meu va veni mâine seară să se instaleze. E unul din Iglesias. N-are unde locui, înţelegeţi?

— Sigur că asta se poate aranja, repetă Valerio. Gorzone nu este un sfânt, dar nu va merge atât de departe.

— Legea este de partea lui. Locuinţa şi slujba merg laolaltă. Pierd slujba, părăsesc casa.

— Da, dar circumstanţele sunt neobişnuite. Soţia ta este bolnavă. Unde să te muţi? Bine, voi merge mâine dimineaţă la Gorzone. Îi voi explica.

Sandro întinse mâna cu palma în jos. Era o mână uscată şi negricioasă.

— Ascultaţi, domnule doctor. Nu este vorba să-l imploraţi în numele meu. Ne-a tratat întotdeauna ca pe nişte animale. De îndată ce Magda şi cu mine ne-am căsătorit, mi-a luat ferma, a refuzat să-mi reînnoiască contractul de arendă. Am fost obligat să accept locul acesta de paznic. N-aveam de ales. Nevasta mea s-a îmbolnăvit, altfel aş fi plecat la mină. Să nu-l imploraţi pe Gorzone. Trebuie să-i spuneţi doar atât: dacă nu ne lasă puţin în pace, o să-i fac seama.

— Ce? O iei razna! Ce ţi-ai mai băgat în cap!

— O să-l împuşc ca pe un câine. Asta să-i spuneţi!

Umbla în lung şi-n lat, ca un ieşit din minţi, înjurând şi ameninţând tot timpul.

„Sfinte Sisoe, dacă ştiam nu veneam, îşi spuse Valerio. Şi este în stare să facă nebunia asta, numai să nu cred eu că a dat înapoi!”

Trebuia acum să piardă cel puţin o jumătate de oră să-l calmeze pe Sandro, să-l dăscălească. „Şi Clara care mă aşteaptă!” Afară, în bătaia vântului, frunzişul vuia ca o cascadă. Cuprins de o nostalgie sfâşietoare, doctorul simţi nevoia să fie cu Clara, să regăsească liniştea casei, acea pace, acea tandreţe pe care o cere sufletul la sfârşitul unei zile istovitoare. Dar nu-l putea părăsi pe Sandro. Îl mai salvase la Derna, atunci când sosise însângerat, rănit la umăr. Dar cum să-l salveze azi de deznădejde? „Toţi trebuie să murim, dar chiar să ni se refuze nişte sărmane clipe de fericire pe pământul acesta…”

— Ascultă, „bătrâne”…

Vocea lui îl făcu pe Sandro să tresară; retrăgându-se brusc, acesta se îndreptă spre dulap, îl deschise şi scoase dintr-un sertar un obiect negru şi lucitor.

— Îl vedeţi, zise el cu un ton mânios. Sunt în el destule gloanţe ca să stârpesc secătura asta!

Era un *Luger,* şi Sandro îl ţinea strâns în mână, cu ţeava îndreptată spre plafon. Pietro spusese adevărul: „Dacă moare Magda, Gorzone s-a ars. Omul ăsta este la limita nervilor şi ajunge o nimica toată ca revolverul său să se descarce singur.” Situaţia asta îl irita pe Valerio.

— Pentru Dumnezeu, zise el, dă-mi mie chestia aia. Doar nu eşti un copil, nu?

Întinse mâna, încredinţat însă că Sandro nu-i va da arma.

— Nătărăule, dacă te aţâţi în halul ăsta vei face cu siguranţă o boroboaţă, şi ce-ai să câştigi după aia?

Şi în acelaşi timp gândea: „Sunt de plâns!”

Îi venea să plece. Sandro punea, încet, *Lugerul* în buzunarul interior al bluzonului său, fără să-l piardă pe doctor din ochi, având în priviri ca o licărire sfidătoare.

— Ce am de pierdut? spuse el.

— Păi, gândeşte-te la nevastă-ta, dobitoc ce eşti! Haide! Ajunge cu prostiile! zise Valerio din ce în ce mai exasperat.

Sandro îşi reveni puţin. Buzele lui erau albe, sau mai degrabă de culoarea gălbuie a lutului uscat.

— Să-mi dea pace Gorzone, mai zise el. De îndată ce Magda se va însănătoşi, voi pleca din porcăria asta de magherniţă. Dar să-mi dea pace. Dacă nu…

Ura nu-i putea fi smulsă din suflet. Simţeai că prinsese rădăcini în străfundul inimii, într-o zonă definitiv otrăvită. Chiar în dimineaţa aceea Sandro întrebase pe doctor dacă era sigur că putea să-i vindece soţia. „Am greşit nerăspunzându-i.” Îşi amintea de privirea lui, o

privire îngrijorată, tulburătoare.

— Îţi repet că mâine dimineaţă voi merge să-l văd pe Gorzone. Sunt sigur că aranjez afacerea asta.

— Vom vedea, spuse Sandro dispărând în partea întunecată a încăperii.

Valerio îşi îmbrăcă paltonul, luă trusa şi lanterna de pe masă.

— Ar trebui să te odihneşti, să încerci să dormi.

Sandro nu răspunse.

— Şi să mănânci. Pariez că astăzi n-ai mâncat nimic.

— N-are importanţă.

— Cap de catâr, bombăni Valerio.

Era deja pe pragul uşii. Se întoarse:

— Spune-mi, n-ai rude prin regiune? Sau rude de ale soţiei? Cineva care ar putea să te ajute să o îngrijeşti?

— Nu vreau pe nimeni!

Înaintă din nou în plină lumină, cu mâinile în buzunarele bluzonului.

Valerio ridică din umeri.

— Greşeşti, zise el. În sfârşit… Pe mâine!

Îi trecu prin minte că ar fi trebuit să-i ceară imediat *Lugerul.* Dar era deja pe drum şi se îndrepta cu paşi mari spre casa Clarei. Vântul îl biciuia fără răgaz. Întreg cerul era în mişcare. Munţi ameţitori păreau să alunece purtaţi în înălţimi de uraganul care vestea parcă sfârşitul pământului.

După ce străbătu o întindere de teren sterp, văzu luminile din Salina înghesuite de-a lungul coastei.

„Urâtă poveste" îşi zise. Regreta din ce în ce mai mult că nu reuşise să-l dezarmeze pe Sandro. „Este cel puţin a patra noapte pe care o petrece fără să doarmă, la căpătâiul soţiei sale. Numai bun ca să-l împuşte pe Gorzone dacă imbecilul ăsta vine să-l sfideze mâine."

II

— IATĂ-TE, ÎN SFÂRŞIT! ZISE Clara aruncându-i-se în braţe.

— Sunt în întârziere…

— Oh, începeam să mă îngrijorez!

— A venit cineva să mă caute chiar în clipa în care coboram scara să vin aici. Dar, spune-mi…

O îndepărtă puţin, îi prinse bărbia, ridicându-i capul.

Ea încercă stângaci să-şi ferească privirea.

— Ai plâns?

— Nu-i nimic. Vântul ăsta mă îmbolnăveşte. Am avut în după-amiaza asta o migrenă îngrozitoare. Acum a trecut.

Cum explicaţia nu prea părea să-l convingă, ea îi surâse, îl sărută pe buze şi îl luă în camera învecinată.

Pe peretele din fund, în acvariumul cel mare şi luminos, ţâşneau fulgere aurii.

— Mă duc la bucătărie. Am pregătit cina. Peste un minut ne aşezăm la masă.

— Bine, zise Valerio tolănindu-se pe divan.

Răsfoi distrat o revistă ilustrată, dar întrevederea cu Sandro îi lăsase un fel de nelinişte pe care nu reuşea să o alunge. Se ridică şi făcu câţiva paşi prin salonaş, adevăratul domeniu al Clarei, în care domnea o dezordine încântătoare. Perne, cuverturi, cărţi erau împrăştiate cam peste tot. Pe masă, pe fotolii zăceau reviste ilustrate ca *Oggi, L'Europeo, Sogno.* Toate romanele lui Alberto Moravia figurau la loc de cinste pe un raft al micii biblioteci, împodobită cu păpuşi din Sardinia, animale mici de sticlă colorată şi scoici vopsite. În lumina acvariumului, într-un peisaj de vis, peştii alunecau încet sau zvâcneau dintr-o dată, ca o ploaie de scântei.

Valerio se opri surprins de strălucirea lui. Alge lungi, verzi sau roze, se clătinau în bolboroseala aerului care pătrundea înăuntru. Bulele străbăteau cristalul de apă de la un capăt la altul şi i se părea că Sandro îl priveşte din fundul unei oglinzi stranii. Sandro, cu *Lugerul* în mână. Rămase o clipă visător în faţa acestei fantome, ea însăşi nemişcată în stratul acela tremurător, apoi răsuflă şi se îndreptă spre divan. În aceeaşi clipă intră Clara.

O atrase îndată spre el şi, în timp ce-i acoperea ceafa, gura şi obrazul cu sărutări, pe sub capot mâna îi mângâia pieptul rotund, încântător de călduţ, ca o pasăre mică.

— Parcă ai fi a mea pentru prima dată, în fiecare seară, zise el. Este întotdeauna prima oară.

— Luigi, murmură ea.

Avea o faţă frumoasă, triunghiulară, ochi frumoşi, castanii şi calzi uşor traşi spre tâmple, iar părul ei bogat şi negru era strâns pe ceafă. Mirosea frumos, avea o mireasmă abia perceptibilă de pajişte primăvăratică. Ştia că pentru el îşi îngrijea trupul cu multă atenţie, mergând de două ori pe săptămână la nişte institute de înfrumuseţare din Cagliari. Uneori o tachina spunându-i: „Păi abia ai treizeci de ani! Lasă asta pentru femeile bătrâne!" Ea scutura din cap râzând: „Vreau să-ţi plac întotdeauna".

O măritaseră cu bogatul Carlo Damiani, proprietarul unui imens domeniu, îndată după ce ieşise din colegiul Sfânta-Ana. Prima soţie a lui Damiani murise fără să fi avut copii. Atunci când a înţeles că nici de la Clara nu avea ce spera în sensul acesta, se îndepărtă de ea, arătându-i chiar o surdă aversiune. Sfârşi prin a lipsi deseori de acasă, preferând tovărăşia ţăranilor şi a cailor săi acestei prostuţe care-şi

petrecea timpul plângând, nu făcea doi bani la pat, îl privea fără încetare cu nişte ochi de animal hăituit, şi pe care ar fi bătut-o bucuros, dacă cei trei cumnaţi voinici nu i-ar fi inspirat teamă.

Muri în cele din urmă. Exact în ziua în care împlinea cincizeci de ani.

Fără să piardă o clipă – aşteptaseră destul! – neamurile Clarei se repeziră asupra proprietăţii lui Damiani, vecină cu a lor, la treizeci de kilometri de Salina. Clara putea să stea acasă, în frumoasa ei locuinţă din târg, fără să facă ceva. Meritase din plin un trai puţin mai liniştit. Tot restul „tribului" era în măsură, de altfel, să facă să prospere cele două domenii, şi mai ales cel al lui Damiani, atât de îndelung râvnit. Mai rămânea un pericol: mai curând sau mai târziu, Clara se va gândi la măritiş, de data aceasta cu un vlăjgan ales de ea. Tatăl era deja pe cale să-i impună fiicei sale un act de cedare, după toate regulile, când apăru Valerio. Providenţialul Valerio! Asta aranja totul. Nu era un bărbat care să divorţeze pentru a se căsători cu Clara. Şi apoi Clara, după atâţia ani petrecuţi cu acel urs bătrân de Damiani, câştigase din plin dreptul să ducă viaţa care îi plăcea.

De la moartea mamei, Vittorio, fratele mai mare, asigura legătura dintre fermă şi Salina. Venea destul de des să o vadă pe Clara, întotdeauna dimineaţa, din discreţie, şi îi aducea ouă, legume, păsări şi de asemenea un buchet de flori pregătit mereu de una dintre cumnate – Gina, Erminia sau Elena. În ce o privea, Clara nu se ducea să-i vadă pe ai săi decât cu ocazia marilor sărbători, în totul de vreo patru sau cinci ori pe an, făcând vizite de scurtă durată. La Salina, trăia în tovărăşia unei bătrâne servitoare, Torelli, Maria Torelli, cu o mutră de aristocrată îndurerată care şi-a pierdut averea în urma unei revoluţii sângeroase, şi care este obligată să muncească în exil la treburi sub condiţia ei. Maria Torelli o iubea ca pe fiica ei proprie, o spiona intens în folosul „tribului", cunoştea orele când Valerio era prezent, şi ştia să se transforme în fantomă de îndată ce apărea el. În seara aceasta, tocmai se refugiase deja în camera ei, la celălalt capăt al casei, şi asculta postul de radio Milano, care transmitea *Rigoletto*.

Odată masa terminată în grabă, Clara şi Valerio se reîntoarseră în salonul cel mic.

— Ai avut mult de lucru azi, dragul meu?

Punea adeseori întrebarea, şi întotdeauna cu aceeaşi nuanţă de regret, de parcă ar fi deplâns toată cheltuiala asta de timp şi energie pentru scopuri secundare, când de fapt dragostea singură ar fi trebuit să le umple viaţa.

— Da. Multă treabă, zise el.

Se ghemui lângă el pe canapea. O simţea acum fericită, încrezătoare. Plânsese, poate ştiind că Angela nu va mai întârzia şi va reveni!

— Nimic nu ne va putea despărţi, Clara, spuse el, nimic şi nimeni. Niciodată…

Ea bâigui ceva. Închise ochii. Chipul ei luă o expresie pe care o cunoştea bine, o expresie în acelaşi timp de plăcere şi suferinţă. Atunci o răsturnă blând peste perne. Se simţea bogat, puternic, victorios, şi o fericire vijelioasă punea stăpânire pe el în timp ce mângâia umerii şi sânii Clarei. Era goală pe sub capot, goală şi uşoară, şi el se culcă cu ea, în timp ce dânsa continua să murmure cuvinte fără şir, strângându-l în braţe…

Rămaseră multă vreme lungiţi unul lângă celălalt, izolaţi de lume ca naufragiaţii. O vâltoare se stingea în ei, marea se retrăgea murmurând la urechile lor, îi abandona istoviţi.

Asemenea unei flori împietrită de apele unei fântâni vrăjite, timpul încremenise ca prin farmec. Ora aceasta era pură, fără amintiri, fără legături cu pământul. Ora aceasta nu ducea nicăieri. Ea nu se mai rostogolea ca un fluviu, ci se încolăcea în jurul ei însăşi, într-un miros îmbătător de trupuri calde şi palpitânde.

Încet, Valerio îşi petrecu buzele pe sânii şi pântecul Clarei. Îşi plimbă mâna peste trupul acesta în care vibra o viaţă misterioasă, de nestăvilit.

— Luigi, suspină ea.

Şi, cu ochii încă închişi, ea îşi oferi buzele şi el o sărută cu o înflăcărare deznădăjduită, de parcă sărutarea aceasta ar fi trebuit să-i ferească pe amândoi de moarte, să-i apere de adâncul acela către care îi târa acum timpul, care începuse din nou să se scurgă…

— De ce ai plâns azi după-amiază?

— S-a terminat, nu-mi mai vorbi despre asta! răspunse ea zâmbind.

Mai adăugă: „Sunt fericită”, şi buzele îi erau pline, roşii şi ademenitoare.

— Aş dori atât de mult să am un copil, mai spuse ea apoi cu o voce tainică. Aş vrea un copil de la tine…

— Da, zise Valerio mişcat, strângând-o lângă el.

Se simţea plin de recunoştinţă, alinat. Se putea gândi, fără resentimente, la tinereţea lui grea, la anii de război, la toţi anii de singurătate. Putea iubi chiar, într-un fel, acest vast pustiu pe care reuşise să-l străbată, întrucât îl condusese la Clara, pentru că întreg trecutul lui nu părea a fi decât un drum lung şi sigur spre Clara.

Dar ea se întoarse spre el:

— Uneori îmi este frică singură. După plecarea ta, îmi zic că n-ai să te mai întorci, că n-am să te mai revăd, şi-mi vine să strig ca o nebună.

— Prostuţo, zise el cu tandreţe.

— Nu ştii ce înseamnă pentru mine o zi petrecută în aşteptarea ta…

Asemenea unui cal obosit, vântul începea să-şi piardă din putere şi, odată cu răbufnirile lui, aducea cântecul îndepărtat, transmis de radio-

Milano, un cântec ciudat, exaltat, uneori cu accente sfâşietoare de bocet.

— Soţia ta se va întoarce curând, nu-i aşa?

— Da.

— Ţi-a scris?

Se ridică, o luă în braţe şi rămaseră tăcuţi. Simţea că ea nu se mai dăruia cu totul, că ceva într-însa se revolta, dar nimic nu ieşea la iveală, faţa ei rămânea calmă, păstrând aceeaşi expresie de blândeţe.

— Clara, ţi-am spus că nimic nu ne va despărţi vreodată. Trebuie să ai încredere.

— Te cunosc. Eşti foarte bun şi nu vei vrea să o vezi suferind.

— Nu va şti. Cum ai vrea să…?

— Va afla totul foarte repede.

— Dar dacă vom fi precauţi…

— Da. Te vei strecura aici noaptea, tremurând la gândul că ai putea fi surprins. Îi vei da explicaţii despre absenţele tale, despre întârzierile tale. Vei minţi. Vei minţi prost, fireşte, te şi văd. Şi nevasta ta va fi nenorocită şi astfel fericirea noastră va pieri încetul cu încetul.

Se ridică, întunecat, iar ea îl urmări din ochi surâzând zdrobită.

„De ce-mi vorbeşte despre Angela?" îşi spunea Valerio. Tot ceea ce putea să-i spună Clara îşi repetase şi el deja de nenumărate ori. Pentru ce să strice farmecul acestor ore, atât de greu câştigate, când toate argumentele se izbeau în el de un singur gând foarte simplu, se mistuiau la această idee, şi anume aceea că el avea nevoie de Clara. Fără Clara, viaţa lui pierdea ceva, asemenea unui nimb luminos, o căldură, o unitate, o speranţă. Fără Clara, el ar reîncepe un drum singuratic printre fiinţe, aşa cum ar face-o printre copacii unei păduri nesfârşite, drum înfiorător, ostil şi fără refugiu.

O cunoscuse pe Angela la Neapole, în octombrie 1945. Angela la optsprezece ani. Gingaşă, timidă, dar cu avânturi vesele şi o mutrişoară proaspătă, cu ochi prelungi, strălucitori şi blânzi.

În timpul unei excursii la Pompei, către sfârşitul plimbării, ea se simţi obosită; se aşezară, unul lângă altul, pe scările Forumului, şi deodată Angela îşi lăsă capul pe umărul lui Valerio cu atâta gingăşie şi încredere, încât el se simţi tulburat. Miracolul se produse din nou, câtva timp după aceea, când în cele din urmă o strânse la pieptul lui, când avu trupul acela abia înmugurit, aspru şi totodată tandru, şi lângă obrazul lui faţa aceea prelungă şi copilăroasă. În luna februarie a anului următor erau căsătoriţi, şi o lua pe Angela cu el, în Sardinia.

Părinţii Angelei nu acceptaseră decât provizoriu despărţirea de dânsa. Iar pentru Angela, care nu-i părăsise niciodată, acest exil într-o ţară aridă nu întârzie să devină din ce în ce mai apăsător, în ciuda dragostei cu care o înconjura soţul ei.

Şi tot foarte repede văzu şi Valerio cum iluziile sale se destramă

foarte iute. Se căsătorise cu o fetiţă drăguţă, care regreta paradisul ei de altădată, apartamentul bogat al familiei sale, prietenele, teatrele din Neapole şi vila ei din Sorrento.

O copilă răsfăţată, care se plictisea lângă el, dar fără să înceteze vreodată să se arate drăguţă, de o drăgălăşenie atentă, cu timidităţi al căror farmec el nu-l mai gusta. Ea pretindea că este copleşită de fericire, dar aerul ei resemnat nu putea ascunde adevărul.

Încetul cu încetul Valerio se îndepărtă de ea. Simţea cum creşte în el un gol mare, dar încerca să-şi ascundă sentimentele, continua să se arate prevenitor, îndatoritor, continua să joace comedia dragostei. Nu mai încerca nici măcar plăcerea de a dispune de trupul acesta micuţ şi slab care se trezea încet, şi care rămânea inert, în ciuda unei complezenţe înduioşătoare. Oricum, ea nu ghicea nimic, nu bănuia nimic şi trăia în casa aceasta mare din Salina ca o tânără într-un internat, aşteptând vacanţele cu nerăbdare. Profita de cea mai mică ocazie ca să meargă la Neapole, unde petrecea cinci sau şase zile, niciodată mai mult. Valerio încuraja aceste mici escapade, căci ea se întorcea cu un aer fericit, care îl impresiona. Şi pentru că o ştia fragilă, vulnerabilă, încerca faţă de ea ceva ce se asemăna cu mila.

Recunoştea, atunci când îl întâlnea, uneori, pe socrul său, Latanza, că Salina nu era un loc de şedere ideal pentru o tânără femeie obişnuită cu avantajele şi distracţiile unui oraş mare. Dar, cu toate acestea, el iubea Salina, se ataşase de acest târg lipsit de graţie, şi, oricum, îi repugna să se instaleze la Neapole. Dar trebui să admită că Angela se prăpădea în acest climat. A fost nevoit să o trimită grabnic în Alpi…

— Luigi! strigă încet Clara, cuibărită în colţul divanului, în poziţia ei preferată, cu picioarele adunate sub ea. Îşi încheie capotul. Valerio veni să se aşeze din nou lângă ea. Îndată Clara îl prinse brusc de umeri şi-i zise:

— Ascultă-mă bine. Orice s-ar întâmpla, nu-ţi voi reproşa niciodată nimic. Voi rămâne întotdeauna a ta. Am impresia că-mi fur fericirea, dar cel puţin am avut partea mea. Nimeni nu-mi va putea lua ceea ce mi-a aparţinut.

— Te iubesc, murmură Valerio, şi cuvintele avură o rezonanţă sumbră, profundă şi nouă.

„Sufletul meu” îi spuse ea într-o şoaptă, care fu ca o chemare venită de la altă fiinţă, de la copilul care voia să se nască şi să trăiască din ea, şi Valerio rămase tăcut o clipă, petrecându-şi mâinile peste corpul acesta perfect, peste şoldurile rotunde şi pântecul cald şi suplu.

În clipa aceea cineva lovi violent cu pumnul în uşă. Clara scoase un ţipăt scurt. Valerio se ridică. Schimbară o privire îngrijorată. Cine striga oare la o astfel de oră?

— Doctore! strigă vocea.

Valerio se ridică.

— Doc-to-re!

Era vocea lui Pietro.

— Asta-i bună!

— Ce-ai să faci? întrebă Clara.

— Nu ştiu…

Şi-şi frecă grăbit ceafa.

— Vrei să merg să văd?

— Nu. Lasă-mă pe mine.

Era furios şi îngrijorat.

— Cum de ştie că eşti aici? întrebă Clara, pe un ton uşor neliniştit.

— Mă întreb şi eu. Dar o să aflu.

Se îmbrăcă şi străbătu apartamentul în grabă.

— Eu sunt, domnule doctor, zise Pietro din întuneric.

— Ce vrei?

Încerca să distingă trăsăturile feţei în bezna aceea de nepătruns. Şi Pietro făcu un pas în lături, intră în triunghiul luminos care se strecura prin crăpătura uşii, înţelegând parcă jena pe care o provoca rămânând în întuneric. Valerio îl observă din prag.

— Vă cheamă inspectorul Fasaro, domnule doctor. E vorba de o poveste dezgustătoare la Fuosco, în strada Tarente, ştiţi?

— Fasaro te-a trimis?

— Da. Jucam cărţi la Salvi. Mi-a zis că dacă nu sunteţi la dumneavoastră, să trec pe aici.

Vorbea cu un ton absolut natural. Rămăsese cu mâinile înfundate în buzunarele vechii sale mantale de infanterist, şi aştepta liniştit răspunsul doctorului.

— Ce nu-i în regulă la Fuosco?

— Boşorogul de bunic a încercat să o violeze pe micuţa Lydia. E de necrezut cât de vicios poate fi bătrânul. O puştancă de zece ani. Şi nu este prima oară că încearcă.

— Vin imediat. În cinci minute.

— Fetiţa a leşinat. E foarte vătămată, cred. Familia face un tărăboi groaznic. E de necrezut. Se aude din piaţă.

— Spune-i lui Fasaro că sosesc îndată.

— Bine. Iertaţi-mi deranjul. Bună seara, domnule doctor.

Se depărtă tuşind. Valerio îl privi dispărând în neguri. Vijelia se potolise. Se orânduiseră toate în spaţiul nocturn, în care răsunau acum strigătele voluptoase ale broaştelor.

Când reveni, o găsi pe Clara, care se sculase, aşteptându-l; era foarte palidă.

— Ce se întâmplă?

— O poveste urâtă la Fuosco. Poliţia este la faţa locului şi sunt aşteptat.

— Ce poveste?

— Violul unei fetiţe, zvârli Valerio căutându-şi paltonul.

— Dar cum de se ştia că eşti aici? întrebă Clara cu o voce alarmată, în timp ce-l ajuta să-şi tragă mânecile.

Era să răspundă: „Fasaro ştia", dar preferă să mintă.

— Pietro mi-e prieten vechi. Poate m-a urmărit când am plecat de la Sandro, mai înainte. Tot el mă căutase şi atunci.

Explicaţia nu stătea în picioare. De ce l-ar fi urmărit Pietro? Clara nu se lăsa înşelată şi privirea ei îngrijorată o spunea clar.

— Poate m-a văzut, din întâmplare, când am intrat aici.

Cum grădinile lor se învecinau, Valerio putea veni şi pleca întotdeauna de la Clara, fără riscul unei întâlniri nedorite.

— N-ai de ce să-ţi faci gânduri, mai zise el, în timp ce-şi lua trusa şi lampa de buzunar.

Ea nu-i răspunse.

— Nu-i nimic grav, draga mea, haide!

Dar îşi dădea perfect de bine seama că vocea lui suna fals.

III

FAMILIA FUOSCO LOCUIA ÎN PARTEA de jos a oraşului, lângă portul pescăresc. Trebuia să străbată toată via Regina-Elena, să traverseze piaţa, apoi să coboare o serie de scări care duceau la fabrica de sardele. Vântul încetase cu totul. Străzile erau tăcute, obloanele trase şi totul arăta părăsit şi cuprins de o tristeţe rece. Era închis şi *Palermo,* cu uşile sale verzi şi individul şiret de pe reclama Cinzano. Panoul cinematografului *Imperiale* anunţa filmul *Ultima întâlnire* cu Alida Valli şi Jean-Pierre Aumont.

Valerio era îngrijorat. Cum să-l întrebe pe Fasaro? Acela „ştia", lucrul era dovedit. Ce va face cu secretul pe care-l descoperise? Şi, mai ales, era oare singurul care îl cunoştea? Mai exista şi Maria Torelli, dar ea era prea devotată Clarei ca să vorbească. Şi Pietro. Dar poate că el adusese doar mesajul lui Fasaro, fără să bănuiască ceva. Ce importanţă avea? Era convins că poate s-o apere pe Clara de toţi. O ură fierbinte şi vâscoasă, ca un val de sânge, îi prinse pentru o clipă gâtlejul, o ură împotriva tuturor acestor duşmani ascunşi, împotriva miilor de ochi care îl pândeau, împotriva acestor guri în stare să scuipe veninul lor peste Clara! Dar ce să facă, ce să facă? Şi mai era şi Angela! Şi mai era şi socrul!

W STALIN M TRUMAN PACE ÎN COREA{5}

glăsuiau zidurile de-a lungul cărora mergea. Mirosul crâncen al fabricii de sardele îl izbi îndată ce începu să coboare spre port.

…Mai era şi socrul. Fosco Latanza conducea la Neapole o importantă fabrică de ţesături. El nu acordase, cu o bucurie delirantă,

mâna unicei sale fiice unui domn care îşi propunea apoi să se ducă să trăiască într-o fundătură infectă din Sardinia. Invariabil, în fiecare din scrisorile sale, îi prezenta lui Valerio multiplele avantaje ademenitoare ale Neapolului. Dar zadarnic. Şi răspunsurile evazive ale ginerelui său păreau să-l irite. Acum, argumentul suprem era sănătatea fiicei sale. Argument de altfel serios. Nu era prost bătrânul Latanza! Poate că până la sfârşit va bănui ceea ce ascundea atâta încăpăţânare şi răceală! Era limpede că, dacă propusese să însoţească pe Angela şi să petreacă douăzeci şi patru de ore la Salina, o făcea pentru a întreprinde mica lui anchetă la faţa locului. Venea să ceară explicaţii la domiciliu şi poate că el cunoştea la Salina pe unii oameni capabili să-i dea informaţii folositoare.

Fasaro, de exemplu.

PACE ÎN COREA W TOGLIATTI
ABASSO TRUMAN PACE ÎN COREA{6}

„Chiar dacă va fi război, nu mă voi despărţi de Clara!”

Războiul! Atâtea pericole îi ameninţau! Simţi cum o descurajare brutală pătrundea în el ca o lamă şi îl sfârteca în toate direcţiile. Dobândiseră o fericire care nu era decât o flacără expusă oricărei adieri. Îşi repetă în gând: „doar o flacără”. Dar ora care precedase clipa de faţă fusese prea încântătoare ca să se lase pradă melancoliei. Această fericire fusese pură, măreaţă, îi izolase admirabil de lume, justifica viaţa cu o mândrie suverană!

Ajuns în josul scării se găsi pe strada care mărginea marea. Valurile săltau peste parapet şi lăsau băltoace negre pe trotuare. Intui furia misterioasă şi sumbră a mării şi privi spre larg. La dreapta străluceau semnalele roşii şi verzi care indicau plasele cu care se pescuia tonul.

FOTOGRAFUL FUOSCO

Aici era. Vreo douăzeci de persoane discutau cu însufleţire în faţa magazinului închis, lângă micuţul Fiat decapotabil al inspectorului Fasaro. Oamenii tăcură, de îndată ce-l recunoscură pe doctor. Valerio îl ştia pe Fuosco, al cărui tată, la şaizeci şi patru de ani, începuse să dorească fetiţele într-un mod periculos. Din această cauză ai lui îl obligau să locuiască într-o jumătate din cameră, separat de restul familiei printr-un înalt grilaj de grădină, fixat în cele două ziduri opuse. Căci apartamentul de deasupra magazinului era prea mic şi copiii prea numeroşi ca să poată fi sacrificată o cameră întreagă.

Valerio se urcă pe scara de lemn, şi ţipetele sfâşietoare ale mamei îl întâmpinară de cum ajunse pe palier.

— Fetiţa mea, doctore! Fetiţa mea frumoasă! Mizerabilul ăsta! Iată ce a făcut din ea mizerabilul ăsta!

Avea faţa umflată de lacrimi, părul răvăşit, şi îşi întindea mâinile agitând degetele de parcă avea păianjeni uriaşi la vârful braţelor. Nişte femei înconjurau patul în care zăcea Lydia, cu nările lipite şi cu

buzele albe.

— Bună seara doctore, pronunţă o frumoasă voce gravă, o voce armonioasă, ca aceea a unui cântăreţ de operă. Era Fasaro. Cei doi bărbaţi îşi strânseră repede mâna. Cineva îl ajuta pe Valerio să se dezbrace de palton.

Poverina{7}, se văita una din bătrânele care se rezemau de zid.

Valerio se plecă peste fetiţa care îşi revenise şi gemea.

— M-a durut domnule, vai cât m-a durut…

— *Poverina, poverina,* gemeau femeile cu adevărate accente de milă.

— Priviţi cât este de palidă, domnule doctor! Priviţi! striga mama plângând.

— Scoateţi-i afară pe toţi oamenii aceştia, ordonă Valerio. Unde este Fuosco?

— N-a vrut să vină sus, zise Fasaro. N-aveţi nicio grijă, de asta mă ocup eu.

Una câte una, femeile ieşiră în tăcere.

— Puneţi apă la fiert! spuse Valerio mamei.

În timp ce lua pulsul fetiţei, Fasaro se plecă întrebând:

— Injecţie cu ulei camforat?

— Cafeină. Este acelaşi lucru.

Se ridică agasat.

— V-aş fi recunoscător dacă aţi vrea să ieşiţi şi dumneavoastră, zise el privindu-l drept în faţă. Prezenţa mamei este de ajuns.

— Bineînţeles doctore, zise Fasaro fără nicio stânjeneală în glas.

Fetiţa continua să se vaite, mişcându-şi încet capul de la dreapta spre stânga. Mama se întorsese şi hohotea cu pumnii la gură.

— Stai acolo, spuse calm Valerio, şi trase cearşaful dezvelind micul trup rănit…

Când mai apoi trecu în camera învecinată ca să vorbească cu Fasaro, se pomeni în prezenţa bătrânului. Stătea în spatele grilajului, cu degetele crispate pe bare şi privea în gol, cu ochii holbaţi şi cu gura deschisă. Bărbia ţepoasă, cu perii lungi şi cenuşii, semăna cu o pernă de ace. Era mic de stat, de o slăbiciune înfricoşătoare, şi prin deschizătura cămăşii i se vedea pieptul îngust, descărnat şi acoperit de păr rar. Fusese probabil bătut, căci avea urme violacee pe obrazul stâng şi pe gât. Îl supraveghea un inspector aşezat pe masă, cu picioarele atârnânde şi fumând pipă cu un aer dezinvolt. Un alt poliţist îşi curăţa unghiile cu un briceag, şi părea foarte absorbit de îndeletnicirea aceasta. Avea capul lung, de rechin, cu falca teşită şi un aspect cinic. Aruncă spre Valerio o privire batjocoritoare.

— Iată-l pe bunic, doctore! zise Fasaro. Ei bine? Micuţa?

— Grav, spuse Valerio privindu-l cu răceală.

— Voi avea raportul dumneavoastră mâine dimineaţă?

— Bineînţeles.

— Mulţumesc.

Era un flăcău de treizeci şi cinci, treizeci şi opt de ani, foarte frumos, cu ochii negri, calzi şi parcă catifelaţi. Poate prea cuceritor, îşi spuse Valerio. Ştia că nu trebuia dată crezare aparenţelor. Sub aerul nonşalant al lui Fasaro se ascundea o îndrăzneală stăpânită şi o mare putere de a face rău. Purta un costum foarte bine croit şi era îmbrăcat cu grijă: avea ac de cravată, batistă de mătase, butoni de aur la manşete.

„Şi peştele ăsta, gândi Valerio cu dispreţ, a descoperit secretul relaţiilor mele cu Clara."

— Vreţi să ştiţi cum s-au petrecut lucrurile? întrebă Fasaro pe un ton amabil.

— Vă rog, spuse sec Valerio.

— Ei bine, părinţii se mai aflau încă în magazin. Fetiţa s-a suit să-şi culce fratele mai mic. Tocmai era pe punctul să coboare, când bătrânul, în cuşca lui, a simulat un leşin. În loc să-l cheme pe tat-su, fetiţa, sărmana micuţă, a ascultat numai de primul său elan. Ştia unde se găsea cheia. A deschis grilajul şi el s-a aruncat asupra ei, încercând să-i înăbuşe ţipetele. Fratele mai mic a alergat pe palier, urlând, şi a chemat pe ceilalţi de jos.

Vorbea cu uşurinţă şi bătrânul asculta, nemişcat, cu fruntea rezemată de grătar şi cu ochii ficşi.

— Voi trimite după raport la dumneavoastră acasă, către ora zece, adăugă Fasaro. Nu-i nevoie să vă deranjaţi.

— Ce veţi face cu omul acesta?

— Păi, îl umflăm imediat!

Făcu un semn tovarăşilor săi şi aceştia se aruncară asupra bătrânului. Fasaro scoase un pachet de ţigări, oferi una doctorului, care refuză cu un gest. Flacăra brichetei lumină obrazul inspectorului, obrajii lui netezi, nasul drept şi arcurile sprâncenelor sale dese. „Place, desigur, fetelor" gândi Valerio, în timp ce ceilalţi încercau să-l smulgă pe bătrân de lângă grilaj. Dar el se crampona de bare cu o energie sălbatică.

— Nu! striga el. Nu! Nu vreau! Lăsaţi-mă!

Cei doi poliţişti îl trăgeau de umeri, fără să-i poată desprinde mâinile.

— Mârşavule! zise unul dintre ei.

Fasaro se apropie atunci şi, lovind cu tocul pantofului începu să zdrobească degetele bătrânului, care scoase gemete de durere. Îşi retrăgea o mână, dar se agăţa cu cealaltă cu o forţă uimitoare.

— Lăsaţi-mă! Nu! Nu vreau!

Cu sprâncenele încruntate, cu ţigara între buze şi cu mâinile în buzunarele vestei, Fasaro, stând în echilibru pe un picior, lovea metodic, în timp ce bătrânul aştepta fiecare lovitură tremurând.

— Destul! zise Valerio scârbit.

Inspectorul îi aruncă o privire ciudată, dar se opri. Urmă un minut de încordare. Apoi, poliţistul cu cap de rechin se dădu înapoi şi lovi puternic, cu pumnul, ceafa bătrânului, care scoase un ţipăt, se plecă ridicol înainte, ca şi cum ar fi vrut să salute, şi-şi lăsă braţele să cadă. Fu repede târât afară.

Timp de o clipă Valerio şi inspectorul rămaseră unul lângă altul, fără să spună o vorbă. Cei doi poliţişti aruncaseră pe bătrân pe canapeaua din spate a Fiatului şi îi respinseră pe curioşi.

— Am un loc liber, doctore. Vreţi să vă conduc acasă? întrebă Fasaro pe un ton prietenos.

Valerio îl privi cu surprindere.

— Mulţumesc, zise el, mă întorc pe jos.

Fasaro aspiră un fum din ţigara sa, păru că ezită, apoi făcu un mic semn cu mâna.

— Cum vreţi. Noapte bună.

Coborî ager treptele scării şi se instală la volan. În curtea vecină femeile se văitau. Dinspre mare veneau adieri de aer umed.

Abia pusese Fasaro motorul în funcţiune, că bătrânul se şi ridică, absolut ţeapăn, dar scuturătura demarajului îl făcu să cadă din nou pe canapea, în timp ce cu un gest de disperare îşi agita ridicol braţele sale lungi.

IV

DIMINEAŢA ERA LUMINOASĂ ŞI călduţă. Clara tocmai începea să se îmbrace în camera în care, prin cele două ferestre care dădeau spre grădină, soarele pătrundea pe traiectorii mari şi oblice. Era aproape goală, doar în chiloţii aceia dantelaţi care îl amuzau pe Valerio. Colecţiona pentru el lenjerie rafinată şi îi făcea mare plăcere să-l vadă mângâind voluptos materialele acelea frumoase.

Ridicată pe vârful picioarelor, cu şalele cambrate şi cu sânii în cupa mâinilor, zâmbi chipului pe care-l reflecta oglinda dulapului.

Îşi amintea, cu o fericire languroasă, de chipul frumos al lui Valerio pe când erau cuprinşi amândoi de acea frenezie din care se năştea văpaia atotmistuitoare a dragostei. Ridică braţele, se întinse. Soarele îi ardea carnea şi se simţi cuprinsă de fiori.

Din curte se auzea vocea Mariei Torelli. Era ziua spălatului. Venise spălătoreasa.

Clara termină cu îmbrăcatul. Îi spusese lui Valerio:

— Înaintea ta nu a fost nimic. Când nu eşti aici am impresia că îmi lipseşte o parte din fiinţa mea şi simt o spaimă îngrozitoare.

Şi era adevărat că ziua îi părea nesfârşită, în ciuda ocupaţiilor

cărora li se deda cu ardoare, ca să-şi omoare timpul.

Se apropie de fereastră îndată ce-şi îmbrăcă rochia. Se auzea vocea spălătoresei. Clara nu o vedea. Nu vedea decât umbra femeii, proiectată pe dalele curţii, o formă lungă, monstruoasă cu o burtă uriaşă.

— … şi noaptea îl las să se culce el primul. El este totdeauna obosit, pentru că e muncă, nu glumă, în mină. De aceea aştept să adoarmă. Tărăgănez dinadins, după ce i-am culcat pe ăi mici. Îl las să adoarmă, căci dacă mă culc în acelaşi timp cu el, s-a zis. Dar uneori se trezeşte în plină noapte şi atunci n-am încotro, dar în clipa aceea l-aş sugruma. El nu-şi dă seama. Gustă plăcerea şi eu aştept să termine. N-am încotro. Dar după aia înnebunesc de frică. Înnebunesc, vă jur. Gândiţi-vă că avem deja cinci copii. Ăsta o să fie al şaselea. Deja acum un an era să mor cu tot ce mi-a dat să beau bătrâna Pasta. Lui bărbatu-meu îi este, bineînţeles, totuna când mă vede aşa. S-ar zice că face dinadins. Ştiţi că şi de data asta am încercat totul. Apoi, soţul meu mi-a dat bani să merg la o moaşă la Cagliari. Ca să fac economie, am făcut o parte din drum pe jos. Când am ajuns, moaşa nu era acolo; atunci mi-am zis: dacă lipseşte este un semn de la Dumnezeu; Dumnezeu a vrut-o. Şi l-am lăsat.

— Şi pe când va fi? întrebă vocea suavă a Mariei Torelli.

— Peste o lună.

Umbra se plecă, fantoma cea lungă se învârti în jurul ei însăşi şi dispăru. Acum Clara nu mai auzea decât zgomotul robinetului cel mare.

— Se poate aşa ceva? Se poate aşa ceva? murmură ea întristată subit.

Făcu câţiva paşi prin cameră. Era descumpănită. O urmărea vocea tărăgănată, obosită şi dezamăgită a femeii. Apoi imaginaţia ei făcu un salt spre Angela. Se va întoarce în curând. Totul se va schimba. Ştia că nu va putea lupta, şi-i fu deodată frică de zilele care vor veni. Şi frica o cuprindea valuri, valuri, din ce în ce mai strâns, până îşi simţea picioarele tremurând şi mâinile transpirate. O clipă dori să-l revadă pe Valerio care, foarte rar, îi făcea pe neaşteptate câte o vizită în timpul zilei. Ar fi voit să se ghemuiască lângă el: să o protejeze de nenorocirea pe care o simţea cum urcă spre ea ca o maree.

Încă mai avea trăsăturile răvăşite atunci când sosi fratele ei Vittorio. El o privi cu o perspicacitate jenantă.

— Merge totul bine, Claretta?

— Desigur.

— Eşti fericită?

— Dar bineînţeles!

Pusese toate darurile de la fermă şi un buchet mare de trandafiri roşii pe masă.

— Sunt minunaţi, spuse ea.

— Sunt din grădina lui Bruno. Îi îngrijeşte special pentru tine.

— Să-i mulţumeşti din partea mea. Cum îi merge Marelui Şef?

Vittorio surâse. Era un vlăjgan cu faţa arsă de soare, cu bărbia pătrată şi cu umerii masivi. Avea mâini mari, puternice. Îi plăcea să încalece caii cei mai aprigi, să se lupte cu taurii tineri şi să-i dea peste cap, prinzându-i de coarne. Semăna cu Clara numai la ochi, puţin oblici, sumbri şi arzători. Nu vorbea niciodată cu ea în italiană, ci prefera dialogul sard.

— Marele Şef este bine. Îmbătrâneşte puţin, dar mai ţine bine paharul în mână. O îmbrăţişează pe faţa lui frumoasă.

— Mulţumesc, zise Clara surâzătoare.

— E adevărat că eşti o fată frumoasă, spuse Vittorio. Merge totul bine?

— Da, sigur, ţi-am mai spus-o!

— Bine, bine, bine!

Era îmbrăcat cu o vestă de vânătoare, cu pantaloni de călărie şi purta cizme înalte, roşii. Părul său stufos şi foarte tare lins părea un fel de cască neagră şi lucitoare pe capul lui frumos, purtat mândru de un gât gros, rotund, îndesat ca un fragment de coloană.

— Toată lumea te aşteaptă de Paşti.

— Voi veni, zise Clara.

— Recolta de portocale a adus bani frumoşi. Vei avea o parte bunicică, ţi-o jur.

— Cu atât mai bine!

Îşi scărpina faţa, păru că ezită, apoi îşi întinse picioarele şi spuse:

— Zilele acestea ar trebui să faci o călătorie mică, nu?

— De ce-mi spui asta? întrebă ea repede.

— Ei! Nu ştiu! O călătorie mică, ce! Ca să-ţi cheltuieşti banii.

— N-am poftă să plec, zise Clara privindu-şi cu atenţie fratele, care îşi aprinsese o ţigară.

Se făcuse mai palidă. Se gândea la Pietro. Explicaţiile lui Valerio nu o liniştiseră deloc şi vorbele fratelui se adăugau neliniştii sale.

— Pentru ce vrei să fac o călătorie?

— Ei! dacă nu aş fi atât de prins cum sunt, îţi jur că mi-aş permite un mic popas în Grecia. Am o poftă nebună să vizitez Grecia. Şi să ştii, trebuie să profiţi de anii aceştia de pace. Atunci când războiul…

— Războiul? exclamă Clara indignată. Ce, tu vrei sa fie iar război?

— O clipă! Nu ţin deloc, în ceea ce mă priveşte. Dar nu mi se va cere părerea. Am întâlnit un camarad care era cu mine la tancuri. Mi-a spus că azi se fabrică tancuri teribil de confortabile. Aproape nişte vagoane-salon. I-am spus că aş prefera adevăratele vagoane-salon. Crede-mă, ne rămân puţini ani să facem turism. După aceea vom strânge cureaua. Uite, de exemplu, am visat totdeauna să văd micul

golf Along! Un vis de copil. Nu?

Râse nervos şi se ridică.

— Să lăsăm asta. Ascultă Clara. Mi se pare că eşti plictisită. Aveai o mutră tare curioasă când am intrat. O mutricică tristă.

— Nu-i nimic. Puţină oboseală.

— Bine. În fine… Dacă ceva nu merge, ştii că poţi conta întotdeauna pe mine. Sunt alături de tine, cred că ştii?

— Ştiu.

— Sunt gata să te ajut.

— Ştiu. Eşti un frate bun, spuse ea cu o urmă de surâs trist. Dar totul e în ordine pentru moment.

— Adevărat?

— Adevărat.

El trase un fum lung din ţigară.

— Bine. Trebuie să fac câteva cumpărături în oraş. Luăm masa împreună?

— Bineînţeles.

— Pe curând.

Cum plecă, ea se închise în cameră să plângă.

În timpul acesta, ca în fiecare joi, Valerio vizita bolnavii de la ospiciu. Sora Maria-Magdalena îl însoţea prin dormitoarele infirmeriei. Avea tenul palid şi ochii roşii.

— O avem din nou pe Rosa, domnule doctor, zise ea cu placiditatea ei obişnuită.

— Rosa? Iar a început?

— Da, domnule doctor. Sora Josefina a găsit-o în fundul grădinii, lângă grota Sfintei Maici. Era leşinată, într-o baltă de sânge. Îşi deschisese vinele de la încheietura mâinii. A făcut asta cu un briceag de altoit, pe care l-a luat de la seră.

— Hai să vedem.

Era vorba de o italiancă din Tunis, care în 1942 a reuşit să se evacueze în Sardinia, ca să-l reîntâlnească pe iubitul ei. Dar acesta pierise în naufragiul unui transport atacat de aviaţia aliată. Deznădăjduită, a încercat o dată să se sinucidă. A scăpat, dar a început să bea, s-a îmbolnăvit şi a sfârşit prin a ajunge la ospiciu. Într-o dimineaţă, maicile au găsit-o în grădină, cu picioarele rupte. Sărise pe geam. Nenorocirile îi tulburaseră mintea, şi îşi petrecea o mare parte din timp povestind, unui auditoriu imaginar, viaţa ei fericită petrecută cu bărbatul pe care îl iubea. Întinsă pe patul îngust de fier, privea cum se apropia doctorul şi infirmiera, fără să-i salute. Ochii săi reci nu clipiră atunci când Valerio îi desfăcu pansamentele şi examină rănile. Tăieturile erau adânci. Se vedea că ele fuseseră făcute cu putere şi mânie.

Era o femeie de treizeci şi cinci de ani, cu faţa osoasă, cu tenul

cenuşiu. Buzele îi erau uscate şi crăpate de febră. Un strat subţire de transpiraţie lucea pe tâmplele ei. Avea pupilele dilatate şi fixe, ceea ce îi dădea o privire stranie, fascinantă.

Valerio se ridică, dădu instrucţiuni infirmierei. În clipa când se pregătea să plece, descoperi pe noptieră o fotografie mică, lipită pe un carton. Imaginea se distingea greu. „Un om printre milioane şi milioane de oameni, şi tocmai din cauza acestuia ea va sfârşi prin a se omorî într-o zi", îşi spuse Valerio. Fără o vorbă el se îndreptă spre patul alăturat şi-şi continuă vizita. Examină vreo duzină de bolnavi, dintre care o fetiţă părăsită de mama ei şi care suferea de paludism. Înainte de a pleca, Valerio se întoarse în prima sală şi se apropie de Rosa.

— Vreţi să-i spuneţi ceva? întrebă călugăriţa infirmieră cu amabilitate. Şi cum Valerio nu răspundea, ea se adresă femeii:

— Haide, Rosa, doctorul vrea să-ţi vorbească!

Dar Rosa întoarse capul spre perete şi închise ochii.

Ieşind de la ospiciu, Valerio fu nevoit să meargă la infirmeria societăţii miniere, astfel încât nu se putu duce la Gorzone decât spre ora unsprezece. Câteva raze jucăuşe de soare se strecurau printre straturile înguste de nori. Valerio opri maşina în apropierea vilei lui Gorzone. Acesta locuia tocmai sus pe colină, la ieşirea din Salina. Din grădina plantată cu smochini şi portocali se putea vedea, pe deasupra gardului de cactuşi şi a grămezilor de stânci, un colţ al coastei golfului dinspre Cagliari. De partea cealaltă, către câmpie, o brumă argintie acoperea pământurile sterpe. Lagunele sclipeau în depărtare, şi uneori fulgere scurte alergau pe suprafaţa lor. Gorzone îl primi pe Valerio într-o încăpere burduşită cu mobile şi care, printr-o fereastră mare pe care erau aşezate ghivece cu plante ornamentale, dădea spre mare.

— Ce plăcere să vă revăd, doctore. Vă aşteptam. Aşezaţi-vă mai bine în fotoliul acesta. Tocmai parcurgeam jurnalele, pândindu-vă venirea. Aţi citit discursul lui. Vîşinski?

— N-am avut timp să citesc jurnalele în dimineaţa aceasta, spuse Valerio.

Lumina intensă care intra prin fereastră îi răsnea ochii. În larg, un cargobot depăna încet o panglică lungă de fum.

— Ştiţi că situaţia este extrem de încărcată. Periculos de încordată, doctore. Şi toţi suntem ameninţaţi. Toţi!

Valerio ridică molatec mâna a încuviinţare. Dar nu avea poftă să întreţină o conversaţie despre conjunctura internaţională. Venise să-i expună lui Gorzone un proiect de cumpărare a hotelului *Palermo* de către societatea minieră. Societatea voia să transforme clădirea în spital. *Palermo* era un fost cazino, a cărui construcţie fusese terminată în ajunul războiului. Germanii îl folosiseră ca depozit de materiale, iar mai târziu americanii făcuseră din el centru de odihnă pentru aviatorii

lor de la bazele aliate din Sardinia. În noaptea de după plecarea nemţilor, un avion necunoscut a aruncat deasupra hotelului un şirag de bombe, dintre care una a distrus aripa stângă. O altă bombă s-a înfundat în grădină, fără să explodeze. Deci grădina era interzisă publicului şi plasele de sârmă împiedicau intrarea, în aşteptarea unei echipe militare de dezamorsaj.

Gorzone cumpărase ceea ce rămăsese din vechiul cazino cu preţul unei îmbucături de pâine. Obţinuse de la stat, în numele reconstrucţiei şi a despăgubirilor de război, o subvenţie considerabilă, care îi permisese să amenajeze barul de la parterul dinspre via Regina-Elena, pe colţul unde aceasta se întâlnea cu aleea portului. Spera să vândă la un preţ bun stabilimentul abia restaurat. Oferta societăţii miniere nu-i era deloc pe plac, şi problema fu repede abandonată.

Rămânea afacerea Sandro.

— Valerio îl lăsă din nou pe Gorzone să peroreze despre ultimele incidente de la O.N.U. Pe mare, cargoul încetase să mai scoată fuioare de fum şi ultimele pământufuri se destrămau pe cer.

— Din fericire, spunea Gorzone, superioritatea atomică a americanilor compensează din plin avantajul numeric, în trupe, al ruşilor şi chinezilor la un loc.

Vocea ascuţită a doamnei Gorzone, care dădea ordine cameristei, le parveni din camera vecină. „Patru servitori; individul are tot ce-şi pofteşte.” Acest bărbat mic, negricios, cu burtă, cu părul creţ şi ochii injectaţi făcuse avere, datorită unei lovituri îndrăzneţe, încercată imediat după intrarea aliaţilor la Neapole. Dirija o importanţă agenţie artistică. Atunci când frontul s-a stabilizat pe linia Gustav şi când Italia rămăsese tăiată în două zone, soarta a vrut ca Gorzone să aibă în grija lui o sumă considerabilă, reprezentând drepturile ce urmau să fie repartizate actorilor şi muzicienilor ale căror interese le administra. Or, aproape toţi clienţii lui se găseau, în epoca aceea, în oraşele din nord sau în străinătate. Neapole rămânea în continuare sub ameninţarea atacurilor aeriene germane, şi viaţa era grea.

Gorzone plecă în Sardinia cu familia. Sardinia era atunci o insulă fericită, ocolită cu dispreţ de „Dornierurile” şi de „Junkersurile 88”{8}. Cumpără cu un preţ bun un minunat domeniu, de care proprietarul, fascist de vază, căuta să se debaraseze ca să fugă în Spania.

Veni apoi momentul când trebui să restituie drepturile. Dar Gorzone se pregătise să îndure şocul acesta. Către sfârşitul războiului adusese domeniul într-o stare suficient de înfloritoare pentru ca să-i poată înfrunta pe creditorii cei mai bine înarmaţi. Pentru ceilalţi, tactica a variat după caz. De exemplu, tenorul Enzo Soldini, refugiat la Buenos-Aires, căzuse la pat. Rămas fără resurse, el pretinse, spre sfârşitul lui 1945, cele 850.000 lire, pe care Gorzone i le datora. Dar Gorzone hotărâse să-i rămână în continuare dator, până când Soldini va găsi

banii necesari să-l dea în judecată sau să vină de la Buenos-Aires să aranjeze afacerea. Văduva dirijorului Ricardo Maechi, după nenumărate scrisori rămase fără răspuns, se hotărî să întreprindă călătoria de la Torino la Salina, ca să încerce să recupereze cele 700.000 de lire datorate defunctului ei soţ. Din nenorocire, Ricardo Machi neglijase întotdeauna să-şi ţină hârtiile în ordine, şi a fost o nimica toată pentru Gorzone s-o expedieze cu mâinile goale. Cu cei de la care putea spera ceva, Gorzone ştia să fie cordial, amabil şi chiar slugarnic, servil. „Zelosul Gorzone", scrisese marele compozitor Aldo Guardini, oare îl dispreţuia, dar ştia la nevoie să se folosească de el…

Camera mirosea a ceară de parchet. Un album de Mozart rămăsese deschis pe pupitrul pianului. Pe perete se afla o natură moartă de Cefirini, şi pe etajeră o fotografie cu dedicaţia lui Guardini, cu cerneală verde şi scrisul mare şi îngrijit.

— Bei ceva, doctore? Puţin vermut?

— Mulţumesc, spuse Valerio. Venisem să vă vorbesc şi despre cazul lui Sandro, paznicul dumneavoastră.

Gorzone încruntă sprâncenele.

— Bine. Dar asta nu vă împiedică să beţi un păhărel, nu-i aşa? Nu ne întâlnim atât de des! Numai în împrejurări deosebite! Aş fi încântat – şi doamna Gorzone de asemenea – să vă vedem mai des. Ah, dar adevărat că nu beţi alcool! Şi nici nu fumaţi! Din motive de igienă? Din principiu? Consecinţele unui legământ?

Chicoti vulgar. Agasat, Valerio neglijă răspunsul şi frunzări nonşalant exemplarul unei reviste milaneze. Gorzone şi bătu din palme.

— Vermut! Şi oranjadă! spuse el micuţei servitoare care sosise la prima chemare.

Valerio se ridică şi privi acoperişurile Salinei, dincolo de terenurile neroditoare în care se înălţau câţiva aloe albăstrui. În lumina albă care cădea din cerul acoperit, o linişte oarecum tristă se întindea peste câmpiile cenuşii şi peste grohotişul de stâncă. „Cincisprezece zile de odihnă cu Clara la Trapani! Cincisprezece zile departe de toţi!" îşi spuse cu desperare Valerio. Se întoarse. Din fundul fotoliului său, Gorzone îl observa şi i se păru că vede în ochii lui o licărire ironică. Dar uşa se deschise, şi mica servitoare se întorcea aducând băuturile. De îndată ce închise uşa, Valerio porni la atac. Era hotărât să termine repede cu povestea asta a lui Sandro.

— Nevasta paznicului este grav bolnavă.

— Grav?

— Da. Este într-adevăr în pericol.

— Păcat. O fată foarte frumoasă. Vreau să spun, la epoca la care a întâlnit-o bărbatul ei. Pe la sfârşitul lui '45, cred. Era încântătoare. De atunci a pierdut mult. Foarte dulce?

— Poftim?

— Oranjada, o doriţi foarte dulce?

— Mda, mormăi Valerio, pe care tonul detaşat al lui Gorzone începea să-l exaspereze.

Omul îl dezgusta. Printr-un sistem abil de împrumuturi, cea mai mare parte a muncitorilor care lucrau pe vastul său domeniu erau la cheremul lui. Valerio era gata să bruscheze tonul discuţiei, dar amintirea *Lugerului* lui Sandro îl reţinu puţin.

— Bea asta, doctore! Portocale din plantaţia mea. O să-mi spuneţi părerea!

— Mulţumesc.

— Export în Anglia. Încep să am acolo clienţi excelenţi. Englezii, între noi fie vorba…

Valerio îl întrerupse brusc:

— Venisem pentru Sandro, dragă domnule Gorzone!

Gorzone îi aruncă o privire tăioasă.

— Adevărat. Vă interesaţi de flăcăul acesta… Ei bine? Despre ce este vorba? Îmi permiteţi să fumez? Fumul nu vă deranjează?

— Sandro îmi spune că de la o clipă la alta este ameninţat cu evacuarea.

Vorbise aspru, privindu-l pe Gorzone drept în ochi.

— Ştii, doctore, am un reprezentant care se ocupă de acest gen de treburi. Ca şi cu vânzarea lui *Palermo;* în fond, tot pe el îl priveşte şi asta.

— N-aţi putea să-i cereţi să amâne evacuarea lui Sandro?

— Să vedem. Trebuie să vă spun că, de o bună bucată de vreme, Sandro nu-şi mai făcea treaba cum trebuie. Şi soţia lui nu era încă bolnavă. Niciodată nu am fost foarte mulţumit de el. Am angajat, deci, un alt paznic, care trebuie să sosească în curând.

— Circumstanţele sunt excepţionale. Unde să se refugieze Sandro şi soţia lui?

— Bineînţeles, bineînţeles. N-are decât să se înţeleagă cu înlocuitorul lui! Ce dracu! Casa este mare. Are două camere foarte frumoase. Este o treabă care se poate aranja. O încăpere pentru fiecare, în aşteptarea unei alte soluţii.

Deodată Valerio se simţi foarte obosit. Era mai degrabă o oboseală a sufletului decât a trupului. Îl văzu ca printr-un geam foarte gros pe Gorzone, care continua să vorbească, cu o mână rezemată pe pântec.

— Oricum, nu pot să accept ca proprietatea mea să rămână de izbelişte şi nici să-l las fără acoperiş pe noul meu paznic!

— O să-l preveniţi suficient de repede pe împuternicitul dumneavoastră cu afacerile? întrebă Valerio pe un ton morocănos. Avea impresia – încă vagă – că celălalt îşi bătea joc de el, că îi ghicise plictiseala.

— Omul meu de afaceri? Îi voi telefona imediat. Acum, în faţa dumneavoastră!

Valerio schiţă un gest de protest, dar Gorzone se precipitase deja spre telefon şi formă numărul.

— Sandro va cădea la învoială cu angajatul cel nou. Este un băiat cumsecade. Îl cunosc. Se vor înţelege.

— Sper şi eu, zise Valerio cufundat în fotoliul său, pe când de fapt se şi îndepărta cu gândul de Sandro. Cunoştea o casă lângă Trapani, în apropierea plajei, printre pini…

— Alo? Cu domnul Azzopardi, vă rog!

…o căsuţă izolată, cu o grădină înconjurată de ziduri înalte, năpădite de iederă. Peste tot, muşcate. Putea să o închirieze pentru cincisprezece zile, înainte de toiul sezonului de vară. Numai cincisprezece zile, care i-ar prii. Cincisprezece zile cu Clara…

— Domnul Azzopardi a şi plecat?

„Vom vedea ce cloceşte pungaşul ăsta afurisit. A tras nenumăraţi oameni pe sfoară. Poate încearcă să mă ducă de nas, animalul!”…Cu Clara. Cincisprezece zile. Să citeşti. Să visezi. Să iubeşti. Clara va consimţi, cu siguranţă, să vină. Dar Angela? Va fi greu ca, puţin timp după absenţa ei de patru luni, să ne despărţim iarăşi şi să o fac să accepte că pot să doresc să o şterg singur, fără ea, pentru două săptămâni. Cade totul baltă de la bun început, fără doar şi poate!

— Bine. De îndată ce se va întoarce, vă rog să-i spuneţi să treacă pe la mine, înainte de a se duce la Sandro Galli… Da, în după-amiaza asta… Da… Trebuie să-l instaleze pe noul paznic.

„Are mâini fine. Cântă la pian. Şi şevaliera lui este de aur”, îşi zise Valerio şi întinse mâna după pahar, bând distrat o înghiţitură de oranjadă. Cu toate acestea ce frumoase ar fi fost cincisprezece zile cu Clara, fără să se ascundă; să se plimbe, să se scalde, să înoate… *„Dragostea este un dar divin. Cei care ştiu să iubească vor şti să şi moară…*” citi Valerio textul de sub desenele din revista milaneză pe care o răsfoia acum. Între timp Gorzone închisese telefonul.

— Vedeţi, spuse el cu un aer şiret, atunci când se face apel la sentimentele mele umanitare nu este niciodată în zadar!

Tonul îl înfurie pe Valerio. Închise revista şi-l privi pe Gorzone.

— Dacă sentimentele umanitare n-ar fi răspuns, spuse el, aş fi făcut apel la instinctul de conservare!

Regretă îndată lipsa lui de sânge rece. Gorzone se ridicase livid, cu buzele tremurânde.

— Ce vrea să zică asta? Ameninţări! Ameninţări cu moartea! Aici? La mine acasă?

Îl înfruntă pe doctor cu o expresie de ură sălbatică.

— Îmi închipui că nu faceţi decât comisionul acestui coate-goale. Vreau s-o cred! Toate astea sunt odioase! Se face apel la mărinimia

mea şi… Dar lucrurile nu se vor petrece astfel! Oare într-adevăr el v-a însărcinat cu acest… acest ultimatum?

— Nu este vorba nici de ultimatum, nici de ameninţări. M-am exprimat greşit. Sandro nu mi-a spus nimic! Este vorba de un sfat personal. El este desperat de boala nevestei lui. Are nervii prea solicitaţi. Cred că este uman şi prudent să nu fie împins spre soluţii extreme!

Gorzone rămase tăcut un moment. „Cum se poate ca Guardini, care trece drept un rafinat, să fi putut suporta paiaţa asta?" îşi zise Valerio.

— Totul este cu atât mai mârşav, continuă brusc Gorzone înciudat, cu cât niciodată nu am avut intenţia să-l dau afară pe acest individ ţinând seama de starea în care se găseşte soţia lui acum. M-am folosit de lege, e deja o bună bucată de timp de atunci, şi legea este oarbă. Dar era suficient să fiu prevenit, ca să îndulcesc hotărârea. Ar fi trebuit să vă gândiţi, doctore, că sunt incapabil de un astfel de act de barbarie! Demersul ce-l faceţi sub forma aceasta mă jigneşte.

— Vă cer scuze, zise Valerio, privindu-l cu răceală.

— Se vorbeşte mult rău despre mine, spuse Gorzone cu vehemenţă. Sunt invidiat pentru reuşită, pentru avere, pentru noroc! Dar dumneata doctore, dumneata cel puţin, ştii că nu aş fi făcut niciodată aşa ceva!

Vorbea foarte repede, mergând nervos prin cameră şi cu o emoţie care nu părea simulată. Se opri brusc.

— Şi cu toate acestea, adăugă el întorcându-se către Valerio cu indexul ridicat, legea este cu mine, în întregime de partea mea, şi aş putea cere să fie aplicată fără să ţin cont de nimeni, fără să cumpănesc nimic.

— Nu, zise Valerio ridicându-se ca să-şi ia rămas bun.

— Cum adică nu?

— Pot oricând să intervin şi să declar bolnava intransportabilă.

Vorbise calm, în timp ce-şi încheia paltonul.

— Ah, asta-i? mârâi Gorzone. Şi-şi trecu mâna peste ochi, frecându-şi pleoapele cu vârful degetelor încet, îndelungat.

Valerio era crispat. Dar îşi reproşa că cedase acestui subit acces de proastă dispoziţie. „Am făcut o nerozie bruscând şi excitându-l pe animalul ăsta. Ce m-a apucat? Puteam rezolva totul cu duhul blândeţii." Îşi dădea seama că Gorzone încerca să-şi domine iritarea. „Puţin prea gras. Ar face bine să se supravegheze la masă", îşi zise Valerio, care se grăbea să plece. O adiere de vânt clătină ramura unui smochin din spatele ferestrei.

— La ce bun să creăm incidente supărătoare? zise el. Şi de ce să tulburăm pe bieţii oameni? Am preferat să vă vorbesc. Eram sigur că nu cunoaşteţi starea acestei femei nenorocite.

Fu puţin mirat de propria lui dezinvoltură. Abia ascultă răspunsul

lui Gorzone. „Tipul acesta nu poate avea mulţi prieteni, îşi zise el. Şi puţin îi pasă. Se bucură de viaţă în felul lui. Aşa cum unii îşi găsesc plăcerea în ei înşişi.”

— Cum puteam şti? spunea în spatele lui Gorzone. Sunt mai bine de trei luni de când n-am călcat pe acolo!

— Desigur, zise Valerio înaintând spre uşă. Se întoarse puţin, repetând:

— Desigur!

Înţelese ce-l atrăgea afară: marea care se vedea pe geam aproape albă, pe sub straturile de lumină. Pentru el nu era nici o singură şansă de evadare! Visul se fărâmiţa, se pierdea în marea viitoare solară. Sicilia în sezonul acesta… Cu Clara. Senzaţia unei nedreptăţi îl cuprinse pe nesimţite şi aruncă o privire dispreţuitoare spre Gorzone care venea în urma lui.

— Îl voi preveni pe Sandro, zise el cu o mână pe clanţa uşii.

Undeva, prin casă, o voce îngâna o melopee sardă. „Treizeci şi cinci de ani, bătrâne. Trebuie să te grăbeşti.”

În nerăbdarea lui de a pleca, uită să strângă mâna lui Gorzone.

Ceea ce simţea nu era tocmai o voinţă limpede şi hotărâtă de a-l umili. Cântecul îl tulbura. Avea mai ales conştiinţa că trebuia să se grăbească, să plece imediat. Totuşi se opri în prag.

— Vă mulţumesc şi vă cer scuze că v-am inoportunat, adăugă cu o gravitate ceremonioasă.

— La revedere, doctore, răspunse Gorzone pe un ton morocănos.

— La revedere.

Era deja pe alee, oarecum bucuros că e din nou afară. „Clara se gândeşte la mine”, îşi zise, şi dori deodată să fie lângă ea, să-i audă vocea. „Ar trebui să-şi instaleze telefon.” Se sui în maşină, porni motorul şi văzu că Gorzone, cu faţa întunecată, îl pândea de pe peron.

Zece minute mai târziu, după o cursă făcută în viteză pe şosea spre Cagliari, era din nou pe drumul cu gropi care ducea spre casa lui Sandro. Din cauza făgaşurilor adânci, fu nevoit să încetinească şi să treacă în viteza a doua. Îi era cald. Nişte terenuri cenuşii, crăpate în întregime, şi pe care creşteau măslini pricăjiţi şi desfrunziţi cu ramurile ridicate în gesturi patetice spre cer, se înălţau urcând lin la dreapta şi la stânga drumului. Apoi venea mănunchiul de eucalipţi. De acolo începea domeniul lui Gorzone. Valerio încercă sentimentul că până în acea zi nu fusese niciodată liber, că alţii luaseră hotărâri în locul lui şi că, în definitiv, îi fusese furată viaţa. Era o idee absurdă, destul de neprecisă în mintea lui, dar care stârni în el scurte izbucniri de revoltă, un fel de aţâţare. Se uită la ceas. Era aproape de amiază. O altă voce îi şoptea că greşise rănind vanitatea lui Gorzone. Apăsă brutal pe pedala frânei. Era în faţa uşii lui Sandro. Aşteptă timp de o secundă să audă lătratul câinelui. Nu se auzi nimic. Casa era tăcută, cu

obloanele trase. Cu câteva luni în urmă fusese probabil imaginea fericirii.

Intră. Sandro stătea la căpătâiul Magdei, care dormea parând cufundată într-un vis greu. Obrazul ei slab era ca o pată mai deschisă în penumbra încăperii. Valerio se apropie încet de pat. Atunci Sandro, fără să-şi mişte trupul, înălţă capul şi păru mirat de apariţia doctorului: apoi se ridică şi suspină.

Camera mirosea a eter. Călugăriţa venise probabil să facă injecţia. Valerio se plecă asupra bolnavei. Când termină examinarea Magdei, reveni în prima încăpere, unde îl urmă Sandro, pe care nu-l părăsea expresia pierdută şi în acelaşi timp vag ostilă.

— Am fost la Gorzone. Paznicul care te va înlocui va sosi azi după-amiază, după cât mi se pare. Sau mâine. Va locui aici. Veţi împărţi provizoriu casa. N-am putut obţine mai mult. Se pare că este un om cumsecade. Într-un fel prefer să nu fii singur.

— Nu vreau pe nimeni aici, zise Sandro.

— Era de ales între soluţia asta sau evacuarea. Am făcut ce-am putut. Trebuie să înţelegi…

— Nimeni aici, repetă Sandro privindu-l pe doctor cu ochii în care pupilele erau dilatate ca la un drogat.

— Nu vorbi prostii. Gândeşte-te la Magda. Nu poate fi vorba…

— Nimeni! i-o tăie Sandro, şi îi întoarse spatele, îndreptându-se spre camera soţiei. Valerio îl prinse de umăr şi îi vorbi, cu faţa aproape lipita de faţa lui:

— Să-mi promiţi că nu vei face pe nebunul înţelegi.

Sandro îşi umezi buzele uscate. Privirea lui trecu de la Valerio la Magda, de la Magda la Valerio. Asta a durat un timp nedefinit. Valerio îl ţinea de braţ. Simţea, sub pânza cămăşii muşchii braţului lui Sandro contractaţi şi vibrând. „Îşi va trage un glonţ în gură” se gândi el dintr-o dată.

— Fie, zise Sandro cu o voce abătută…

Valerio îi dădu drumul. În acea clipa, sirena fabricii de sardele anunţa amiaza. „Voi reveni” zise Valerio. Ar fi vrut să-i ceară *Lugerul.* Ştia că trebuia să-l ceara. Dar i se păru că pentru ziua aceea era suficientă aceasta victorie.

V

— AVEŢI O SCRISOARE DE LA doamna, îl anunţă Delfina din capul scării. Am pus-o pe masă.

Valerio intră în sufragerie, consternat la gândul că până la urmă nu-i scrisese încă Angelei. Luă scrisoarea, aştepta o clipă înainte de a o deschide, reflectând la tot ceea ce făcuse în timpul dimineţii. „Aş fi putut mâzgăli un bileţel înainte de a merge la ospiciu.” Îşi supse

nervos buzele, „păcătoasă meserie, n-ai niciodată o clipa pentru tine”… dar scuza aceasta-n-avea nicio valoare.

Soarele intra prin fereastra larg deschisa, şi pe deasupra mormanelor de frunze putea vedea doar un colţ din casa Clarei. Dar în timp ce deschidea plicul, într-un ungher al sufletului răsunară cuvintele „Clara dragostea mea”. Angela se plângea că rămăsese multă vreme fără veşti de la el. Şi, de asemenea, îşi arăta puţin îngrijorarea: *„Ştiu bine că ai mult de lucru, că nu-ţi aparţii. Tu te gândeşti întotdeauna la ceilalţi. Gândeşte-te şi la mine un pic. Scrie-mi repede o scrisoare lungă. În ce mă priveşte, fiecare minut care trece îţi aparţine…”*

— Pot servi, domnule? glăsui lângă el vocea metalica a Delfinei.

— Te rog, zise repede Valerio.

Reciti cele două rânduri *„Scrie-mi repede o scrisoare lungă. În ce mă priveşte, fiecare minut care trece îţi aparţine…”*

— Sărmană micuţă, îşi zise el.

„Nu te-am plictisit niciodată cu planul tatălui meu şi mă simt bine oriunde sunt lângă tine. Dar cred că tatăl meu are dreptate. Nu mai poţi rămâne în fundătura aceea. Nu poţi rămâne toată viaţa medic de tară. Valorezi mai mult decât atât…”

— E gata, domnule! spuse Delfina.

— Vin.

„Tatăl meu a găsit un apartament splendid pe via Chiaia, în faţa Acvariumului. Îndată după întoarcerea lui, va trebui să dea un răspuns proprietarului. Ar fi minunat dragule, dacă ai accepta! Tatăl meu ar avansa suma necesară instalării noastre…”

— Sunt bune veştile de la doamna? întrebă Delfina cu o politeţe rece.

— Foarte bune.

— Va fi în curând aici?

— Da, în curând. N-a venit nimeni?

— Ba da, inspectorul Fasaro. Pentru hârtia pe care aţi lăsat-o pentru dânsul.

— A venit el însuşi?

— Da, chiar el.

— Ah, foarte bine.

Delfina se întoarse la bucătărie. *„Ar fi minunat, dragule, dacă ai accepta!”* Răsări din nou, în adâncul fiinţei lui, acelaşi sentiment de îngrijorare care-l mai întunecase. Pe o mare de plumb, deasupra căreia se forma o masă de nori ameninţători, gata sa se pună în mişcare, el, Valerio era prizonierul unui vapor singuratic.

Se aşeză la masă, obsedat de fraza Angelei: *„Ar fi minunat, dragule, dacă ai accepta!” O* suci şi o răsuci în sufletul lui. Dar de ce nu s-ar duce la Neapole? Dacă Clara accepta să vină şi ea acolo, totul se putea aranja! Într-un oraş ca Neapole era uşor să-ţi duci viaţa nestingherit.

Regăsi o urmă de încredere la gândul că găsise soluţia cea bună. La Salina trebuia să se ascundă, să se teamă mereu. Şi Fasaro ăsta nu putea fi singurul care ştie… Într-o bună zi, Angela putea afla totul. Mai rămânea să cunoască părerea Clarei. Va vrea ea să vină la Neapole? Se va duce să-i vorbească chiar înainte de a se înnopta. Dădu frâu liber imaginaţiei, şi, în timp ce mânca, el alunecă pe panta asta, zdrobind obstacolele cu o uşurinţă miraculoasa, până ajunse la fericirea care se deschidea întocmai unei flori strălucitoare. O emoţie mistuitoare îl cuprinse: „Clara şi cu mine vom putea avea un copil”. Şi tocmai când gândea astfel, veni Delfina să-i spună că-l căuta o femeie.

— Nu-i chip să mănânc în linişte, bombăni el, dar se ridică şi aruncă şervetul pe un scaun.

Era Camelia Linardi. O cunoştea. Era căsătorită cu un zidar. Trăia cu soacra, care-i servea de ţap ispăşitor. Camelia o bătea, o silea să muncească ca o vită şi o obliga să doarmă în pod. Veşnic beat, soţul nu intervenea niciodată.

— Ce este? întrebă Valerio.

— N-am venit pentru mine, ci pentru Roberto, spuse Camelia care avea o faţă de lupoaică şi o claie de par negru.

— Ce are?

— De câteva zile vomează într-una, domnule doctor. Varsă din ce în ce mai tare. E slăbit şi azi dimineaţă nu s-a putut scula să meargă la şantier. Vomează într-una.

— Sânge?

— Da.

— Locuiţi tot la Pointe-Rouge?

— Da. Azi-dimineaţă nu s-a putut scula. Era alb de tot, sleit de puteri.

— Dacă ar fi putut merge azi-dimineaţă la şantier n-ai fi venit să mă chemi?

Ea nu înţelese ironia muşcătoare a întrebării şi răspunse:

— Ei, ştie Dumnezeu!

— O să merg imediat să-l văd.

— E ultima casă pe dreapta.

— Bine.

Mai avea ceva de adăugat. Valerio o întrebă cu ciudă:

— Ce este?

— Mă tem că soacră-mea-i cea care…

— Ce?

— Soacră-mea… Mi-e frică că ea l-a…

— Ce vrei să spui?

— Că poate bătrâna asta blestemată o fi vrut să-l otrăvească.

— Pe fiul ei? Să-şi otrăvească fiul?

— Da. Un beţivan! Sigur că ea l-a otrăvit.

O conduse până la uşă, şi o zări pe Delfina, care ascultase, strecurându-se spre bucătărie.

Se aşeză iar la masă. În clipa aceea sună telefonul. Blestemând, se duse să ridice receptorul. Îl căuta un inginer de la mină. Se răsturnase un vagonet care transporta muncitori. Trei răniţi. Era aşteptat de urgenţă.

— Vin, zise el.

— Dar nu v-aţi terminat masa! exclamă jignită Delfina.

Fără să-i răspundă, Valerio trecu în cabinetul lui, îşi luă în grabă trusa şi ieşi.

Când puse maşina în mişcare, motorul avu rateuri, şi i se păru, atunci, că însăşi inima lui era pe cale să se oprească. O mulţime compactă se mai înghesuia în jurul tarabelor multicolore ale negustorilor de peşte, legume sau de mărunţişuri.

Nişte copii care cerşeau sâcâiau mai ales femeile. În cele din urmă Valerio îşi făcu loc şi părăsi Regina-Elena, urcând spre coline.

Pe când gonea cu maşina, se gândea la micuţa Lydia, la Robert. Mai avea alte trei vizite de făcut. Îl înfurie o şaretă care mergea pe mijlocul drumului, obligându-l să încetinească. Înjură sătenii în dialectul sard atunci când trecu pe lângă ei. Un vultur plana foarte sus prin pulberea solară. „N-am scris încă Angelei" îşi zise. Dar îi va scrie, fără îndoială, după ce se va sfătui cu Clara. Dacă ea va consimţi să-l urmeze la Neapole, totul va fi uşor, n-ar mai fi nicio piedică. Muntele se înălţa deja în faţa lui, ruginiu şi arid, presărat din loc în loc cu grohotişuri roşcate şi câteva tufişuri prăpădite. Şi Sandro ăsta, pus pe boacăne. Va sfârşi prin a face o boroboaţă. Şi dacă tot trebuie să murim, de ce nu putem trăi fericiţi? Sandro va face boacăna. „Am greşit aţâţându-l pe Gorzone." Îşi simţea tâmplele strânse de un cerc de oţel. Ceva într-însul gâfâia în ritmul motorului. Zări oamenii care, stând în picioare la capătul pantei, îl priveau venind, oameni negri şi imobili şi care păreau doar siluete conturate pe fondul plin de crăpături al falezei.

Ploaia începu să cadă către ora opt seara. Scânteia în lumina crudă a farurilor, şi Valerio puse ştergătoarele în mişcare.

Încetini, ca să cotească la colţul unde se afla *Palermo.* Avu timpul să-l distingă pe inspectorul Fasaro, care juca biliard, fără să-şi fi scos eleganta lui gabardină bej şi nici pălăria de fetru gri. În sfârşit, ajunse la garaj. După ce băgă maşina înăuntru, opri motorul, strânse frâna şi stinse farurile; o clipă rămase cu mâinile pe volan, privind în jurul lui, ca şi cum ar fi intrat în stăpânirea unui nou domeniu. *„Benzina Mobilgas superiore, Socony Vacuum italiana*"… Oftă. Se întorcea dintr-o călătorie lungă, foarte lungă, şi se simţea obosit şi în acelaşi timp vag satisfăcut că în cele din urmă se afla la el acasă, singur şi rupt de lume. Căscă, îşi trecu mâna peste ochi, şi mai multe chipuri defilară în

mintea lui. Acelea ale minerilor răniţi, cu feţele palide pe pernele tari şi înguste de la infirmerie, cel al sinucigaşei de la ospiciu, al micuţei Lydia… „M-a durut domnule, oh cât m-a durut”… apoi cel al lui Roberto şi al lupoaicei, nevasta lui, care se încăpăţâna să susţină: „Ea l-a otrăvit, domnule doctor! Jur că ea l-a otrăvit!” Şi apoi Sandro.

— Blestemată zi, bombăni el lovind maşinal mânerul schimbătorului de viteză.

Şi nu se terminase încă. Nimic nu se terminase. În vecii vecilor. Mai trebuia să meargă să o vadă pe Magda. Ieşi din maşină, îşi frecă ceafa şi intră în apartament.

Ca în fiecare seară, trebuia să pregătească o mică punere în scenă, să-şi desfacă patul, să mototolească cearceafurile, să presare firimituri de pâine în bucătărie, în fine să aranjeze totul, astfel încât Delfina să continue să creadă că a petrecut noaptea acasă. Îi explicase că suprimase cina şi că se mulţumea cu un sandviş, ca să înlăture insomnia. Mai greu era să dea patului aparenţa unei dezordini naturale. Oare Delfina se lăsa păcălită? Ochii ei mici, vicleni, aveau uneori sclipiri răutăcioase şi-l făceau să se simtă prost.

Dar probabil că Clara îl aştepta deja. I se păru că nu o văzuse de ani de zile. Coborî în cabinetul lui. Ploaia bătea în obloane. Scrisorile Angelei rămăseseră pe birou, şi Valerio le privi visător, fără să le atingă. Se gândise la Angela de mai multe ori în cursul zilei. Îi era imposibil să nege că mai ţinea la ea. Iubea tandreţea, blândeţea ei. O găzduia într-un colţ al inimii, de unde nu putea dispare fără durere. Fără ea, întreaga lui viaţă s-ar nărui. Şi, de fiecare dată când se gândea la durerea pe care ar încerca-o dacă ar afla despre legătura lui cu Clara, simţea o spaimă care răsuna în el ca o îndepărtată lovitură în mână. „Dacă Clara se hotărăşte să vină la Neapole, îmi va fi uşor să-i răspund Angelei.” Oboseala continua perfid să-i apese şalele, umerii. După ce se învârti în lumina lămpii, o insectă se aşeză pe coperta unei reviste medicale. Avea antene scurte şi catifelate, şi picioruşele ei lungi şi subţiri fremătau. Zbură brusc. Valerio luă revista. Era un număr vechi de şase luni, în care publicase câteva zeci de pagini despre riturile funerare ale ţăranilor sarzi. Să o facă pe Angela să sufere i se părea tot atât de monstruos ca şi când i s-ar propune să o sugrume. Simţi ca o gheară în mijlocul spatelui. Riturile funerare ale ţăranilor sarzi… Aruncă revista în coşul de hârtii. Senzaţia aceea de primejdie, care se cuibărise în sufletul lui pe când era la Gorzone, reapăru încet, îl exasperă. Urcă din nou, în grabă, până în camera lui, privi cearşafurile răvăşite. În fiecare dimineaţă îşi aducea de la Clara pijamaua pe care o abandona neglijent în camera de baie. Oare Delfina nu se îndoia de ceva? Nu zâmbea cu dispreţ de această mizerabilă comedie? Şi cum să verifice?… Coborî în cabinet. Fericirea lui era un fel de „puzzle”, ale cărei figuri erau Clara şi Angela; ele

constituiau fragmentele de neînlocuit. Comparaţia i se păru vulgară şi-i spori enervarea. „Într-o zi Angela va afla totul.” Avu impresia că în jurul lui se strângea un cerc. „M-a durut, oh, domnule, cum m-a durut!” Stinse lampa, trânti uşa închizând-o şi ieşi în coridor. Cineva îl strigă, şi el recunoscu mirat vocea lui Pietro:

— Iar tu?

— Iar. Iertaţi-mă.

— Intră repede. S-ar zice că eşti ud!

— Plouă cu nemiluita.

Se agită, scoţându-şi şapca sa *feldgrau,* pe care o scutură, legănându-şi braţul. Gâfâia puţin şi-i ieşeau aburi din gură.

— Ce este? întrebă Valerio nerăbdător. Iar te-a trimis Sandro, nu-i aşa?

— Aşa-i. Chiar aşa cum aţi spus. Este la mine. Cu Magda.

— Ce tot îndrugi?

Îl luă pe Pietro în cabinetul lui, ţinându-l strâns de umăr. Acesta îl urmă, suflându-şi nasul fără încetare. Apoi rămase câteva secunde privind cu uluire faţa crispată a lui Valerio, ochii lui îngustaţi de furie.

— Ai să vorbeşti, da sau ba?

— Ei bine, domnule doctor, să vedeţi. La ora cinci m-am dus la Sandro, ca de obicei, să văd dacă are nevoie de ceva. În faţa porţii era o camionetă. Mi-am zis: nu-i lucru curat. Înăuntru îl văd pe Sandro şi pe paznicul cel nou certându-se. Paznicul cel nou venise de la Iglesias, cu nevasta şi cei patru copii ai lui. Sandro voia să-l azvârle afară. Parcă înnebunise. Dar celălalt stătea acolo, cu plozii lui, şi refuza să plece. N-avea nicio vină în povestea asta. Un câine de pripas şi el, ce vreţi! Fericit că găsise serviciul ăsta. Părăsise totul la Iglesias. Era mort de oboseală, după o zi întreagă cu maşina, şi nu voia să plece. Voia să rămână cu copiii lui şi cu pachetele. Repeta mereu: „Unde vrei să mă duc? Unde vrei să mă duc?” Simţeam cum vine clipa când o să se ia la bătaie. Pe Sandro îl ştiţi din Africa. Are un pumn de fier. Am oferit locuinţa mea: două camere. Am spus că voi merge să stau la soră-mea. Individul din Iglesias o ţinea pe a lui; că rămâne acolo, că are acte. Copiii plângeau. Şi femeia. Situaţia se înrăutăţea; vedeam că lui Sandro i se scurge sângele din obraz, că îşi deschide şi închide pumnii într-un fel ciudat. În cele din urmă, l-a chemat Magda. Au vorbit o clipă împreună, şi el a consimţit să vină la mine.

Pietro tăcu, mişcă ridicol din fălci, ca şi cum ar fi vrut să scuipe. Părea foarte iritat, şi mantaua lui mirosea a lână udă.

— Apoi am transportat-o pe Magda cu camioneta.

— Nu se poate!

— Ba da. Trebuia să luăm o hotărâre. Magda voia să plece de acolo. Am învelit-o cu pături şi am instalat-o bine pe o saltea. Chiar eu am condus maşina, cu grijă, până la mine acasă. Am chemat-o apoi pe

soră-mea, să ne ajute la instalare.

— Fir-ar să fie! tună Valerio.

— Ei! exclamă Pietro. N-aveam de ales. Altfel cei doi nebuni s-ar fi încăierat, şi cred că Sandro n-ar fi lovit mult timp doar cu pumnul. Umbla ca un apucat între individul acela şi dulap. Mâine o să termin cu mutatul lucrurilor.

— Şi Magda?

— S-a ţinut bine. O fetiţă curajoasă.

— Mă duc s-o văd!

În timp ce Valerio îşi pregătea trusa, păstrându-şi înfăţişarea arţăgoasă, Pietro adăugă:

— Va putea fi salvată oare?

— Lasă asta! zise Valerio, făcând un gest brusc.

— E de necrezut că într-o vreme ca a noastră, când se inventează maşini extraordinare şi atâtea lucruri care pot să-l lase şi pe Dumnezeu-tatăl cu gura căscată, o fată frumoasă de douăzeci şi cinci de ani să nu poată fi salvată!

— Să plecăm, i-o tăie Valerio.

— Şi Dumnezeu-tatăl, că vorbim de el, continuă Pietro pe trotuar, în timp ce doctorul pipăia broasca uşii şi ploaia îi biciuia, n-ar putea să mai înlăture din nenorociri, nu? Mă gândesc la Magda şi Sandro. N-au făcut niciodată cuiva vreun rău!

Valerio îl privi pe ascuns. Cunoştea povestea lui Pietro. La Neapole, în ’44, se dusese într-o sâmbătă seara să danseze cu logodnica lui. Nişte *„rangers”* australieni au dat buzna în sală, au răpit fetele, au doborât pe bărbaţii care le-au opus rezistenţă. Pietro s-a bătut ca o fiară. Dar i-au dat o lovitură în tâmplă, de la care i-a rămas cicatricea. Mai târziu, logodnica lui a refuzat să-l mai vadă. De ruşine. Şi Pietro s-a întors în Sardinia, unde de cinci ani duce o existenţă stranie şi de plâns. Lucind în ploaie, camioanele minei se duceau spre Cagliari. Pietro locuia înspre cazarma carabinierilor. Traversară Regina-Elena chiar în clipa în care vânzătorul de ziare îşi începea tura. Arăta pe sub glugă ca o maimuţă bătrână şi chircită. Striga cu o voce dogită titlurile şi manşetele cotidianelor care sosiseră cu poşta aeriană.

Manifestazioni în Egitto contro l’Inghilterra!…
Terribili combattimenti în Corea!…{9}

— Nu se mai opresc să tot zbiere! zise Pietro.

VI

MAI PLOUA ÎNCĂ ATUNCI CÂND, trecând prin grădini, o oră mai târziu, Valerio se duse din nou la Clara. Intră greoi în casă, stânjenit în paltonul său ud. Clara veni

repede, şi-l ajută să-l scoată. Purta o rochie de casă cenuşie, împodobită cu dantele roşii, decoltată pe piept, astfel încât lăsa liber gâtul ei subţire şi alb. Valerio se aplecă, o sărută prelung pe locul de unde mijesc sânii, în timp ce ea îi mângâia părul. Dar îndată ce ajunseră în salon, ea observă ochii vlăguiţi şi trăsăturile lui obosite.

— Mergem repede la culcare, dragul meu, zise ea cu intimitate în glas. Eşti la capătul puterilor.

— Da, sunt sfârşit! răspunse Valerio mergând să se întindă pe un divan. În spate, acvariumul luminat proiecta pe marginea plafonului o pată luminoasă, peste care treceau umbre mişcătoare.

— Am să mă grăbesc! spuse Clara.

Valerio închise ochii îndată ce ea ieşi. În încăpere era călduţ. Auzea cum ploaia bătea în obloane. Din camera Mariei Torelli ajungea până la el o muzică melancolică, stinsă. Un secret îngrozitor îi zdrobea pieptul. Magda era condamnată. Avea impresia că alergase multă vreme, ca să se oprească apoi brusc, în faţa unui zid înalt, compact, fără nicio deschidere. În urechi începu să-i vibreze zgomotul unui fierăstrău metalic. Îşi schimbă poziţia. O revedea pe Magda aşa cum o lăsase, cu răsuflarea sacadată, cu fruntea acoperită de sudoare, cu pupilele fixe, atente, în privire cu un ce de spaimă, parcă ar fi ghicit apropierea făţarnică, nesimţită şi inexorabilă a unei fantome de care nimeni pe pământul acesta nu o putea apăra. „Inima începe să cedeze. Este pierdută” gândi el. Se răsuci din nou. Mărunt, steluţe roze i se legănau pe sub pleoape. La ora asta Maria Torelli ar fi putut închide blestematul ei post de radio! Se ridică cu o mişcare a şalelor şi se aşeză pe marginea divanului. Clara trecea din bucătărie în sufragerie. Avu chef să o strige, cuprins de dorinţa de a-i rosti numele: Clara! Un catalog de modă rămăsese deschis pe un fotoliu. Cu coatele rezemate pe genunchi, Valerio aşteptă să se liniştească valul acela care-l înăbuşea. Şi spurcatul de Gorzone îşi bătuse joc de el. Uitase să menţioneze că noul paznic avea un batalion de copii! Straşnică glumă! Nu-l izgonea pe Sandro. Sentimente umanitare… „Licheaua!” Simţi deodată nevoia să iasă, să umble prin ploaie. Obrazul lui Sandro! Durerea aceea pe care încerca să o ascundă! De partea cealaltă a zidului, Clara scăpă din mână ceva care căzând răsună ca un semnal muzical. O pâclă tristă şi îngheţată îl cuprindea acum încet, se lăţea, transformându-se într-o îngrijorare apăsătoare şi insuportabilă. Se ridică.

— Poţi veni, strigă Clara pe un ton vesel.

Dar văzându-l apărând cu faţa aceea sumbră, se uită neliniştită la el.

— Scumpule, nu te simţi bine?

— Păcătoasă zi… Nu mă mai ţin pe picioare.

Şi se lăsă să cadă pe un scaun.

— Un somn zdravăn îţi va face bine, spuse ea. Terminăm repede

cina şi vei putea, în sfârşit, să te odihneşti.

— Nu cred, zise Valerio. Trebuie să mă întorc la mine acasă. Fără îndoială că vor veni să mă caute…

— Magda? întrebă ea repede cu un fel de spaimă. Da, încuviinţă el cu capul şi o bătu uşurel pe braţ. Afară ploaia se înteţea. Rafalele de vânt făceau să trosnească ramurile de eucalipt. Valerio ascultă cum se înteţea furtuna. I se părea că nişte păsări greoaie veneau în zbor, să atingă zidurile casei, să bată în obloane, scoţând strigăte lugubre. Îşi amintea că avea de pus Clarei o întrebare importantă şi urgentă, dar pentru asta ar fi trebuit să îndepărteze mai întâi povara aceea uriaşă, ca de plumb, care-l apăsa pe cap şi pe umeri. Renunţă, şi masa se desfăşură aproape în tăcere. La sfârşit, Valerio o atrase totuşi pe Clara pe genunchi şi o ţinu strâns. Era puţin fardată şi buzele ei roşii şi strălucitoare îi zâmbeau tandru, descoperind şiragul îngust al dinţilor. Îl privea într-un fel straniu, şi el înţelese că îi aparţine cu totul, că în clipa aceea nu nutrea niciun alt gând, că el trăia în ea cu mai multă intensitate decât un copil pe cale de a se naşte şi o bruscă exaltare îl cuprinse. O sărută cu frenezie pe gât, o muşcă încetişor, în timp ce o simţea cuprinsă de fiori, caldă şi dăruindu-se toată. Mâna lui se cufundă până la cuta adâncă şi fierbinte dintre coapse, se urcă apoi spre pântecul mătăsos, viu, palpitând. Ea scoase un strigăt, un strigăt abia perceptibil, un strigăt blând de pasăre, şi la rândul ei începu să-l sărute cu sărutări repezi, arzătoare, pe frunte, pe obraji, pe buze. Vedea atât de aproape de chipul lui, obrazul ei frumos, pe care se citeau semnele unui misterios extaz, venit din alte lumi. Miracolul se producea din nou. Fiinţa aceasta tandră, încântătoare şi blândă putea face această minune. Se topea în el, îl smulgea de pe pământ, îi dădea mândria absurdă şi delirantă că nu va pieri niciodată.

— Iubito, iubito, murmură el.

Se strânse şi mai mult lângă el. I se păru că tremură în braţele lui, mică şi temătoare, în ciuda zâmbetului ei de fericire. El îşi mai trecu odată mâna peste şoldul, peste coapsa ei, de-a lungul piciorului cu o linie desăvârşită.

— Aşadar este adevărat? Mă iubeşti? Nu mă vei părăsi niciodată? zise ea.

— Te iubesc! Nimic nu ne va putea despărţi, răspunse el cu avânt.

Ea îi mângâie obrazul şi zise ezitând:

— Şi-a fixat data întoarcerii? Spune-mi… Vreau să ştiu…

— Da… cu următoarea cursă a lui *Portici.*

Ea se ridică se îndreptă spre salon, unde el o urmă nemulţumit, căci cealaltă viaţă a lui pusese din nou stăpânire pe el, ca şi cum ceva esenţial şi foarte preţios tocmai se distrusese.

— Am mai primit o scrisoare azi-dimineaţă spuse el.

Ea se aşezase pe divan, oarecum visătoare. Privirea lui Valerio fu

atrasă, pentru o clipă, de peştii care se mişcau în lumina sclipitoare şi irizată.

— Trebuie să discutăm ceva important. Ea şi tatăl ei insistă să mă instalez la Neapole.

Clara nu răspunse.

— Zice că nu înţelege ce mă reţine aici. Ar vrea să trăiască lângă familia ei. Aici se plictiseşte…

— Da, zise Clara.

Valerio se gândi la Magda. Trebuia să se reîntoarcă la căpătâiul ei. Lucrul acesta i se păru de o extremă urgenţă şi fu cuprins de un fel de febrilitate.

— Se plictiseşte, repetă el maşinal.

Alt argument îi lipsea, dar în mintea lui două cercuri se roteau unul deasupra celuilalt, cu o viteză vertiginoasă. Îşi trecu mâinile peste tâmple. „O noapte de somn zdravăn mi-ar fi făcut bine."

— Şi apoi nu-i convine deloc climatul… spuse el.

Clara nu făcu nicio mişcare. Numai mâna ei dreaptă părea mobilă; mângâia cu ea, încetişor, coperta unei cărţi. Avea o privire visătoare.

— Voi refuza şi de data aceasta să merg la Neapole. O să inventez alte motive.

Se apropie de ea.

— Ce m-aş face fără tine?

Ea schiţă un surâs, dar el o simţea încordată, îngrijorată, în pragul lacrimilor.

— Ascultă-mă, m-am gândit la o altă soluţie.

— O altă soluţie? Ce soluţie?

— Nu face ochii ăştia… Te iubesc, Clara. Ai fi de acord să vii la Neapole?

— Bineînţeles! exclamă ea. Bineînţeles!

— Adorata mea, şopti el tandru, atrăgând-o lângă el.

— De ce te uiţi aşa? spuse ea. Te temeai de un refuz?

— În caz de refuz, rămâneam aici şi totul ar fi fost în ordine.

— Nu pentru soţia ta. Şi nu vreau ca ea să sufere. Nu vreau să ştie…

— Taci. Nu te teme de nimic. Sunt fericit. Şi aş dori tare mult să fii şi tu fericită!

— Dar sunt! Sunt fericită, pentru că tu mă iubeşti!

— Nu-ţi pot oferi decât această existenţă, Clara.

— Nu, nu. Ştii că-ţi aparţin. Voi face cum vei dori. Nimic nu mă reţine aici. Pentru că trebuie să trăieşti la Neapole şi pentru că mă vrei alături de tine, mă voi muta la Neapole. Pentru ceea ce-mi oferi tu, m-ar invidia foarte multe femei. Datorită ţie am o viaţă minunată!

Ochii ei străluceau, şi o uşoară exaltare îi colora obrajii.

O făgăduială fierbinte, ademenitoare, înflorea pe buzele ei întredeschise. Valerio o atrase la pieptul lui. „Merit toate astea? Le

merit oare?" Era plin de recunoştinţă faţă de ea, faţă de viaţă. Clara îşi sprijini capul pe umărul lui. Şi Sandro a cunoscut, probabil, cu Magda farmecul, desfătarea, acest sentiment tumultuos de a fi bogat, puternic, nemuritor. Iar Magda era pe cale să moară. Şi totul îi va fi luat înapoi lui Sandro, dintr-o dată. Un val îngheţat îi cuprinse inima. Deci nimic nu era definitiv câştigat. Şi Clara putea să dispară… O strânse mai tare. „M-aş omorî." Valul se retrăgea, se forma din nou în larg, revenea negru şi puternic şi se prăvălea peste impresia aceea de fericire care-l exaltase.

— Îţi voi găsi un mic apartament pe Pausilippe, spuse el. Acolo ne vom întâlni în fiecare zi. Vei avea şi telefon. Te voi chema des. Vom face împreună plimbări. La Pompei. La Sorrento.

Vorbea cu un glas înăbuşit şi sacadat.

— Te-aş putea instala şi pe via Nazario lângă Santa Lucia…

— Unde vei vrea… spuse ea.

Şi observă atunci că ea plângea.

PARTEA A DOUA

I

CORTEGIUL ÎNAINTA ÎNCET PRIN-
tre casele scunde, îngălbenite de lumina felinarelor agăţate de vârful unor prăjini. La ora cinci era aproape noapte. Purtată pe umerii paznicilor de vite de la ferma din Piemonte, nişte bărbaţi mici de stat şi slabi, hirsuţi, cu părul lipit de frunte din cauza transpiraţiei, brancarda se clătina în ritmul mersului. Uneori vântul ridica cearşaful negru care acoperea trupul Magdei. Praful fin şi cenuşiu se ridica sub paşii celor care o purtau. Părinţii Magdei urmau convoiul în tăcere, înghesuiţi de mulţimea abătută, în care se amestecaseră mineri, oameni de la carieră, pescari, lucrători de la salină şi de pe domeniile agricole învecinate. În piaţă, doi carabinieri priviră trecerea cortegiului şi-şi scoaseră şepcile atunci când targa ajunse în dreptul lor. Intrarea cinematografului *Imperiale* era luminată de două rânduri de becuri multicolore. Tropăitul înfundat al oamenilor şi murmurul celor care se rugau atrăgeau chipuri la toate ferestrele…

Biancaneve e i 7 nani
Grand Hôtel
con Greta Garbo e Joan Crawford
L. 100
Spettacoli a favore del fondo di socorso pro aluvionati{10}

După via Regina-Elena, cortegiul urmă o stradă care domina plaja. Două bărci roşii erau culcate pe o parte. Căldări uriaşe, agăţate de nişte spânzurători barbare, fumegau deasupra focului care trosnea. Vântul aducea o miasmă înţepătoare dinspre fabrica de sardele. Apoi cortegiul fu din nou nevoit să cotească. Cei care purtau povara fură schimbaţi şi-şi frecau umerii îndureraţi. Cearşaful se lipea de trupul moartei, şi pe sub el se putea ghici rotunzimea sânilor, uşoara curbură a pântecului. Nu era tocmai drumul cel mai drept care ducea la cimitirul unde preotul aştepta deja, dar prin ocolul acesta cortegiul trecea prin faţa vilei lui Gorzone. Nimeni nu ştia cine avusese această idee. Cu toate acestea, mulţimea nu manifestă vreo ostilitate în timp ce defila pe sub obloanele închise şi de-a lungul grilajului. Fiecare observă doar că locuinţa părea goală. Sosirea la cimitir se făcu pe o ploaie măruntă, care ciupea obrajii. Preotul se afla lângă căsuţa groparilor, unde trebuia să se efectueze punerea în sicriu şi să aibă loc binecuvântarea. Nici urmă de Sandro. Dispăruse de cu seară, câteva ore după ce Valerio, cu faţa ca de marmură, se întorsese spre el în lumina tragică a lumânărilor. Rămăsese multă vreme în picioare,

rezemat de zid, în colţul cel mai întunecos al încăperii, şi nimeni nu îndrăznise să se apropie de el. În clipa în care sora lui Pietro şi alte femei intrară hohotind de plâns, se strecură afară tiptil, şi-l aşteptaseră zadarnic toată noaptea. Îngrijorat, Valerio trimise pe Pietro să-l caute. Dimineaţa se duse el însuşi cu maşina la ferma din Piamonte, ca să anunţe familia Magdei şi în speranţa că-l va găsi pe Sandro. Credea că-l va vedea, în cele din urmă, la cimitir. Dar Sandro nu venise la cimitir. Această durere bărbătească îl impresiona pe Valerio şi în acelaşi timp îi tulbura conştiinţa. Se întoarse la Pietro după ce totul se terminase şi după ce sicriul fusese coborât în groapă. Mica încăpere era acum în dezordine. Mai mirosea a ceară caldă.

— Nu l-am văzut pe Sandro, zise Pietro. Dar n-o să facă ceva nesăbuit.

— Să sperăm, mormăi doctorul, şi se apropie de fereastră cu mâinile în buzunare şi cu fruntea întunecată. Privi la oamenii care se grăbeau în ploaie. „Dacă Gorzone a plecat din Salina, atunci a avut o idee nemaipomenită!" O femeie apăru pe balconul din faţă, adună în grabă câteva rufe, se războI o clipă cu un combinezon roz pe care-l bătea vântul şi intră repede în casă. Umbra se îngroşa din ce în ce, se lăsa peste stradă şi peste case ca o cenuşă neagră.

— Aş fi preferat să înjure şi să plângă! glăsui în spatele lui vocea lui Pietro.

— Şi eu tare aş vrea să ştiu unde s-a băgat! zise posac Valerio.

Era obosit. Încă o zi de alergătură în dreapta şi stânga, fără măcar o jumătate de oră de odihnă adevărată. La prânz, abia dacă avusese răgazul să mănânce un sandviş la *Palermo.* Sora lui Pietro trecu prin cameră. Avea faţa umflată şi buhăită de plâns.

— Are neamuri la Rieti, cred. Un frate…

— Mă voi duce să văd.

Valerio aşteptă ca femeia să iasă. Se apropie de Pietro.

— Avea revolverul la el?

— Nu ştiu.

— Tu i-ai mutat lucrurile, nu?

— Da. Dar înainte de a-şi părăsi şandramaua şi-a luat el singur unele lucruri… Am putea, oricum, arunca o privire în cufărul lui.

— Du-te de vezi.

După ce se convinse că sora lui se îndepărtase, Pietro trecu în camera alăturată.

Rămas singur, Valerio se uită la ceas „şase şi zece" – şi-i veni ideea că Angela trebuia să fi primit, chiar în ziua aceea, scrisoarea, lunga lui scrisoare, în care spunea că acceptă să se instaleze la Neapole. Încercă să-şi închipuie bucuria tinerei femei, dar gândul nu se putea desprinde de o preocupare obsesivă. „Sandro şi-a luat fără îndoială *Lugerul* cu el… Ori şi-a tras deja un glonţ în cap, ori aşteaptă momentul propice

ca să-l împuşte pe tâmpitul acela de Gorzone,”

Şi socrul lui a avut, desigur, o mare satisfacţie citind faimosul pasaj care dovedea că Valerio s-a cuminţit, a devenit mai înţelept. „S-a hotărât în cele din urmă! Nu tocmai repede!…”

Oftă. Pietro se agita în cealaltă cameră.

— N-ai găsit nimic? întrebă Valerio.

— Nimic.

— Lasă. Eram sigur.

Pietro reveni, frecându-şi barba:

— Asta nu prevesteşte nimic bun, nu-i aşa?

— E în stare să facă tâmpenii.

— Credeţi cu adevărat că-l va împuşca pe „Grasu”?

— Pe Gorzone?

— Da, i-a făcut destul rău de cinci ani încoace, ticălosul ăla.

— Voi încerca să-l găsesc, spuse Valerio pe un ton plictisit. În ce-l priveşte pe Gorzone, trebuie să fie la Cagliari. Să sperăm că o să-i vină gândul cel bun de a rămâne acolo încă vreo cinci sau şase zile.

— Nu era nimeni la el.

— Vom vedea. Mă duc la Rieti.

Afară ploaia continua să cadă, mai repede, mai rece. Valerio îşi ridică gulerul pardesiului, străbătu curtea, se sui în maşină şi cu viteză redusă o luă pe Regina-Elena.

Strada era pustie. Cu toate acestea grupuri de oameni se adăpostiseră sub streaşină magazinului *Alfieri* sau în holul cinematografului *Imperiale.*

Biancaneve ei 7 nani…

Pustie era şi piaţa. Vântul răsturnase una din barăcile şubrede, pe locul unde se ţinea târgul de dimineaţă, şi răscolea frunzişul palmierilor grupaţi de fiecare parte a micului monument ridicat în cinstea eroilor Marelui Război Mondial. „Când mă voi întoarce de la Rieti, o să fac un duş şi o să încerc să dorm o oră”, îşi zise Valerio, în timp ce fu nevoit să dea prioritate unui autocar roşu, ca mai apoi să se oprească la *Palermo.* În definitiv, plecarea la Neapole era o soluţie excelentă. Acum mai trebuia să găsească un înlocuitor pentru postul lui de la Salina. Deocamdată îi va scrie prietenului lui D’Andreani. D’Andreani îi va da un sfat folositor… Autocarul traversă bulevardul. Era gol. Încasatorul stătea în picioare, pe scară, îmbrăcat cu impermeabilul lui ud şi cu şapca trasă pe ochi. Valerio porni, şi în secunda următoare avu impresia că, prin vitrina de la *Palermo,* îl zăreşte pe Gorzone stând la masă cu două persoane. Dar automobilul luase deja viteză, şi drumul care mergea de-a lungul plajei se deschidea în faţa lui înghiţit de obscuritatea compactă. Aprinse farurile. „Ar fi trebuit să verific” îşi spuse. Dar nu. Era sigur că se înşelase. În hăul îndepărtat al cerului un fulger despică noaptea,

scoţând la iveală mormanele diforme ale norilor. Un copac se ivi la un viraj, albit de lumină. „Ar fi trebuit să opresc, să verific. Dar gândindu-se mai bine renunţă să se întoarcă. „M-am înşelat.” Apăsă pe accelerator. Un panou indica deja: *Rieti-18 km.* Era acum sigur că fusese victima unei iluzii. Un alt fulger împroşcă lumini pe deasupra crestelor.

II

ÎN FAŢA CAFENELEI ERA O POMPĂ de benzină vopsită în verde şi alb. Sandro privi copilul care deşuruba capacul rezervorului de benzină al unui camion mare, încărcat cu pietriş. Puştiul – abia de vreo zece ani, – avea un aer serios. Sub privirea şoferului care fuma cu mâinile în buzunare şi şapca în conflict cu masa bogată a părului său creţ, copilul începu sa pompeze. O femeie grasă ieşi în pragul uşii azvârlind pe şosea un lighean mic cu apă murdară, dar Sandro nu observă că era privit cu o curiozitate insistentă. Petrecuse noaptea mergând de-a lungul lagunei. Era plin de noroi până la pulpe. Stătea visător lângă camion. În cele din urmă se hotărî să intre în cafenea. Era puţină lume înăuntru. Patronul îi aruncă o privire, în timp ce el se aşeza în faţa unei măsuţe din fundul sălii, sub un afiş în culori ţipătoare, care lăuda o marcă de băutură-aperitiv.

— Ce vă servim?

Sandro înălţă capul şi îl cercetă îndelung, ca şi cum încerca să-l recunoască.

— Da, da… zise el cu o voce înăbuşită. Vin alb.

— Un pahar mic?

— O sticlă.

Îşi scoase basca, pe care o puse în faţa lui, pe masă, şi rămase imobil, cuprins din nou de toropeală. Glasuri ascunse gemeau neîncetat în sufletul lui, zdruncinându-i nervii. Era însetat. Se simţea cu totul secătuit pe dinăuntru. Avea impresia că picioarele îi erau peste măsură de umflate, că deveniseră atât de grele, încât nu le mai putea mişca. Patronul se întoarse repede, punându-i pe masă o sticlă şi un pahar, şi plecă fără să spună un cuvânt.

Nu departe de Sandro, în timp ce jucau cărţi, nişte şoferi vorbeau despre inundaţiile din nord, despre un dezastru iremediabil. Şi el era victima unui dezastru iremediabil. Îşi aprinse o ţigară cu nişte gesturi scurte şi repezi, şi observă că patronul nu-l scăpa din ochi. Fu cât pe aci să se ridice, sub impulsul unei subite iritări care-i arse parcă şalele, şi voi să-l întrebe pe imbecilul acela gras ce anume din ţinuta lui îl deranja. Dar celălalt recunoscând, desigur, văpaia care se înteţise în pupilele acestui client ciudat, întoarse imediat privirea şi păru preocupat de mecanismul filtrului său de cafea. „… Apa s-a urcat la

etajul al doilea şi după aceea casa s-a dărâmat…” Un camion mare trecu pe drum huruind şi geamurile zornăiră. De pe un alt afiş îi zâmbea o tânără femeie graţioasă, întinzându-i ceva. O sticlă. Îşi prinse capul în mâini. Ştia că trebuie să se vindece de o boală foarte veche şi că nu are voie să facă vreo mişcare. Lăsase ţigara să se consume singură, între buzele sale crăpate. În cele din urmă îşi turnă un pahar de vin, pe care-l bău dintr-o singură înghiţitură. Unul dintre şoferi îi aruncă o privire pe deasupra jurnalului pe care-l ţinea desfăcut. Se făcea că citeşte, dar îl observa pe Sandro, şi acesta se ridică. Prinse cu mâinile marginile mesei şi încercă să se smulgă de pe scaun. Îşi simţea capul complet golit. Avea doar chef să se bată. Fusese victima unei nedreptăţi şi simţea nevoia să se răzbune. Nu ştia tocmai bine ce va face în clipa următoare, dar tipul acela care îl examina ca pe un animal rar va plăti pentru toată lumea. O să-i mute fălcile. De altfel mai avea şi revolverul. Cu un gest repezit pipăi buzunarul interior al vestei. Dar şoferul îşi împăturise deja jurnalul şi se îndrepta spre uşă, strâmbându-se.

— Gunoi, mârâi Sandro. Toţi numai gunoi!

Şi goli un alt pahar. Se întrebă ce căutase în lagună, de ce umblase prin mlaştini. I se păru că-şi părăsise de foarte multă vreme locuinţa. Continuă să bea. Mâinile îi tremurau puţin şi le privi ca pe nişte mâini străine, obiecte rupte de el, independente de trupul lui. Avea vag conştiinţa că sala se golea, că rămânea singur în colţul său. Pe stradă motoarele camioanelor se puseră în mişcare, şi un miros de ulei ars năvăli în cafenea. Dar Sandro rămase pe loc, împietrit. Pătrunsese într-un vis încâlcit şi trist, care îl izola de restul lumii. Nimic nu-l mai interesa acum… Cuvintele „dezastru iremediabil” rămâneau în capul lui ca ecoul prelungit al unei bătăi de gong. Fusese prădat de ceva foarte preţios, astfel încât orice efort de aici înainte era inutil. Nu mai exista o cale de ales. Cele care se deschideau în jurul lui, ca razele unei stele, nu duceau nicăieri. „Beţi Coca-Cola”, îi spunea zâmbind femeia agăţată pe perete, privindu-l tandru, cu o vagă expresie maliţioasă în ochii ei căprui. Plutea deasupra lui într-o rochie de culoare deschisă, pe un fond plăcut de verdeaţă. Termină de băut sticla şi simţi un fel de mulţumire. Sloiurile acelea de gheaţă, care îi ţintuiseră picioarele, se urcaseră până la şale apăsându-i pulpele, începeau acum să se dezgheţe, să se topească uşurel. Sandro îşi sprijini capul de braţele încrucişate pe masă. Simţea cum înaintează printr-o pădure de oglinzi. Alţi Sandro se oglindeau în ele. Asta era. Chiar asta. Magda murise, murise pentru totdeauna. De ce ea? Străbătea oglinzile una câte una, în timp ce totul se întuneca în jurul lui. O furie stranie îl cuprinse. Se ridică.

— Şefule, strigă el. Încă o sticlă!

Păşind fără zgomot pe espadrilele sale cu tălpi de sfoară,

cârciumarul se apropie cu o sticlă în mână.

— Ce te apasă, bătrâne? zise el cu o voce înţelegătoare.

— Dă-mi pace, mormăi Sandro.

Ce nevoie avea el de mila acestor oameni? Plecase de acasă din cauza lacrimilor, din cauza zgomotului acela odios al hohotelor, din cauza murmurelor întristate care-i puneau jar pe nervi.

Patronul îl examina cu sprâncenele încruntate. Văzu trunchiul uscăţiv al acestui client ciudat, gâtul lui musculos, braţele sale vânjoase şi nervoase, şi ridică din umeri. Sandro bău din nou şi-şi reluă drumul pe câmpul îngheţat al amintirilor. „Dragule, spunea ea, am mai fi putut fi fericiţi împreună!" Îl cuprinse înduioşarea şi fu cât pe-aci să plângă. Dar era inutil, simţi că era cu totul inutil. Îl înconjura un mare gol şi îi era indiferent dacă pământul s-ar fi deschis în clipa aceea ca să-l înghită. Absolut indiferent! „Iubitule, ce bine e că mă iubeşti." Vorbise cineva. Acest gol, tăcerea aceasta era de nesuportat. Aşadar nimic nu-l putea ajuta. „Beţi Coca-Cola." Citiţi *Il Popolo"*. Doamnelor şi domnilor, îmi voi trage un glonţ în cap, ca să nu mai trebuiască să mă scol, să mai plec de la masa aceasta şi să rătăcesc în continuare prin acest îngrozitor pustiu mintal, ţinând paharul cu vârful degetelor! Dar cum de este paharul aici? Şi tânăra aceasta, adorabila femeie tânără care surâde?… Magda avea un astfel de surâs, gropiţele acestea, aceşti sâni şi mâinile lungi, fermecate… Încăperea asta sufocantă este însăşi iadul şi păşesc peste lucruri care gem.

— Ai băut destul, „bătrâne".

I se vorbise oare? Îi vorbise cineva cu adevărat? Degetele Magdei se mişcau pe cearşafuri, îi răvăşeau părul. „Iubitule, dragule, tu eşti fericirea mea!" Ea îi zâmbea, întinzându-i sticla, dar toate erau foarte îndepărtate, de partea cealaltă a unui hău în care zburătăceau gânduri melancolice, în timp ce el era singur şi părăsit; dar unde era oare Magda în clipa aceea? „Ce te apasă bătrâne?" Ardea ceva, şi el era în mijlocul unui incendiu. „Nu-mi pasă", zise el, şi-l zări pe cârciumar alunecând pe podeaua de lespezi alb-roşii, plutind încet, ca un vultur care se întoarce la cuibul său. Trupul Magdei! Voi credeţi în învierea trupului? Beţi vin de Oghastra! Dar el cobora îngrozit şi tremurând într-un hău adânc, în care îl aştepta Magda moartă şi foarte speriată, având în el unica nădejde; îl aştepta goală şi îngheţată, aşa cum îl aşteptase atâta vreme mama şi camaradul lui ucis la Derna, acela a cărui rană o purta acum întocmai şi Magda pe piept, între sâni! Semnul roşu al inimii care nu mai bate… Nu mai putea rămâne aici, în timp ce era chemat în altă parte, el fiind singurul care putea salva pe aceia care îl aşteptau şi când trebuia pedepsit responsabilul lumii acesteia, în care fiinţe pe care le iubim sunt devorate într-o clipă, înghiţite, dizolvate – crimă îngrozitoare şi nepedepsită – în timp ce patronul, cu mutra lui de informator ştie desigur asta, ca şi tipul care

intră acum, ia un pahar în mână şi bea sângele nevinovaţilor! Scuipă. Nu era vina doctorului, acesta se purtase bine, se bătuse până la capăt. Unde să o regăsească acum pe Magda, unde era vinovatul şi unde duceau scările astea înalte, care se încolăcesc, şi ce importă unde duc, din moment ce le va urca, ea să se azvârle în prăpastie, dacă nu mai era nimic de băut? „Privi maşinal sticla goală. Trebuia să iasă, să plece din nou, să caute, să caute fără încetare, să caute necontenit, să scotocească într-una, peste tot, până în ziua în care va striga: „dragostea mea, iată-te, s-a sfârşit iubito, frumoasa mea Magda, te iubesc dragostea mea, frumoasa mea, te iubesc", până în ziua în care totul se va sfârşi, pentru că nu putea să dureze sau ar fi o nedreptate fără nume, monstruoasă, de neimaginat, dar dacă ieşea, dacă începea să caute, totul va fi iar bine, nu-l vor mai face să sufere atâta, esenţialul era să iasă „vin, iubito, ţi-e frig, vin, şi totul se va termina, şi vom fi împreună, tu şi cu mine, frumoasa mea Magda, inima mea..."

Cârciumarul luă bancnota, şi Sandro văzu cu uluire că pe ea erau picături de apă, dar el nu ştia ca plânsese şi aştepta restul, lângă clientul cu faţa de câine negru, care îl privea în tăcere, şi avea dreptate să nu vorbească, să nu zică nimic, să tacă, să-şi ţină gura, pentru că lui Sandro nu-i plăcea tipul acesta de om şi l-ar fi împuşcat Adună monezile de pe tejghea, îşi şterse faţa cu dosul mânecii şi ieşi. Aerul tare îl împresură, îl simţi arzător până în adâncul plămânilor. L-ar fi împuşcat pe tipul ăla dacă ar fi deschis gura. Furia i se potoli cu încetul, în drum spre Salina. Ştia că oamenii îl urmau, mii de fantome îl urmau cu paşi tiptili, şi el se îndrepta spre Salina, în spatele colinelor, sub cerul jos. Întâlni camioane care treceau huruind. Peste întreg peisajul plutea o lumină alburie. Zări plaja pustie şi sulurile valurilor care se spărgeau tunând şi, ca şi fascinat, părăsi drumul şi coborî spre mare.

Valerio nu se înşelase; Gorzone fusese omul pe care-l văzuse la masă la *Palermo.* Gorzone aflase încă din ajun atât de moartea Magdei cât şi de dispariţia lui Sandro. Puţin alarmat, îşi transportă, încă din zori, întreaga familie la fermă şi se duse apoi la Cagliari, să o întâlnească pe Silvana, o tânără femeie, văduva unui ofiţer de aviaţie dispărut în 1942 în largul Maltei. Cum pensia nu-i permitea să trăiască în mod decent, îl acceptase pe Gorzone ca amant, în schimbul a ceea ce numea „rata lunară de completare." Era frumoasă, înaltă, şi la treizeci şi cinci de ani avea un trup perfect, pe care de altfel îl întreţinea cu masaje şi îngrijiri complicate şi scumpe. Îşi petrecea o mare parte din timp fumând şi bând cafele, în timp ce citea nenumărate romane franţuzeşti, lungită pe o canapea îngustă şi acoperindu-şi picioarele cu o cuvertură zvârlită peste ele. Micul ei apartament de pe Carlo-Felice nu era lipsit de confort. Era foarte însorit, şi geamul salonului dădea spre mare. Lui Gorzone îi plăcea să vină acolo de trei sau patru ori pe

săptămână; aducea Silvanei cadouri mărunte şi-şi petreceau după-amiaza făcând dragoste, vorbind despre muzică şi pictură, certându-se. Căci Silvana era nervoasă şi Gorzone foarte gelos. Punea copii şi cerşetori să o supravegheze, şi în crizele sale de furie arunca cu putere argumentul suprem: „Dar eu plătesc! Înţelegi? Plătesc!" Gândul că un altul putea să se bucure, pe gratis, de trupul acela îl trezea uneori, noaptea, lac de transpiraţie. Certurile izbucneau cel mai adesea vara, deoarece Silvana îşi petrecea aproape toate după-amiezele scăldându-se cu prietenele pe plaja de la Goette.

— Goală! ţipa Gorzone. Ca stricatele! Fără niciun pic de jenă!

Silvana îl lăsa să tune, şi reîncepea a doua zi.

În ziua aceea Gorzone sosi la Silvana către orele zece. Dejunară împreună, ascultară apoi în salon nişte discuri pe care le adusese Gorzone. La ora trei şi zece acesta îşi hotărî singur soarta, atunci când îi veni ideea să telefoneze misitului său Aldo Felipe, însărcinat cu vânzarea hotelului *Palermo.* La celălalt capăt al firului, Aldo Felipe începu să scoată strigăte ascuţite de papagal, căci încă de la prânz încerca zadarnic să-l „contacteze." Îl sunase la el acasă, la fermă, la barul *Palermo,* dar fără rezultat.

— Despre ce este vorba? bodogăni Gorzone, învârtind nervos, în mâna stângă, cupa cu lichior.

— Un client. Un englez multimilionar care se interesează de afacere.

— Un englez?

— Un bogătaş din Australia. Are un yacht care îţi ia ochii. L-am văzut. Un adevărat pachebot. A ancorat lângă vamă.

— Ce caută aici?

— Este pasionat de pescuit. Un nebun! Vrea să se instaleze prin împrejurimi şi să cumpere o casă confortabilă. Cele douăzeci şi două de încăperi ale hotelului nu-l sperie. Are mulţi prieteni de felul lui, care vin să-l viziteze. Vrea să vadă imobilul.

— Interesant, spuse plictisit Gorzone. Dă-i întâlnire, să zicem… pentru mâine după-amiază.

— Fără mofturi! Mai are şi alte oferte, ce credeţi? I se propune o vilă cu zece camere la Boggeru şi oferta îl tentează. Poate chiar mai mult decât a noastră.

— E neplăcut, replică Gorzone.

— Ce este neplăcut? Sunteţi cu maşina? Da? În trecere luăm omul cu noi, şi înainte de a se înnopta suntem înapoi.

— Aş fi preferat mâine.

— Dar de ce, Dumnezeule?

Gorzone ezită o clipă, şi apoi hotărî:

— Ascultă, o să fiu liber la ora cinci. Vezi dacă-i convine. Dacă este de acord, nu e nevoie să mă chemi, voi trece pe la dumneata…

— Am înţeles domnule Gorzone…

După ce închise aparatul, Gorzone rămase visător timp de câteva minute. Simţea că Silvana îl observă şi asta îl agasa. Bineînţeles că doctorul exagerase pericolul. Dar haimanaua aia de Sandro putea foarte bine să-i iasă înainte, să-l provoace… „Să mă bat cu râiosul ăla” – gândi el cu dezgust. Bău o înghiţitură de lichior. În spatele lui, Silvana repuse picupul în funcţie. Se auzi o monodie italiană din secolul al XVI-lea. Vocea era a tenorului Vittorio Liguri. Se întoarse, plin de dezgust la gândul că englezul acela se interesase tocmai în acea zi de *Palermo*. „Înmormântarea trebuie să aibă loc chiar în clipa asta. Poate că întorcându-mă la Salina spre ora şase totul va merge bine. O să fie noapte. Vom trece prin spatele hotelului…” Era cert că se temea de Sandro. „Un exaltat. Mă întreb de ce l-am păstrat în slujbă. Totdeauna mi-a fost antipatic… A avut un noroc nemaipomenit să pună mâna pe o fată frumoasă ca Magda. Dacă face pe nebunul acum, pot oricând să cer poliţiei să-l ia la rost.” Se plecă, prinse capul Silvanei între mâini şi o sărută prelung.

— Eşti frumoasă, zise el. Cunosc pe unii care ar plăti şi mai mult ca să te aibă…

— Dă-mi adresa lor, râse Silvana batjocoritor.

— Oh, nu te-ai târgui. Nevestele de ofiţer, se cam ştie câte parale fac…

Silvana replică ceva cu o voce acră, dar el nici nu o ascultă. Se apropiase de masa cu lichioruri şi-şi turnă un păhărel de „Chartreuse”. Englezul se putea decide repede. Gândul că afacerea aceasta avea şansa să se încheie foarte repede – şi în acest caz să-i aducă un câştig considerabil – îl pătrunse, cu o agreabilă căldură, până în măduva oaselor. Avea iar poftă să o tachineze pe Silvana, dar observă pe chipul ei, în timp ce-l privea, o expresie de ură şi rămase o clipă stupefiat, cu paharul în mână. „Ce idioţi sunt oamenii! îşi zise el. Susceptibili ca şi cobrele!”

— De ce mă ţinteşti aşa cu suliţele ochilor tăi frumoşi? întrebă el zâmbind.

Ea ridică din umeri.

— Mai vrei o „Chartreuse”? întrebă el pe un ton dezinvolt.

— Nu, răspunse ea scurt.

Uită. „Daca aş locui lângă un oraş mare ca Neapole sau Milano, îşi spuse el, mi-aş putea procura femei cu toptanul. Şi le-aş trimite la plimbare când m-aş plictisi de ele.”

O bătu pe spate, aşa cum mângâi o iapă tânără. Alcoolul îl făcea optimist. Dar într-un colţ al sufletului se instala pe ascuns ideea că ar trebui, într-un fel sau altul, să se dezbare foarte repede de Sandro, pentru că, oricum, în viaţă este vorba, mai înainte de toate, să înlături pricinile de sâcâieli. Apreciase mica criză de furie a Silvanei. Nu-i plăcea tandreţea la femei. Preţuia mai ales supunerea lor. În timp ce

se întindea pe divan, îşi zise că micile târfe de pe Via Roma, din Neapole, valorau la pat mai mult decât aceste femei întreţinute şi năzuroase şi care refuzau să se preteze la jocuri pe care le socoteau ofensatoare pentru demnitatea lor. Demnitatea lor… Şi micuţele de la Neapole costau mai puţin. Puteai găsi unele care aveau cu adevărat şaptesprezece sau optsprezece ani, cu neruşinări şi naivităţi încântătoare. Fără pericolul bolilor venerice… Aprinse o ţigară. „O fată ca Magda, dacă ar fi vrut… în loc să se mărite cu acest târâie-brâu de Sandro, aş fi instalat-o la Cagliari: ar fi avut altă viaţă, ar fi fost la adăpost de necazuri, fericită. Femeile sunt stupide, au creier de păsărică; desigur e, într-un fel, altceva să ştiu că e moartă."

Englezul fu punctual la întâlnirea de la ora cinci. Era mic de stat, îmbrăcat simplu, şi purta pe cap o şapcă cu cozoroc de piele. Pe faţa lui slabă şi arsă de soare, ochii – foarte deschişi la culoare – te stânjeneau prin fixitatea şi strălucirea lor. Gorzone observă că nu clipeau niciodată. Englezul se numea Coolidge şi vorbea destul de bine italiana. Se sui sprinten în „De Soto" lui Gorzone, în timp ce misitul se instala pe canapeaua din spate. Noaptea se lăsa deja când porniră spre Salina. Ploua. Nişte lumini palide se prelingeau pe sub norii îngrămădiţi. Farurile luminară pe şosea o turmă de oi. Gorzone încetini şi claxonă îndelung, strident. Englezul stătea tăcut, ghemuit şi parcă adormit, cu braţele pe burtă şi într-o atitudine de om înfrigurat. Odată depăşită turma, Gorzone mări din nou viteza. Se simţea încrezător, puternic. Maşina „De Soto" era suplă şi agreabilă la condus. Motorul „mergea strună". „Dacă reuşesc afacerea astă, îmi ofer cincisprezece zile la Neapole…"

La aceeaşi oră Sandro pleca de la plajă spre Salina. Vara, venea cu Magda la scăldat pe plaja asta. Acum ploua… Valurile săltau şi se spulberau clocotind în întuneric. Întreg universul se descompunea. Totul era negru, totul se fărâmiţa, se topea sub aversele puternice ale ploii, în depărtări. Uneori, ochiul zărea nişte sclipiri vagi, nişte lumini fugitive, ultimele străluciri ale unei lumi în agonie. Sandro se simţi împresurat şi iremediabil învins. Parcă era înconjurat de o imensă cireadă de boi care-l loveau cu capul, dar adevăraţii lui duşmani nu erau aceştia; ei se aflau aiurea. Trebuia să se smulgă din capcana asta, să mai caute, să înfrângă oboseala care îi paraliza muşchii. Tremura. Un val se prăbuşi la picioarele lui, îi biciui pulpele şi-l săgeta până în inimă cu fiori de gheaţă. La stânga, pe şosea, o maşină zvâcni, despică zăbranicul nopţii cu fascicolul orbitor al farurilor şi fu înghiţită apoi de tenebre. Sandro n-avea de unde să ştie că era maşina doctorului. Dinspre mare se auzea un răpăit continuu, ca de tobe. Important era să iasă în cele din urmă din nisipul acesta care i se lipea de picioare şi-i împiedeca mersul. Ştia că era aşteptat undeva şi că era deja în întârziere. „Ar fi trebuit să mă întorc la şosea." Înainta cu greu şi

deodată fu cuprins de panică, la gândul că putea cădea epuizat acum când se afla atât de aproape de ţintă, atât de aproape! Prin văzduh, pe deasupra capului lui, nişte voci strigau înnebunite. Printre ele o voce pe care voia să o audă, pe care dorea să o audă cu o voinţă sălbatică, o voce care tăcuse şi care totuşi răsuna încă într-o parte pârjolită a sufletului său.

Îşi dădu seama atunci că ajunsese la drum. Îl regăsise şi era salvat. Totul nu fusese decât o încercare a curajului, a energiei, a stăruinţei. De foarte departe, din hăul unei tragice şi înspăimântătoare caverne, din care împroşcau aburi şi gemete printr-o învălmăşeală de neguri învolburate, sclipiră nişte lucruri hâde. Ştia unde duce drumul. Totul era limpede în mintea lui, deşi îşi simţea capul străpuns de nişte ace lungi. Fusese la un pas de moarte, dar era viu, încă viu şi puternic, şi o va salva. „Magda!" gemu el, dar vântul îi smulse cuvântul şi-i arse buzele, biciuindu-l. Ce se întâmplase? Ce anume? Dacă s-ar întoarce acasă, vor fi oare toate ca mai înainte? Fu nevoit să se oprească, să se sprijine de parapet. Colţi de oţel păreau că-i sfredelesc plămânii. Reluă drumul, împleticindu-se. Nu meritase o astfel de prăbuşire, o astfel de înfrângere. Nu o meritase. Nu greşise cu nimic. Se va bate. Până la capăt. Nici Magda nu greşise cu ceva. Era o copilă. Nevinovată. Din fericire era el acolo. Se va târî pe genunchi, pe burtă, dar va ajunge la ţintă. Simţea câini negri sărindu-i în spate, muşcându-l de umeri. Auzea acum din toate părţile răpăitul frenetic al tobelor. Nu era nimeni. Trebuia cu orice preţ să vadă chipuri omeneşti. Un râs uşor răsună foarte aproape de urechea lui, un râs intim, blând, tandru, mângâietor. „Magda" mai zise el, şi văzu marea cum se umflă, se ridică foarte sus, la o înălţime ameţitoare.

Raimundo Fonseca, administratorul hotelului *Palermo,* citea, rezemat de tejghea, pagina din *Europeo* consacrată evenimentelor din Egipt. Era satisfăcut aflând că englezii aveau acolo dificultăţi. I se părea că-şi meritau soarta. Ura pe englezi. Pe englezi în general. Pentru că cel căruia Gorzone îi arătase hotelul părea mai degrabă simpatic. Sala cafenelei era aproape goală. Furtuna îi reţinuse pe oameni în casă. Cu toate acestea, după ordinul lui Gorzone, a fost nevoit să aprindă toate luminile, ca pentru sâmbăta sau duminică seara. După vizită, Gorzone şi englezul se instalaseră cu Aldo Felipe la o masă, lângă sobă. La o altă masă, nişte marinari de pe traulerul *Santa-Rosa* jucau cărţi. Doi tineri începeau o partidă de biliard, sub privirea plictisită a chelnerului. Rafale de ploaie loveau furioase în geamuri. Gorzone şi englezul discutau în şoaptă, iar Felipe intervenea, din timp în timp, cu obişnuita lui volubilitate. Administratorul îşi zise că pe o vreme atât de rea e mai mult ca sigur că poşta aeriană nu va sosi. Aştepta jurnalele de la Neapole. Era nerăbdător să afle tragerea la sorţi pentru turneul de fotbal care urma să aibă loc, de Paşti, în Sicilia.

Căscă, îşi netezi cu o mână leneşă părul lung şi se întoarse spre uşă. Intrase un bărbat. Era ud din cap până-n picioare, cu nisip lipit pe pantaloni şi espadrile. O licărire neliniştitoare strălucea în ochii lui adânci cu pleoapele roşii şi încreţite. Barba scurtă şi murdară îi acoperea obrajii, ca o pată. „Ce mai e şi cu individul ăsta? îşi spuse administratorul. Chiar în seara în care proprietarul are un client de vază, căruia e pe cale să-i bage pe gât harabaua cu un preţ bun!" Era să facă semn chelnerului să-l dea afară pe vagabondul acela care părea beat şi abia ţinându-se pe picioare. „E în stare să vomeze peste tot sau să facă pe nebunul!…" Deodată îl recunoscu pe Sandro şi rămase siderat. Dar nimeni din încăpere nu-i dăduse atenţie noului venit. Gorzone stătea cu spatele puţin întors către intrare, marinarii erau absorbiţi de jocul lor. Privirea lui Sandro, aspră şi bănuitoare, făcu înconjurul asistenţei, dar fără să se oprească în mod special asupra vreunui obraz. Aluneca peste cel al lui Gorzone ca şi peste ale celorlalţi. Imobilitatea lui îl intrigă mai întâi pe Aldo Felipe şi, puţin după aceea, toţi cei din încăpere îl priveau pe Sandro cu curiozitate. În tăcerea generală, administratorul se hotărî să intervină şi dădu ocol tejghelei. Ca replică la mişcarea acestuia, Sandro se întoarse amenințător, cu nările fremătânde şi fălcile crispate. Administratorul şovăi. Cu o mişcare bruscă Sandro se întoarse spre marinarii de pe *Santa-Rosa* ca şi cum s-ar fi temut să nu fie atacat pe la spate.

— Hai, nu face pe nebunul, zise administratorul cu glasul liniştitor pe care-l folosea de obicei ca să calmeze pe câte un client enervat. Dar, chiar în clipa aceea, Gorzone, care rămăsese până atunci la masa lui, împietrit, foarte palid, se ridică dintr-o săritură, de parcă ar fi vrut să fugă, scoţând un fel de geamăt. Privirea lui Sandro făcu un salt de la administrator la Gorzone. Într-un chip cu totul de neînţeles, un revolver răsări în mâna lui Sandro. Trăsnetul străpunse sala care păru că se clatină, dar de fapt Gorzone era cel care se prăbuşi încet, susţinut de englez. Aldo Felipe ţipa ca un isteric, strângându-şi tâmplele în mâini. În dezordinea care urmă, nimeni nu se gândi să-l prindă pe ucigaş.

— Ne întâlnim adesea, doctore, în împrejurări foarte triste! zise Fasaro cu jumătate de glas, primindu-l pe Valerio pe pragul hotelului *Palermo*.

Valeri strânse mâna inspectorului, fără să-i răspundă. Doi carabinieri, adăpostiţi sub streaşină cafenelei, păzeau intrarea, dar curioşi nu erau, întâmplarea nu se aflase încă şi oricum, ploua puternic şi strada devenea albia unui torent. Poliţistul care se dusese să-l caute pe Valerio salută şi plecă.

— Am să vă conduc, doctore, zise Fasaro cu acelaşi ton amabil.

— Da, acceptă Valerio cu voce slabă. Nu reuşea să-şi ascundă emoţia. Abia întors de la Rieti, unde întrebase zadarnic de Sandro pe

toţi oamenii de la fermă, trimisul lui Fasaro îi adusese vestea morţii lui Gorzone. Se mai găsea încă în garaj, cu uşa deschisă, şi omul nu avusese nevoie să-i spună numele asasinului. Valerio murmurase doar „să mergem". În sala cea mare a lui *Palermo* erau mai multe persoane pe care inspectorii le interogau. În trecere recunoscu pe poliţistul cu cap de rechin care-l luase pe bătrânul Fuasco. Mai era şi Aldo Felipe, misitul de la Cagliari. Plângea cu lacrimi amare, rezemat de un stâlp. Parcă undeva nişte robinete mari aruncau vuind jeturi de apă neagră, aerul părea mai dens, greoi, apăsând pe frunte, pe piept şi presând dureros timpanele. Printr-un fel de ceaţă, Valerio văzu faţa tristă a lui Fasaro. „Este oare cu putinţă? Este oare cu putinţă?"

O luă pe un coridor. Cineva zise:

— Am vorbit la telefon cu doamna Gorzone. Va sosi peste douăzeci de minute.

Dar nu lui i se adresa vocea aceea. Era de altfel o voce calmă şi crudă. Intra în suflet ca un cuţit ascuţit în carne.

— Ce spune? întrebă avid administratorul.

— Doamna Gorzone a fost anunţată.

— Sărmana, biata femeie…

Valerio nu putea ghici cine vorbea în semiobscuritatea aceea, şi cuvintele păreau că zboară pe deasupra capului, repezi şi îngrijorătoare. Ajunse în partea hotelului care fusese bombardată. Se trezi deodată în faţa unei uşi deschise. În lumina galbenă a unei lumânări (electrica nu fusese încă reinstalată în aripa reconstruită) îl văzu pe Gorzone lungit pe un pat strâmt. Lumânarea fusese pusă pe un taburet, şi proiecta pe perete profilul rănitului, fruntea lui bombată, nasul drept, bărbia lată. Soţia administratorului stătea la căpătâi şi-şi freca, din când în când, ochii cu o batistă făcută ghem în mână. Valerio străbătu atât de repede camera, încât nu reţinu decorul şi nici pe cei care-l înconjurau sau care se găseau în urma lui. Ghicea doar nişte prezenţe care îl stânjeneau vag, în timp ce se apleca asupra lui Gorzone. Capul ca de ceară şi lucind de transpiraţie se detaşa pregnant pe perna de pânză roşie. Gorzone îl privi pe doctor cu o nespusă oboseală. Valerio îi luă pulsul.

— Ce nenorocire! se văită femeia, ce nenorocire! şi se legăna uşor înainte şi înapoi, ca pentru a alina o foarte veche durere.

Valerio desfăcu cămaşa şi pantalonul lui Gorzone cu câteva gesturi sigure. La dreapta, lângă ombilic, văzu mica rană cu marginile albăstrii. Pe pântecul foarte alb, rotund şi gras, cobora o linie păroasă spre pubis. Vinele se vedeau pe sub piele. Valerio se simţi spionat. Avea impresia că nişte mâini fierbinţi şi tremurătoare se aşezaseră pe spinarea lui. Câte persoane stăteau în spate? Fasaro ar fi trebuit să le dea afară. Privi spre obrazul lui Gorzone şi îi văzu ochii, nişte ochi care erau deja străini de trupul acesta, care păreau că trăiesc o viaţă

autonomă, ca două animale negricioase acoperite cu lăbuţe fine şi negre, foarte mobile şi agitate pe masca aceasta scăldată în sudoare, această mască de pământ din care ţâşneau picăturile acelea fetide. „E pierdut” îşi zise Valerio şi, cuprins de milă, îşi trecu uşor mâna peste fruntea lui Gorzone.

— Oare…

Buzele lui Gorzone se mişcară, nişte buze ca de cretă, care se zbăteau uşor, pentru a rosti nişte cuvinte ce nu mai aveau puterea să iasă din adâncul fiinţei lui. Valerio se aplecă.

— Oare… voi… muri?…

Ultima silabă abia fu perceptibilă. Valerio zise cu vocea înceată, cu gura aproape de urechea lui Gorzone:

— Aveţi încredere… rămân aici… nu vă părăsesc.

Zgomote înfundate se auzeau din sala cafenelei Valerio repetă:

— Aveţi încredere.

Vuiau torente lugubre în mintea lui. „Sandro, Sandro! De ce?” Omul acesta a fost deseori nedrept, dar şi în el era o viaţă, acest miracol fără seamăn care avea să piară pentru totdeauna. Din inima nopţii fărâmiţate, din depărtări, tunetele puternice continuau să întrebe cu glasurile lor profunde: „Cu ce drept? Cu ce drept?”… Avu conştiinţa amară a neputinţei sale. Se întoarse spre Fasaro. Îl văzu pe inspector tăcut, grav, şi lângă el alţi oameni care păreau miraţi. Totul era straniu, luminat de pâlpâirea tremurătoare a lumânării care proiecta pete galbene pe frunte, pe obraji, făcea să lucească bluzoanele lor ude. „Salvaţi-mă” spunea privirea lui Gorzone, „salvaţi-mă”, dar era, într-adevăr, o altă fiinţă care îl chema din adâncul ochilor lui Gorzone, ca din adâncimea unui puţ, din hăul unui abis. Şi ceilalţi bărbaţi stăteau acolo tăcuţi, într-o imobilitate de neclintit, şi nu era nimic de făcut, toţi erau neputincioşi, şi atunci Valerio se ridică încet, greoi, cu inima zvâcnind înspăimântată. „Pentru ce este posibil aşa ceva?”

Ochii lui Gorzone deveneau netezi şi strălucitori ca două bucăţi de cristal.

Vântul alerga înnebunit pe stradă. Vânzătorul de ziare striga prelung şi melancolic. Valerio se apropie de fereastră. Vocea vânzătorului străbătea mugetul puternic al valurilor care se spărgeau de micul dig.

ALTRO DISCORSO DE VISCINSKY
LA PACE O LA GUERRA!{11}

Dar Gorzone nu mai auzea gălăgia aceasta a celor vii. Capul părea că-i atârnă mai greu pe pernă, şi pe faţa lui ca de piatră încremenise o expresie de intensă uimire.

La pace o la guerra! striga cu o bruscă vehemenţă vânzătorul de ziare, ca un înger negru, purtătorul unei îngrozitoare sfidări care străbătea oraşul în toate sensurile, fără răgaz, semănând pretutindeni

ură, nelinişte şi spaimă. Vocea i se pierdea deja în labirintul străzilor. Cum de nu se rătăceau sufletele în vidul acesta îngrozitor? În amintirea lui Valerio se suprapuseră imaginea vânzătorului de ziare, faţa lui mică de femeie bătrână, sinistră sub gluga ei neagră, şi aceea a lui Gorzone lângă geamul care dădea spre mare. „Aţi citit discursul lui Vîşinski?…" (Tunetele continuau să zguduie cerul, ca nişte bubuituri de tun ce-şi prelungesc ecoul.) „Şi toţi trăim sub o veşnică ameninţare." Femeia începu deodată să hohotească, şi Valerio o privi cu milă. Se adresă apoi bărbaţilor, lui Fasaro, cu o voce şoptită:

— S-a sfârşit…

Nimeni nu schiţă vreo mişcare. Toţi păreau stane de piatră; singură femeia aceea care plângea rămânea vie şi flacăra galbenă-albăstrie a lumânării, care proiecta pe perete umbra lui Gorzone, profilul lui greoi şi ţeapăn.

— S-a sfârşit, mai spuse o dată Valerio, şi cuvintele acestea păreau să-i despice gâtlejul, lăsând să ţâşnească sângele cald şi gros. Plângând, femeia se apropie de Gorzone, se plecă, îi închise ochii cu un gest blând, delicat, aproape matern, apoi îi făcu semnul crucii pe frunte şi îngenunche pentru rugăciune.

— O fată curajoasă, bravă, gândi maşinal doctorul, şi ieşi.

Fasaro, care îl urmase în coridor, îl întrebă cu voce înceată:

— N-o aşteptaţi pe doamna Gorzone?

— Nu, zise Valerio.

— Înţeleg. Vă văd mâine?

— Pentru raport?

— Da.

— Mâine, de acord.

Îşi strânseră mâna. Valerio traversă sala cea mare. Umbla ca în vis. „. S-o aştept pe doamna Gorzone? Nu-şi dă seama." Şi-l străbătu un mic fior. Nişte oameni se uitau la el. Aldo Felipe părea îngrozit.

— *Please* – întrebă un personaj ciudat cu o şapcă de marinar. Este defunct?… Adică mort, scuzaţi?

— E mort, spuse scurt Valerio.

Carabinierii îl salutară. Un poliţist îl întrebă dacă dorea să fie condus acasă cu maşina.

— Nu, zise Valerio plictisit.

— Plouă zdravăn doctore, să ştiţi.

— Atâta rău. Mulţumesc.

Ploaia îl învălui îndată ce fu pe trotuar, îi biciui obrazul. Vântul aducea spre el zgomotul talazurilor sparte de dig, huruitul acela surd şi lugubru ca un tir de artilerie. Valerio o luă în sus pe Regina-Elena. Simţea cum îl umple o ciudă amară împotriva lui Sandro. „Să fie oare din vina mea? Ar fi trebuit să-l dezarmez, să-l supraveghez îndeaproape." Era sfâşiat de o îngrozitoare tristeţe. În depărtare,

luminile din Cagliari presărau la orizont o brumă palidă în noapte. Vântul se dezlănţuise furios sub haosul bolţii cenuşii. Decorul străzilor în alb-negru părea un negativ fotografic, dar în aerul biciuit de ploaie treceau uneori licăriri albăstrii, confuze. Obosit şi desperat, el se îndreptă grăbit spre casa Clarei, spre Clara, ca spre un liman.

III

CLARA DORMEA ALĂTURI DE EL ŞI simţea o plăcere nedefinită să-i asculte respiraţia regulată, uşoară, ca suflul unui copilaş. Nişte clopote începură să sune. Vântul şuieră. Maria Torelli se trezise deja. Din extremitatea cealaltă a apartamentului veneau zgomote familiare. „Este trecut de ora şase." Dar Valerio nu reuşea să se smulgă din desfătarea patului şi, ca de obicei, pândea momentul în care Clara se trezea, pentru că râvnea primul surâs de pe obrazul ei frumos, încă tulburat de somn şi prima sărutare.

În faţa ferestrei, prin spaţiul rămas liber între perdele, o lumină palidă – fantomă, alburie şi dreaptă – se înălţa de la podea şi până la tavan. „Maria Torelli aprinde focul… Păcătoasă noapte", gândi Valerio. Dormise prost şi obsedat de privirea lui Gorzone, de misterioasa lui privire de muribund. În timpul războiului văzuse de nenumărate ori în Africa acea licărire tremurătoare, desperată, şovăind în fundul ochilor celor care erau pe moarte, şi întotdeauna încercase acelaşi sentiment atroce de abandon, deznădejdea aceea sfâşietoare.

Imaginea lui Gorzone rătăcea printr-un ungher al minţii sale, un ungher trist şi sumbru – mormânt al gândurilor. Revedea necontenit faţa aceea greoaie, lucind de sudoare, cu nasul livid şi cu nările supte, cu gura decolorată, vedea cuta ei amară, toate ridurile desenate ca nişte tăieturi fine, albăstrii şi toate punctele mici, negre şi atât de distincte ale bărbii, asemenea unor minuscule insecte necrofage, puse deja pe treabă, gata să roadă şi să distrugă carnea, întreg trupul. Revedea scena de la *Palermo,* mica încăpere luminată prost de flacăra lumânării, nevasta administratorului îngenuncheată, pe Fasaro şi pe acei necunoscuţi stând nemişcaţi în penumbră, tăcuţi, atenţi, cu pleoapele în care păreau că lucesc fâşii de poleială.

Clara suspină lângă el aproape imperceptibil. Poate că la ora aceasta Sandro era deja prins. „Şi dacă s-a apărat? Dacă a tras asupra urmăritorilor?" Dar nu, ştia că Sandro aruncase *Lugerul* lângă uşă, aşa îi spusese poliţistul. „Poate că s-a sinucis." Lumina ferestrei se îngălbenea acum, aprinzând în oglinda din faţa patului o strălucire fierbinte. „Trebuie să merg la Fasaro." Dar de la bun început era demoralizat la gândul că o să-l întâlnească pe inspector, că o să

vorbească cu el despre afacerea asta. „Dacă cu adevărat l-au prins pe Sandro, voi cere să-l văd.” Încercă o clipă să-şi închipuie ce a putut însemna urmărirea aceasta dramatică, noaptea printre ciulinii siniştri, în plină vijelie. Poliţiştii aveau câini dresaţi pentru o astfel de vânătoare, dar pe potopul acesta cu siguranţă că nu s-au putut folosi de animale.

Clara mai suspină o dată. Se trezea. Nimic nu mai conta acum pentru el. O luă în braţe. „Iubitule”, murmură ea. O clipă, în mintea lui Valerio mai persistă silueta unui bărbat care fuge ieşit din minţi spre orizontul plumburiu, o minusculă siluetă izolată în câmpia nemărginită, purtând în ochi o spaimă fără nume. Dar Clara îl şi atrăgea spre ea, şi Valerio simţi căldura plăcută a sânilor ei. Se strânseră unul în celălalt, unindu-şi pătimaş trupurile, de parcă voiau să se menţină pe marginea unei prăpăstii, să nu cadă în abisul căscat în jurul lor.

Valerio se întoarse acasă pe la orele opt, trecând prin grădini. Era frig. Clara rămăsese culcata. Norii împânzeau cerul, atârnând greoi pe coline. Vântul agita frunzişul copacilor şi eucalipţii uriaşi păreau că se leagănă asemeni unor corăbii cu pânze gata să plece în larg… Îşi amintea ce îi şoptise Clara la ureche: „vom fi împreuna, unul pentru altul pe veci, chiar şi după moarte, dragostea mea”, şi el îi spusese citatele citite sub gravura pe care o admirase în albumul lui Gorzone: „Dragostea este un dar divin, iar cei care ştiu să iubească vor şti să şi moară.” Se simţi mai puternic, ca cel ce se socoate protejat, şi înainta printre alei încă sub vraja cuvintelor tandre ale Clarei. Pe deasupra hăţişurilor putea zări peisajul care urca până la creasta Rieti în unduiri prelungi. Mâinile nevăzute ale vântului frământau, răvăşeau, lungeau crengile grele ale măslinilor, ciufuleau eucalipţii, palmierii, scuturau furios trestiile şi deşirau ceaţa care aluneca în goană de-a lungul pantelor, asemenea unor valuri sfâşiate. Valerio înconjură un boschet de muşcate. „Ce mult mi-ar plăcea sa cresc un copil!” La Neapole, cu Clara, lucrul ar fi posibil! Casa îi apăru deodată în spatele unui pâlc de arbori. Pe toată lungimea zidului, cupele de rochiţa-rândunicii îşi deschideau micile lor guri violacee ca pentru a-i striga un avertisment. „Poate că înmormântarea lui Gorzone va avea loc în după-amiaza aceasta.” Se feri de o băltoacă, se îndreptă spre uşa bucătăriei, apoi se răzgândi, preferând să se întoarcă acasă prin verandă. Şi era adevărat că dragostea lui pentru Clara îl proteja, îi dădea puteri sporite, îi permitea să înfrângă greutăţile vieţii, îl făcea mai bun şi îi dădea tăria să lupte împotriva obsesiilor sale. Şi, ca într-un coşmar, auzi deodată în spatele lui nişte paşi. Nu se întoarse imediat. O frântură de frază îi trecu prin minte: „înmormântarea va avea poate loc în după-amiaza aceasta”… În aceeaşi clipă, imaginea Clarei îi reveni pe neaşteptate, învăluită în lumină, şi doctorul făcu un

salt într-o parte. Era Sandro. Ieşise probabil din cocioaba în care se păstrau sculele de grădinărit. Îl privea pe doctor cu ochii săi sumbri şi îngheţaţi. Avea gura întredeschisă şi braţele îi atârnau de-a lungul coapselor. Era atitudinea unui om zdrobit de oboseală, incapabil să gândească la ceva, să rostească vreo vorbă.

— M-ai speriat, zise Valerio, în timp ce îşi simţea inima bătând cu lovituri repezi.

O clipă se priviră în tăcere, despărţiţi de băltoaca în care chipurile lor se reflectau deformate de înfiorările vântului.

— Vino, zise în cele din urmă Valerio.

Deschise uşa, îi făcu loc, şi, cu un gest, îl chemă încă o dată pe Sandro, care ezita.

— Nu te-au prins…

— N-am fost urmărit, răspunse Sandro oprindu-se îndată după ce intră pe coridor. Hainele lui răspândeau un miros înţepător de mocirlă. Riduri adânci săpau şănţuleţe pe frunte, în colţul ochilor şi al buzelor, de parcă întregul cap i-ar fi fost modelat dintr-un butuc crăpat, scrijelit, pe care un puf negru mai era încă lipit în dreptul obrajilor şi al bărbiei.

Valerio îşi scoase paltonul şi îl aruncă pe un fotoliu.

— De ce l-ai omorât? zise el deodată cu asprime.

Văzu ochii lui Sandro care luceau în umbră. Nişte lămpi minuscule păreau că se aprind în fundul irisului, dându-i o strălucire metalică, rece şi dură.

— Nu ştiam…

— Ce nu ştiai?

— Nu ştiam că a murit.

— Atins la ficat, spuse Valerio brutal.

Nu ştia ce să facă, toate gândurile se prăbuşeau sub efectul surprinderii. Îşi simţea sufletul împărţit între milă şi un viu resentiment.

— Cine este?. întrebă vocea ciudat de depărtată a lui Sandro.

— Cum! Doar nu vrei să-mi spui că nu ştii pe cine ai ucis.

— Nu ştiu. N-am văzut nimic.

Valerio îl privi drept în ochi, presimţind o minciună monstruoasă.

— Ce îndrugi acolo?

— Băusem. Eram nebun de durere şi am băut. Aveam chef să mă bat, să-l ucid pe vinovat…

— Care vinovat?

— Cel vinovat de lucrurile astea, de nenorocirile astea…

Îşi căuta cuvintele. Vocea lui aspră avea câteodată inflexiuni mai blânde.

Părea că meditează. Şi reîncepu apoi să vorbească, cu oboseala unui om pe jumătate adormit.

— Am umblat multă vreme. Îmi amintesc că ploua şi că hoinăream pe marginea mării, de-a lungul plajei. Ţin minte că am avut chef să intru în cafenea. Simţeam, în chip nelămurit, că voi ucide pe cineva, că voi trage, pentru că în timpul după-amiezii am fost cât pe-aci s-o fac, era să trag în oamenii care mă priveau. Îmi amintesc că nu doream să fiu privit. Băusem şi umblasem mult. Ştiam că mă voi bate, că voi trage asupra cuiva…

— Ai tras asupra lui Gorzone.

— Nu ştiam… Magda murise. Şi voiam să mă răzbun. Voiam… E greu de explicat…

Tăcu dintr-o dată.

— Şi când te gândeşti că am trecut pe lângă tine când m-am dus să te caut la Rieti!, zise Valerio.

Era mai tulburat decât lăsa să se vadă. Îl mai reţinea încă o uşoară neîncredere instinctivă.

— Aş vrea să te pot crede, Sandro. Dar prea mi-ai împuiat capul că vrei să-l împuşti pe Gorzone. Asta e. Mi-ai spus că-l vei împuşca. Cum vrei să te cred?

— De la moartea Magdei nu m-am mai gândit deloc la el. Nici ieri nu m-am gândit. Totul s-a petrecut aşa cum v-am spus. Dacă aş fi vrut să-l omor, v-aş spune deschis: l-am pândit şi l-am împuşcat pentru că voiam să-l răpun ca pe un câine. Dar nu-i adevărat. Nu m-am gândit la el.

— Asta-i o poveste căreia nu i se poate da crezare, zise Valerio. Poliţia n-o să creadă niciodată o asemenea născocire. Niciodată. Oricum, Gorzone sau un altul… Mai bine ai fi aruncat *Lugerul* în mare… Ce să facem acum?

Sandro îl privi cu ochii lui trişti, cu ochii arşi deja de durerea aceea care sfâşie carnea pe dinăuntru cu mii de gheare mici şi puternice, crude, neobosite.

Valerio clătină din cap. O milă intensă îl apropia acum de Sandro. Pale de vânt izbeau în uşă. Nu ştia ce hotărâre să ia. Femeia de serviciu nu va întârzia să apară. „O poveste de necrezut”, îşi spuse. Sandro aştepta într-o atitudine umilă şi resemnată. Era uşor de ghicit că se încredinţa lui Valerio, că accepta orice hotărâre va lua el. „Cel mai cuminte ar fi, poate, să-l trimit la Fasaro.” Dar respinse această idee. Îi părea odioasă. Povara nenorocirii fusese suficient de grea pentru Sandro. Va căuta altceva. Omul acesta îi semăna, era din aceeaşi seminţie cu el, îndrăgostit de absolut, şi nu putea, el Valerio, să trădeze fraternitatea profundă şi ascunsă care îi lega. Dacă ar fi fost vorba de Clara, dacă Clara… Simţi cum îl îneacă un val de sânge. Clara moartă! respinse îngrozit această presupunere, gândul acesta.

— Ascultă, spuse el. Ai să urci sus într-o cameră mică pe care o am acolo. Servitoarea va veni peste câteva minute. Trebuie doar să stai

liniştit. Ea nu intră niciodată în camera asta.

Şi începu să urce scara.

— Vino după mine! ordonă el întorcându-se spre Sandro, care stătea nemişcat.

Îl duse într-o mansardă întunecoasă, sub acoperiş. Acolo era un pat cu o saltea goală, două scaune, o masă vopsită cu email şi, într-un colţ, o altă masă, mai îngustă, cu un lighean cu flori. Pereţii erau văruiţi, şi pe ei se mai găseau chipuri sfinte, prinse cu pioneze ruginite de către micuţa servitoare siciliană care locuise odinioară acolo. Fereastra dădea spre Regina-Elena. Obloanele erau închise. Un geam spart fusese înlocuit cu un carton cenuşiu. O umezeală îngheţată te cuprindea, apăsându-ţi umerii.

— Vei rămâne aici. Îţi voi aduce de mâncare. Vom vedea cum o să ne descurcăm. Pentru moment, trebuie să te odihneşti şi să evităm poliţia. Apoi vom vedea.

— Am trecut prin faţa lui *Palermo* din întâmplare, zise Sandro foarte repede.

— Bine. Nu face zgomot, Nu te arăta. În rest, vom vedea mai târziu.

Sandro îşi trecu mâna peste gură şi apoi murmură:

— E greu de explicat. Iubim şi murim. Toate astea…

Făcu un gest vag, şi apoi se lăsă greoi pe pat.

Sirena unui vapor răsună în imediata apropiere, ca o chemare. Şuierul ei ascuţit lovi bolta cerului, reveni, se repercută în depărtări. Sandro ascultă atent, cu o atenţie stranie, parcă ar fi fost vorba despre un semnal misterios adresat numai lui. Apoi se întinse pe saltea şi închise ochii.

IV

ATUNCI CÂND VALERIO PLECĂ DE acasă, ca să meargă la Fasaro, i se păru că bătrâna Delfina îl urmăreşte cu privirea din fereastra bucătăriei. Ea sosise cu un sfert de oră înainte de plecarea lui şi scosese ţipete de mirare, văzând că doctorul îşi pregăteşte singur micul dejun, că îşi fierbe laptele… „Va trebui să fiu extrem de precaut faţă de ea. Numai de-ar sta Sandro locului! Desigur că ea scotoceşte peste tot, în absenţa mea!” Se simţea ca purtat în galop, peste drumuri mărginite de prăpăstii, de un cal pe care nu-l putea opri sau stăpâni. „Vom vedea cum se vor sfârşi toate astea. Prin splendoarea norilor lăptoşi, ca nişte uriaşe cornete de îngheţată, soarele începu să strălucească. Aburi fumegau pe coastele colinelor smălţuite în verde şi roşu, proaspăt spălate de ploaie. Oamenii care coborau spre piaţă îi tăiau calea „Iubim şi murim!” Vocea lui Sandro îl urmărea, insinuantă şi plângăreaţă. Cineva îl salută, în trecere, şi el răspunse maşinal la salutul acesta, fără să încerce să recunoască cine

era. Vizita la Fasaro era o obligaţie dezagreabilă. Se temea de această întrevedere. „Perspicace tip. Va trebui să joc tare.” Ştia că nu se prea putea încrede în aptitudinile lui de disimulare. În timp ce se apropia de clădirea poliţiei, luă hotărârea să-şi supravegheze atent cuvintele, comportarea. Dar asta nu-l împiedica să fie puţin nervos. „O să plec cât mai repede posibil!” Dar chiar şi asta risca să pară suspect, îşi zise că poliţiştii, după o noapte de zadarnice căutări prin ploaie, trebuie să fie destul de prost dispuşi. „Vom vedea.” Merse de-a lungul gardului de fier al grădiniţei care preceda clădirea şi zări marea, o parte din dig, coşul roşu al unui remorcher şi valurile lungi care şarjau furioase, spărgându-se de blocurile digului, ţâşnind şi aruncând spre el jerbe înalte de spumă.…

De cum sosi fu condus în biroul inspectorului principal Fasaro.

— Luaţi loc, domnule doctor, vă rog.

Valerio văzu imediat *Lugerul* pus pe masă, lângă o grămadă de dosare..

— Aţi citit gazeta azi-dimineaţă? întrebă inspectorul cu amabilitate.

— Nu.

— S-a publicat un scurt comentariu al întâmplării. Dar aştept ziarele de la Neapole, de astă seară. Acelea, ca de obicei, vor scoate din povestea asta un adevărat roman foileton..,

Surâse. Mai purta încă gabardina bej. Degaja un subtil parfum de lavandă. Avea o cravată destul de ţipătoare, galbenă cu dungi fine, negre, şi Valerio remarcă mâinile lui foarte îngrijite şi totuşi puternice, nervoase, cu degete scurte.

— Aproape întreaga pagină întâi, în dimineaţa asta, este consacrată situaţiei internaţionale.

Dădu un bobârnac dispreţuitor jurnalului din Cagliari. Poate că regreta că nu se acordase asasinării lui Gorzone un loc mai important.

— Războiul, domnule doctor. Dumneavoastră credeţi că va fi război?

Aplecat peste birou şi întinzând puţin capul înainte, îl privea pe Valerio ca şi cum era hotărât să facă mare caz de răspunsul lui. Părul îi era lucitor şi foarte îngrijit pieptănat. Păstra şi aici tot alura aceea de dansator monden, obişnuit să incinte, în dancingurile plajelor la modă, pe cucoanele bătrâne şi bogate. Valerio era circumspect. Vlăjganul acela se dovedea inteligent şi înspăimântător de bine pregătit pentru meseria lui. Scotea probabil mărturisiri de la oamenii pe care îi interoga fără măcar să ridice tonul, fără să se supere sau să-şi abandoneze aerul amabil. „Poate ştie că Sandro s-a ascuns la mine şi se preface!” Dar nu se lăsă impresionat de ideea aceasta şi răspunse calm:

— Cred, mai cu seamă, că, în momentul actual, este vorba de o savantă campanie de presă, o campanie bine regizată pe tema asta.

— Nu credeţi în pericolul unui război apropiat, al unui război în cursul lunilor care urmează?

— Oh, zise Valerio, poate că ameninţarea este reală…

Şi făcu un semn cu mâna, ca şi cum ar voi să arate că nu are păreri extraordinare în problema asta. Stătea în defensivă. Uneori îşi simţea privirea atrasă de *Lugerul* a cărui ţeava se căsca spre el. Gura mică şi neagră, cu buzele rotunjite ca pentru un „şşt" părea să-l îndemne la prudenţă, la tăcere.

— Şi ce înţelegeţi prin „campanie de presă bine regizată"?

Cea mai mare parte din ziarele noastre ne împuie capul cu ideea că războiul este inevitabil, adică ne îndeamnă să-l acceptăm dinainte, să ne resemnăm. Este o pregătire psihologica, ale cărei efecte le cunoaşteţi.

— Adevărat? spuse inspectorul oarecum surprins.

— Atunci când poliţia urmăreşte un om despre care nu ştie nimic, inserează în presă comunicate despre arestarea lui iminentă, se anunţă că s-a dat de urma lui, că totul nu mai este decât o chestiune de timp, şi că, desigur, se impune discreţie. În nouă cazuri din zece, cel căutat comite grave greşeli, convins că este mai ameninţat decât credea.

— Ce idee! exclamă Fasaro amuzat. Dar nu folosim niciodată astfel de metode, vă asigur.

— N-am spus că este vorba despre o metodă.

— Aţi spus „poliţia inserează comunicate…"

„Ei drace! îşi zise Valerio. De cinci minute de când sunt aici m-a bombardat cu întrebări, şi are aerul că-mi supraveghează cuvintele. Ce înseamnă deformaţia profesionala împinsă departe!" Deşi avea ţinuta unui om stăpân pe sine, ştia ca nu-şi poate masca enervarea. Se surprinse chiar lovind nervos cu degetele braţul fotoliului, îl jena privirea pătrunzătoare a lui Fasaro.

— Voiam să spun, zise el, că poliţia publică uneori comunicate de acest fel, pentru a-şi ascunde lipsurile în ochii publicului, dar că individul urmărit…

— Ah! Foarte bine. Foarte bine… Înţeleg.

— De asemenea, referitor la război; considerându-l inevitabil, mi se pare că ziarele aţâţă spiritele în chip periculos.

— Ah, foarte bine. M-aţi lămurit perfect. Cu toate acestea, mai înainte m-aţi intrigat vorbindu-mi de o „savantă campanie de presă'".

— Adevărat, spuse Valerio, am întrebuinţat această expresie.

— Am înţeles că, după opinia dumneavoastră, americanii sunt hotărâţi să declanşeze un război preventiv împotriva Uniunii Sovietice. Noi suntem legaţi de tabăra americană. Deci jurnalele noastre fac această campanie, o campanie savantă, ca să ne pregătească pentru o asemenea eventualitate. Asta era?

— Văd că interpretaţi fiecare din cuvintele mele cu o logică foarte

aparte şi, dacă în cursul interogatoriilor dumneavoastră…

— Dumnezeule! exclamă Fasaro râzând, dar nu e vorba de un interogatoriu, doctore. Ce idee! Vă cer scuze dacă v-am inoportunat! Vă cer mii de scuze. Iată, nu vreau să vă reţin mai mult, deşi îmi face totdeauna plăcere, mare plăcere, să stau de vorba cu dumneavoastră. V-aţi pregătit raportul?

— Iată-l, zise rece Valerio.

Fasaro se ridică, luă foaia cu dezinvoltură, o despături, citi textul stând în picioare, apoi se aşeză din nou.

— Bine, este clar. Nenorocitul acesta de Gorzone nu avea scăpare. Ce poveste tristă. Să fi văzut disperarea sărmanei sale soţii. A leşinat. Biata femeie!

Valerio înţelese deodată că trebuia să pună întrebarea: „l-aţi prins pe Sandro?" dar ceva îl reţinea; poate teama de a se trăda prin ton, prin însăşi turnura frazei. „Trebuie să evit să-i fac jocul; să vorbesc deci cât mai puţin."

— Toţi martorii sunt de acord, continuă Fasaro jucându-se acum cu un elegant cuţit de tăiat hârtie, cu mânerul din fildeş. Când a intrat, Sandro avea o privire rătăcită. Îl căuta pe Gorzone.

Valerio fu cât pe-aci să întrebe de unde ştia inspectorul că-l căuta chiar pe Gorzone, dar se reţinu tocmai la timp.

— Băuse, probabil, şi abia se ţinea pe picioare. A aruncat o privire circulară asupra sălii. Surprins şi de teamă, Gorzone s-a ridicat, atrăgând el însuşi atenţia lui Sandro asupra sa, a acestui Sandro care, după spusele responsabilului, nu părea la început să-l fi recunoscut. Sandro era beat. Am spus-o nu-i aşa? S-a trezit brusc după ce a tras. A aruncat revolverul şi a fugit, fără ca să fi trecut cuiva prin cap să-l urmărească.

— Nu… nu l-aţi arestat? întrebă cu greutate Valerio.

— Nu. Ştiu că se numără printre prietenii dumneavoastră, că acest nenorocit vă interesează şi că povestea lui tristă şi penibilă vă afectează. N-am continuat cercetările. Timpul era defavorabil. Dar ştim că a fugit spre Pointe-Rouge.

Scoase o hartă dintr-un sertar central al biroului, o desfăşură, făcu semn doctorului să se apropie, şi cu vârful cuţitului de tăiat hârtie îşi sublinie pe hartă explicaţiile.

— Va fi uşor de găsit. Vedeţi o peninsulă, nu-i aşa? Istmul se închide aici, între lagune. Imposibil de crezut că într-o noapte ca asta s-ar fi putut folosi de vreo barcă. Marea este dezlănţuită. E prins deci ca într-o capcană, viu sau mort; spun mort, căci a putut tot atât de bine să se sinucidă. Dacă este viu, vom pune foarte repede mâna pe el. Astăzi oamenii mei îl caută prin locurile acestea, vedeţi? Sunt nişte grote. Am convingerea că se bucură de complicitatea ţăranilor. Era suficient să vezi mulţimea care se îngrămădea la înmormântarea acelei

nefericite de Magda. Oamenii erau împotriva lui Gorzone. Trebuie reţinută ipoteza că Sandro fusese prevenit de întoarcerea lui Gorzone la Salina. Poate că nu ştiaţi că Gorzone se afla la Cagliari, hotărât să petreacă acolo două sau trei zile. Nenorocirea a făcut ca să fie solicitat pentru vânzarea hotelului. A revenit deci la *Palermo*. Cum de a aflat Sandro? Mister. Dar a fost prevenit. Nu a venit din întâmplare la *Palermo,* cred că asta este şi părerea dumneavoastră, nu?

— Eu… eu nu ştiu. Era desperat din cauza morţii soţiei sale Magda, pe care o adora.

— Este ăsta un motiv ca să omori un om?, întreba blând Fasaro, ca şi când şi-ar vorbi sieşi. Deci, Gorzone a revenit. Ce fatalitate, nu-i aşa? Se temea de un act de violenţă din partea lui Sandro. Misitul ne-a vorbit despre vădita neplăcere cu care a acceptat să revină în seara aceea la Salina. Şi însuşi Gorzone, în timp ce trimisesem să vă caute, ne-a spus, desigur cu greutate, că se aştepta la asta, dumneavoastră l-aţi prevenit.

— Eu? exclamă Valerio.

— Desigur. Gorzone spusese deja acelaşi lucru şi soţiei sale. Acum câteva zile v-aţi dus la el să-l preveniţi că, dacă Magda va muri, Sandro era hotărât să-l ucidă.

— N-am afirmat nimic de genul acesta.

— Adevărat? se minună Fasaro privindu-l întrebător. Dar este foarte important. Trebuie să notez în dosar. Tocmai voiam să vă întreb. Este foarte important.

— L-am prevenit doar pe Gorzone…

— Aşteptaţi, vă rog, dacă vreţi. Trebuie să notez.

Părea foarte interesat de incident, în timp ce Valerio simţea că-i plesnesc nervii.

— Deci susţineţi că… începu Fasaro deşurubându-şi stiloul…

— Susţin că nu l-am prevenit pe Gorzone de intenţia lui Sandro de a-l ucide.

Vocea lui era clară, cu un uşor accent de indignare, în realitate, Valerio intrase puţin în panică. Făcea un efort ca să se stăpânească.

— În ce zi a fost asta?

— Oh… cred că la 17 martie. Da, la 17 martie. Îmi amintesc că era ziua mea de vizită la ospiciu.

— Dimineaţa?

— Da. Spre ora unsprezece.

— V-aţi dus la Gorzone chemat de dânsul?

— Trebuia să-i vorbesc despre un proiect al societăţii miniere, care dorea să cumpere *Palermo* ca să-l transforme în infirmerie-spital.

— Gorzone voia să-l evacueze pe Sandro din casa pe care acesta o ocupa pe proprietatea lui, nu-i aşa?

— Da, şi l-am convins să aştepte, din cauza stării în care se afla

Magda.

— A acceptat?

— Da. A hotărât ca noul paznic să locuiască în prima încăpere a casei, iar Sandro şi Magda să rămână în cea de a doua. Dar era o soluţie imposibilă. Noul paznic avea familie numeroasă, şi, pe de altă parte, Sandro ajunsese la capătul răbdării. L-am găsit într-o stare de exaltare şi l-am avertizat pe Gorzone.

Şi nu i-aţi transpus lui Gorzone ameninţările cu moartea pe care Sandro le-ar fi proferat în faţa dumneavoastră?

— Nu.

— Sunteţi sigur, domnule doctor?

— Da.

Peniţa stiloului lui Fasaro alerga pe o foaie mare de hârtie, şi Valerio profită de acest răstimp ca să-si potolească puţin emoţia. Zărea pe fereastră clădirea vamei şi, mai departe, postul carabinierilor, cu drapelul lui învolburat de vânt. O pasăre străbătu cerul cu o viteză ameţitoare.

— Bine, bine, murmură Fasaro cu o intonaţie gravă. L-aţi pus doar pe Gorzone în gardă.

Învârtea stiloul între degete în timp ce se gândea. Valerio aştepta frământându-şi mâinile. O arşiţă neaşteptata îi străbătu şira spinării.

— Ce i-aţi spus cu exactitate?

Valerio îl privi obosit.

— Atunci când i-am cerut să se arate milos faţă de Sandro şi de Magda, Gorzone mi-a spus, oarecum batjocoritor după părerea mea, că nu zadarnic se făcea apel la sentimentele sale umanitare. I-am răspuns atunci că, în lipsa lor, aş fi făcut apel la instinctul său de conservare.

— Atât?

— Desigur.

Fasaro îşi netezi părul cu o mişcare lentă.

— Sunteţi sigur, domnule doctor, că n-aţi interpretat ameninţările pe care Sandro le-ar fi proferat în faţa dumneavoastră?

— Da.

— Sunteţi sigur?

— Dar bineînţeles. Pentru ce această insistenţă?

— Numai aşa. În fine… Exaltarea despre care îmi vorbeaţi mai înainte ar fi putut să se traducă prin vorbe, prin cuvinte grave, nu-i aşa?

— N-a fost cazul.

— Bine, bine. Voi pune declaraţia dumneavoastră la dosar. Ne vom revedea. O veţi semna când veţi dori.

— Oh, bineînţeles…

Soneria telefonului, care răsună chiar în acea clipa, îi făcu pe

Valerio să tresară. Dar Fasaro şi ridicase receptorul. Asculta cu atenţie vocea care zumzăia în aparat. „Am minţit cu stângăcie, îşi spuse Valerio. Răspunsurile mele nu stau în picioare. Desigur că o mulţime de oameni cărora Sandro le debitase aiurelile lui au fost deja interogaţi… Toată treaba asta-i primejdioasă… Se vede de la o poştă că iau partea lui Sandro." Aruncă jur împrejur, prin încăperea mobilată cu sobrietate o privire distrată, şi simţi un junghi în inimă când, în spatele lui, îl zări pe inspectorul cu capul de rechin. Ce căuta acolo. Când intrase? De ce nu-l auzise intrând? De ce nu-şi făcuse simţită prezenţa?… Toate aceste întrebări i se învălmăşeau în minte, înteţindu-i neliniştea şi o oarecare exasperare. „Numai de n-ar fi făcut Sandro prostii după plecarea mea! Numai de-ar fi stat locului Delfina…" Pentru prima oară îşi dădu seama cât de mult se angajase prin acţiunea lui. Dar nu regreta nimic. Din contră, hotărârea de a-l salva pe Sandro se oţeli. „Indivizii aceştia o să-l chinuie clipă de clipă, până la comedia finală. Şi apoi, ar urma infernul închisorii sau al ocnei. Dar dacă descoperă că l-am ascuns, voi plăţi scump..." Imediat se gândi la Clara, la disperarea Clarei.

Dar ce făcea poliţistul acesta în spatele lui? Când voi să se întoarcă, îşi dădu seama că, în timp ce asculta la telefon, Fasaro nu-l scăpase din ochi şi ceva se contractă în el, un bloc de gheaţă îi prinse ca într-o menghină pieptul. Fasaro îl privea fix, în timp ce vocea misterioasă „torcea" într-una, neobosită.

— Ah, bine… bine… spunea în răstimpuri inspectorul.

Şi cu o viteză ameţitoare începură să se deruleze în mintea lui Valerio imagini răzleţe: a lui Sandro, a Delfinei, a Clarei, amestecate cu frânturi din frazele pe care în chip absurd, memoria lui le fărâmiţa în bucăţi strălucitoare şi dureroase ca nişte cioburi de sticlă.

În toată această învălmăşeală, totuşi, o parte din fiinţa lui veghea atentă, cu tresăriri ca ale unor sensibile antene de insectă, cu fine, foarte fine pulsaţii de animal la pândă.

— Bine… Bine… Da… spunea inspectorul.

Îşi întorsese privirea dar, să fi fost oare o iluzie? Lui Valerio i se păru că zâmbeşte batjocoritor. Zâmbetul acesta nu era decât o cută în colţul buzelor, un zâmbet trecător, ca şi cum ironia nivela doar obrazul, fără a reuşi să-l însenineze. Instinctiv, Valerio se simţi ameninţat. Furtuni de zăpadă îi biciuiau sufletul şi aşa gata îngheţat. Din curte se auzeau voci. „Poate că ei nu ştiu nimic. Mai întâi de toate să nu-mi pierd capul." În spatele lui simţea prezenţa celuilalt. „Din cauza ăstuia era să-mi pierd cumpătul. Poate că ei nu ştiu nimic, dar trebuie să fiu prudent."

— Pe curând! zise inspectorul şi închise telefonul. Apoi îşi frecă mâinile şi se ridică.

— Ei bine, domnule doctor… Ce ziceam? Ah, da… Vă mulţumesc

pentru raport şi apoi… să vedeţi! Ei! O să mai treceţi pe la mine, ca să semnaţi mica dumneavoastră declaraţie. Trebuie să predau dosarul în după-amiaza asta. Şi altceva acum. Corpul lui Gorzone a fost redat familiei. Poate fi eliberat permisul de înhumare nu-i aşa?

Ochii mari ai lui Fasaro, frumoşii lui ochi mari de femeie reflectau o lumină cenuşie, moartă, o lumină oarecum funestă în timp ce pronunţa ultimele fraze.

— Îl voi trimite doamnei Gorzone după ce vi-l dau la semnat, zise Valerio pe un ton neutru.

— De acord.

Valerio se îndreptă spre uşă. Poliţistul stătea acum lângă fereastră, şi, cu mâinile la spate, părea absorbit de spectacolul străzii. Pe creştetul lui, un început de calviţie făcea un rotogol trandafiriu în mijlocul părului, rar şi cărunt, o pată dezagreabilă.

— În ce-l priveşte pe Sandro, zise inspectorul…

Valerio se întoarse, cu mâna dreaptă pe clanţa uşii.

— În ce-l priveşte pe Sandro, suntem pe urmele lui. E sigur că-l vom aresta foarte curând, şi că-l vom…

Se opri brusc. Gura i se strânse, faţa i se încreţi.

— Ah, domnule doctor! Iertaţi-mă!

Şi izbucni în râs.

Valerio simţi cum picături de transpiraţie rece îi alunecă de-a lungul spinării. Dacă Fasaro i-ar fi spus în clipa aceea că se făcuse percheziţie la el acasă, n-ar fi reacţionat altfel. Ar fi rămas ţeapăn, cu braţul încleştat de clanţa uşii, cu şiroaiele de transpiraţie care îi rodeau carnea, însemnând dâre lungi şi adânci ca un lichid corosiv.

— Ah, domnule doctor! zise Fasaro pe un ton vesel. Tocmai mă gândeam la mica noastră conversaţie. Vă amintiţi? Aluzia pe care aţi făcut-o la comunicatele poliţiei!

— Bineînţeles, spuse Valerio, forţându-se să zâmbească.

— Dar nu vă spun asta ca să ascund… carenţele noastre. Vom pune curând mâna pe nenorocitul ăla.

Se apropie de Valerio, care simţi aproape de el parfumul de om îngrijit, parfum proaspăt de săpun, de lavandă, de tutun fin, de stofă nouă. Putea distinge pe obrazul lui Fasaro micile riduri din colţul ochilor şi până şi puful de pe pomeţi.

— Între noi, fie vorba, zise cu voce scăzută inspectorul, sunt de aceeaşi părere. Acest Gorzone nu era prea simpatic…

Îi întinse mâna. Valerio o strânse maşinal, şi puţin după aceea se pomeni afară, cu respiraţia tăiată, ca aceea a unui scufundător în clipa în care iese din apa, cu o durere în fundul urechilor şi cu inima zvâcnind.

V

lungul coastei în cornişe, deasupra stâncile cafenii, îngrămădite în dezordine, ca nişte cadavre de cetacee, pe care furtuna le-a azvârlit acolo, şi lucind încă de spuma mării; valurile săreau la asaltul acestor namile cu o furie plină de avânt, spărgându-se în milioane de fărâme strălucitoare şi retrăgându-se ca să atace din nou, fără răgaz, cu o obscură şi primitivă încăpăţânare de sălbăticiune. Soarele buimac alerga printre nori. Valerio se dusese să-şi ia maşina, după ce vizitase câţiva bolnavi. Gonea acum spre Pointe-Rouge, sub pretext că trebuie să verifice dacă „lupoaica", pe nume Camelia Linardi, îi îndeplinise întocmai ordinele. „Dacă nu l-a transportat pe Roberto la spital, ăsta riscă să treacă pe lumea cealaltă." Ar fi putut telefona medicului şef de la Cagliari dar, Pointe-Rouge îl atrăgea irezistibil. Mai era încă enervat de întrevederea lui cu Fasaro. „Poate că încă nu ştie nimic. În definitiv, m-am lăsat impresionat." Înainte de a închide garajul, aruncă o privire grăbită spre bucătărie. Delfina lucra în linişte, cu faţa ei de cal aplecată peste chiuvetă. Îşi ridicase amărâtul ei de coc chiar în vârful capului şi îl prinsese cu nişte piepteni mari, garnisiţi cu pietre lucitoare. Când, la rândul ei, îl zări pe doctor, se plecă, schiţând gestul prin care voia să spună că nu avea corespondenţă, că în sala de aşteptare nu erau clienţi şi că nu fusese chemat la telefon.

— Mă întorc spre prânz! strigă Valerio în clipa când era gata să plece.

Se simţea la adăpost. „Sus, Sandro doarme probabil. Trebuie să mă întâlnesc cu Pietro încă astă seară. Pietro o să-l ajute." Drumul trecea pe sub un tunel scurt. La ieşire, doi carabinieri aşezaţi pe parapet îl priviră. „Aşadar, aici îşi continuă ei cercetările. Supraveghează locurile astea. N-au aflat."

Imaginea celor doi carabinieri, cu mâinile rezemate pe ţeava puştii, îl urmări multă vreme. Se felicită pentru ideea avută. „Am făcut foarte bine că am venit să dau târcoale prin locurile astea. Să mă liniştesc." Şi în ce o privea pe Clara era mulţumit, parcă ar fi salvat-o de un adevărat pericol.

Se hotărâse să nu-i spună nimic. N-avea rost s-o alarmeze. Dar Clara i-ar fi dat dreptate, avea această convingere.

Înainte de Pointe-Rouge îl aştepta o nouă surpriză. Una agreabilă: Alţi doi carabinieri cu arma la umăr se căţărau de-a lungul unei pante, printre cactuşi, şi un băiat tânăr, cu o bluză neagră, părea să le servească de ghid. Bluza foarte largă flutura în bătaia vântului ca un drapel dezolant. Doi ţărani nemişcaţi, sumbri şi severi, îi priveau din vârful colinei, cum urcă. „Dar de ce mi-o fi spus Fasaro că Gorzone îi inspira aceeaşi antipatie ca şi mie?"

La o cotitură soarele îi bătu drept în ochi şi fu nevoit să încetinească. Apoi ajunse la Pointe-Rouge când orologiul bisericii

arăta ora unsprezece. Reperă foarte repede casa lui Roberto Linardi. Era la capătul satului, o căsuţă cu acoperişul crăpat. Ceva rufe se uscau pe o sfoară, lângă veranda dărăpănată. Un câine scormonea într-o grămadă de gunoi sub fereastra cu obloanele desperecheate. Când maşina se opri, câinele întoarse capul şi o luă la fugă.

La prima chemare veni să-i deschidă o femeie bătrână. Mama lui Roberto, fără îndoială. Avea trupul strâns într-o rochie neagră dintr-o stofă aspră. Recunoscându-l pe doctor, scoase un geamăt, îşi muşcă buzele şi fugi înăuntru. Valerio o urmă. Pe un fotoliu de rafie din camera învecinată, dormita Roberto. Străbătând fereastra, o rază de soare poposise pe obrazul lui scofâlcit, de culoarea noroiului. „Aş fi jurat că aşa se va întâmpla", bombăni Valerio.

— *Pronto!*{12}, spuse bătrâna, scuturând umărul fiului. *Il dottore!*{13}

— Ce mai cauţi aici? Pentru ce nu te-ai dus la spital?

Buimac, Roberto încerca să se ridice.

— Rămâi aşezat, îi ordonă doctorul pe un ton furios. Unde este nevastă-ta?

— Spală în pivniţă.

Trei puşti răsăriră ca prin minune. Le curgea nasul şi stăteau încremeniţi într-un ungher al încăperii, în timp ce, de la un colţ la celălalt al ochilor lor lucioşi, pupilele le alunecau curioase. Aveau toţi trei obrajii înguşti ca de şoarece şi priveau uimiţi la Roberto şi la doctor, smiorcăindu-se fără încetare sau frecându-şi nasul cu mâna neagră de jeg.

— Să meargă unul dintre voi să o caute pe mama, zise Roberto întinzându-şi braţul descărnat.

— N-are rost, spuse Camelia apărând deodată, gata parcă de harţă. Îl privi cu obrăznicie pe doctor.

— Da, tot aici este trăitorul ăsta. Da. Eu mă sleiesc muncind să hrănesc toată banda. Ce mi-a adus el pe lumea asta, ai? Tot ce câştiga, bea! Uite azi rezultatul! Un beţivan cu desăvârşire putred pe dinăuntru!

Păru deodată că-şi dă seama de prezenţa copiilor.

— Şi voi, ăştia, plecaţi în stradă! Repede! Derbedeilor!

Îşi scoase apoi şorţul ei gros din pânză de sac şi-l înfruntă din nou pe Valerio.

— Da, domnule doctor, i-am sacrificat acestui târâie-brâu cei mai buni ani din viaţa mea. Eram fecioară, domnule doctor! M-a luat fecioară. Eram frumoasă, şi banditul ăsta nu se gândea decât să tragă într-una la măsea şi-şi bea toată leafa, silindu-mă să muncesc, pentru că ceea ce ştia el mai bine să facă era să bea şi să-mi facă copii, şi dacă nu s-ar fi prăpădit trei, bieţii îngeraşi, ar fi trebuit acum să-i hrănesc şi pe ei, împreună cu droaia asta, fără să o mai socotesc pe scârba de bătrână, pisăloaga asta, care m-a deochiat! Pentru că de la ea mi se

trage tot necazul, domnule doctor, ea este cea care venea să o vadă pe mama şi îi cerea să mă mărite cu dobitocul de fii-su şi eu, ca o tâmpită, m-am lăsat dusă, n-am rezistat, eram o biată fată care nu ştia de nici unele, şi mi-am irosit toată viaţa, şi acum dacă el trebuie să plesnească, atunci să dea ortul popii ca un câine sau să-i fie infirmieră stricata de mă-sa! Eu trebuie să muncesc, să mă spetesc cu spălatul, ca să le dau la toţi să mănânce, mi-ajunge până peste cap!

Se opri gâfâind, îşi aranja febril şuviţele de păr care îi cădeau pe faţă. Bătrâna nu se mişcase. Privirea ei fixă şi patetică nu-l slăbise pe doctor, în timp ce Roberto, epuizat, cu capul lăsat pe spătar, închisese ochii.

— Trebuie dus la spital, spuse Valerio cu calm.

— Ah! n-o să mă ocup eu de asta! Am prea mult de lucru ca să-mi pierd după-amiaza! Şi apoi, n-am o leţcaie! Până la Cagliari trebuie plătit autocarul. N-am de unde.

Îşi regăsise întreaga vehemenţă şi vorbea ascuţit, cu pumnii în şolduri, iar cuvintele ei răsunau în încăpere ca nişte plesnituri de bici. Pe o mobilă era o fotografie care o înfăţişa pe Camelia şi pe soţul ei, ea cu capul sprijinit drăgăstos de umărul unui Roberto mustăcios, care arborase un aer fanfaron. Era o fotografie veche, o mărturie crudă a vieţii lor de altădată, al unui foarte scurt moment în care au crezut poate în fericire, când de fapt negurile existaseră dintotdeauna. Privi chipul plin de ură al Cameliei.

— Plătesc eu călătoria, spuse cu greu Valerio. Îl însoţesc pe Roberto la Salina. Să vină şi mama lui. Autocarul trece prin faţa spitalului. Plătesc toate cheltuielile.

Simţea cum cuvintele îi zgârie gâtlejul ca nişte ace. Dar ştia că graţie Clarei putea rezista acestei descurajări care voia să-l doboare. Privirile îndreptate acuma asupra lui îl ardeau ca un fier roşu.

— Trebuie să te pregăteşti, Roberto.

Dar nimeni nu schiţa nici cea mai mică mişcare. Valerio puse o mână pe braţul bătrânei.

— Pregătiţi-vă şi voi, ceilalţi. Plecăm peste cinci minute. Nu trebuie să scăpăm autocarul de prânz.

Camelia ieşise deja. O ajunse pe verandă.

— Ai avut mult curaj. Vei mai avea nevoie încă de mult.

Dar ea ridică furioasă din umeri, continuând injuriile.

— N-are decât să crape. Şi scroafa împuţită de mă-sa odată cu el. Dacă n-aţi fi venit!

Ea agită pumnul şi coborî scările.

Atunci când ajunseră în stradă, Roberto se înclină spre doctor:

— A încercat să convingă toată lumea că mama m-a otrăvit. Ce ticăloasă, nu-i aşa?

Pe bancheta din spate, bătrâna privea peisajul, fără să-şi părăsească

expresia de animal fugărit.

— Bine că aţi trecut pe aici! Era să trimit pe fiul meu după dumneavoastră. Ea îmi zice: de-ai muri, ce uşurare! Se spun astfel de lucruri unui bolnav? Îmi reproşează că beau. Are dreptate. Dar dacă nu beau, sunt pierdut. Trebuie să beau, pentru că dacă nu beau am chef să o ucid, să-mi omor toţi copiii şi să mă arunc în mare. Nu se cuvine să mărturiseşti, dar când ai băut te simţi mai bine, ţi-e cald pe dinăuntru, te cuprinde o linişte, nu-i aşa? Dar ea nu-şi dă seama. Îi pare rău că s-a căsătorit cu mine. E invidioasă pe prietenele ei care au avut mai mult noroc. Dar ce, o fi din vina mea? Zice că şi-a stricat viaţa, că n-a fost niciodată fericită. Se spune oare aşa ceva? Adevărul este că nu am găsit întotdeauna de lucru. Ar fi trebuit să merg să muncesc în Algeria. Sau în Tunisia. Dacă nu m-aş fi căsătorit, aş fi plecat acolo, şi azi mi-ar merge bine şi n-aş fi bolnav.

Departe de nevastă-sa îşi regăsea verva de vechi alcoolic. Dar în apropierea tunelului îi văzură pe cei doi carabinieri, care barau drumul. Valerio se opri în dreptul lor.

— E doctorul, spuse unul dintre carabinieri.

— Şi tipul din spate? Cere-i actele!

Cel mai tânăr deschise portiera, întinzând mâna către Roberto.

— Hai, grăbeşte-te.

Bătrâna femeie nici măcar nu întoarse capul. Încet, cu degetele lui deformate de ciment, Roberto îşi scoase portofelul şi arătă un carnet de identitate unsuros.

— În regulă, zise tânărul carabinier care avea capul teşit ca o şopârlă, pielea verzuie şi solzoasă în jurul ochilor. Scuzaţi-ne, domnule doctor!

Valerio porni maşina, în timp ce Roberto, destins, se lăsă pe scaunul său.

— Aţi văzut, ei? Aţi văzut, domnule doctor?

Îşi apăsă cu mâna pieptul lui slab. Un strop de sânge îi colora obrajii. Părea foarte surescitat de întâlnirea aceasta.

— Îl caută pe Sandro. Tot pe Sandro. Scotocesc toate maşinile. Dar Sandro stă ascuns bine. Degeaba cotrobăire peste tot de azi-dimineaţă, n-o să găsească nimic. Au scotocit prin ferme şi, de asemenea, prin peşteri. Ah! Bine a făcut Sandro că a omorât javra aia de Gorzone.

— Roberto, zise bătrâna cu reproş.

Valerio o putea vedea prin retrovizor aşa tristă cum era şi cu gândul aiurea, cu chipul său sfrijit, cernit de baticul negru, legat strâns sub bărbie.

Pătruns de frig, Roberto îşi ridică gulerul de la vestă, strângându-şi mai bine fularul subţire în jurul gâtului jupuit, plin de încreţituri şi de culoarea argilei, în timp ce bombănea:

— N-are a face! Nu în felul ăsta vor pune ei mâna pe Sandro.

VI

DUPĂ CE O PĂRĂSI A DOUA ZI PE Clara, Valerio se duse la piaţă. Cumpără ceva merinde pentru Sandro. Îşi dădea perfect de bine seama că făcea o imprudenţă. Oamenii care îl cunoşteau îl priveau pe ascuns, cu o oarecare mirare. Soarele strălucea pe cerul palid străbătut de câţiva nori încreţiţi. Valerio ştia că mai avea de străbătut un drum foarte lung, printr-o pădure deasă, înăbuşitoare şi plină de ochi bănuitori. O femeie tânără trecu prin faţa lui. Purta pa cap un ulcior şi avea un mers plin de graţie, de nobleţe, cu bustul drept, sânii ţanţoşi şi cu o uşoară legănare a şoldurilor. O capră o luă la goană, urmărită de copii care râdeau. Dacă Sandro va fi descoperit? Totul ar sări în aer! Poate că oamenii aceştia cunoşteau deja adevărul. Nu era oare o conjuraţie? Poate că într-o zi, care nu putea fi prea îndepărtată, nişte mâini se vor năpusti asupra lui, prinzându-i umerii, braţele, picioarele.

Îndepărtă, cu o lovitură, un câine flămând care îi stătea în drum. „Domnule doctor, întrebă o precupeaţă, nu doriţi cartofi?" Zâmbetul ei ştirb avea ceva ironic. Răspunse „nu" şi plecă.

„Oggi si mangia Pasta Cirio vera Napoli."{14} (Peste o sută de ani toţi oamenii aceştia vor fi morţi. Şi eu? Şi Clara?) Trebuia să plece cât mai iute de acolo. Marea se legăna, la capătul bulevardului, ca o eşarfă întinsă pe o sfoară. Colinele se colorau din roz în roşcat, apoi în maroniu, de parcă focul din miezul pământului începea să urce, să le coacă pe dedesubt, cu povara lor de case gata arse şi de pini ofiliţi. „Nu doriţi portocale, domnule doctor?" — „Nu, mulţumesc!" Părăsi piaţa şi o luă de-a lungul unei străduţe singuratice. *„Sole ardente di Sardinia, mago che fa sorgere della terra i frutti più profumati. Aranci! Limoni! Pompelmi di Sardinia!"*{15} Se întoarse la Sandro, pe care îl găsi stând la picioarele patului, cu privirea fixă.

Valerio înşiră pe masă pâinea, şunca, brânzeturile, fructele şi o sticlă de vin „Soarele arzător al Sardiniei!…" Sandro, ca îndobitocit, se întoarse spre doctor.

— Haide bătrâne, trebuie să mănânci, zise Valerio.

Sandro lăsă capul în jos şi şopti că vrea să fie din nou cu Magda, dar Valerio nu era sigur că vorbise, nu era deloc sigur, şi rămase acolo, lângă pat, cu o mână pe spătarul acestuia, în timp ce prin crăpăturile obloanelor închise pătrundea, apăsătoare, intensa lumină crepusculară. „O viaţă ratată." Pe perete, chipul Sfintei Fecioare, uitat acolo de mica servitoare siciliană, zâmbea şi figura semăna, până la confuzie, cu fotografia Cameliei Linardi ca tânără mireasă. „Mi-am sacrificat viaţa, domnule doctor!" Valerio se scutură de toropeală şi-l prinse pe Sandro de umăr cu un gest frăţesc:

— Mă duc chiar în dimineaţa asta să-l văd pe Pietro. Te vom scăpa

din bucluc. N-are de ce să-ţi fie frică de poliţie. Niciodată nu vor pune mâna pe tine.

Sandro îşi ridică din nou spre el ochii întunecaţi, şi Valerio avu poftă să-i strige ceea ce le spunea unora din bolnavii săi: „Nu mai pot face nimic pentru dumneata dacă nu vrei să trăieşti. Dacă nu te agăţi de viaţă, dacă îţi pierzi speranţa!" Dar se părea că lui Sandro ar fi trebuit să-i urle vorbele, de parcă ar fi fost amândoi în largul mării, pe două vapoare diferite, despărţiţi de un abis de apă spumegândă. Poate că existau acele cuvinte magice care să pătrundă până în adâncul sufletului aducând consolare, alinarea tuturor suferinţelor. „Ai s-o regăseşti acolo, sus!" spuneau bătrânele, dar Valerio se temu să pronunţe această frază, convins că, auzind-o, Sandro l-ar fi scuipat îndată drept în obraz.

Îl bătu uşor pe umăr.

— Stai liniştit aici. Mă voi întoarce… Nu face zgomot…

Sandro nu răspunse, rămase nemişcat, dar Valerio ghici că un gând îşi făcea loc în mintea lui. Că urmărea cu privirea sa interioară un gând arzător, disperat, devastator.

— Mă voi întoarce… murmură din nou doctorul cu amărăciune.

Încuie uşa cu grijă, puse cheia în buzunarul hainei şi coborî scările. Rămase surprins întâlnind-o pe Delfina în coridor.

— Ai venit devreme astăzi, zise el.

— E ora nouă. Sunt chiar în întârziere, spuse bătrâna.

— E nouă? repetă Valerio puţin mirat.

Trecu în cabinetul său şi-şi consultă agenda. Şterse numele lui Fasaro. Se dusese în ajun să-şi semneze declaraţia, puţin înainte de închiderea birourilor poliţiei. Alesese ora dinadins, pentru ca să nu dea ochi cu inspectorul. În dimineaţa aceea trebuia să meargă la infirmeria minei. „Îl voi întâlni pe Pietro." Pietro lucra acolo de lunea trecută. „Am neapărată nevoie de el." îi trebuia un sfat bun, un fir călăuzitor, un punct de orientare. În aceeaşi clipă îşi dădu seama că Delfina îl observa din fundul coridorului. Dar ea întoarse privirea, îndată ce văzu că doctorul venea spre dânsa.

— Ce doreşti? Ce te-a apucat? întrebă Valerio cu o voce înfundată în care clocotea furia.

— Păi, domnule… Eram… Adică domnul nu şi-a luat micul dejun. Voiam să-l întreb pe domnul dacă trebuie să-l pregătesc…

— Nu, mulţumesc, bombăni el.

Avea gâtul uscat. Bău un pahar de apă. „Doamne, numai de n-ar fi făcut Sandro imprudenţe! Sau să-i fi năzărit bătrânei ideea să se caţere acolo, sus, să asculte la uşă! Şi ea mă spionează probabil. Poate m-a văzut la piaţă!"

Puse paharul pe masa din bucătărie. În spatele lui, Delfina manevra tacâmurile, pe care le lovea dinadins unele de altele, ca pentru a-şi

manifesta nemulţumirea. Îi aruncă o privire şi-i văzu ochii împietriţi, buzele palide şi strânse.

— Iartă-mă, spuse el, sunt puţin cam nervos în dimineaţa asta.

Se întoarse în cabinetul lui. Poate că Delfina râdea în spatele lui! Să fi descoperit totul? Peate că i se luase deja un interogatoriu, înainte de plecarea ei de acasă! Îi reveni în minte imaginea câinelui flămând, pe care-l alungase în dimineaţa aceea; se răsucea, muşcându-i inima, sfâşâind cu furie vălul acela fin de iluzii care o apăra pe Clara. „Dacă se descoperă că l-am ascuns pe Sandro, mă vor aresta. Voi fi despărţit de Clara." Cu coatele pe masă îşi prinse capul în amândouă mâinile. „Fac un imens sacrificiu, Sandro! Tu ar trebui să-l înţelegi mai bine decât oricine. Luni de zile despărţit de Clara." Instrumentele nichelate din vitrină aruncară sclipiri orbitoare. „Dar noi suntem bărbaţi, Sandro şi sunt lucruri pe care un bărbat trebuie sau nu trebuie să le facă, altfel nu mai este un bărbat, ci un câine cu botul în gunoi, un câine care acceptă biciul. Şi te voi salva Sandro, pentru că ai venit să cauţi adăpost la mine. Şi bine ai făcut, căci noi suntem fraţi şi nu te voi părăsi niciodată." În acea clipă se auzi soneria telefonului, şi el ridică receptorul suspinând. Era doamna Francesca Marchesi, care-l ruga să vină pe la ea şi-i amintea că în dimineaţa aceea începea a doua serie de injecţii pe care i le prescrisese.

Ca sa ajungi la familia Marchesi trebuia să străbaţi o serie de străduţe mărginite de grădini. Casa se ivea, în cele din urmă, din mijlocul palmierilor. În spate se întindeau pământuri plantate cu măslini. Doi pini mari încadrau portalul împodobit cu o lampă frumoasă de fier forjat. Francesca Marchesi îl introduse pe doctor într-un mic salon plin de covoare, perne şi picturi.

Soţul meu este la vânătoare, zise Francesca surâzând. Zâmbetul ei, puţin dispreţuitor, dădea frazei următorul sens; „Vedeţi cu ce ocupaţii idioate se poate mulţumi bruta asta? Şi când te gândeşti că sunt soţia lui, nu-i aşa?" Avea treizeci şi trei de ani, suferea din cauza staturii sale mici şi purta întotdeauna tocuri înalte, care o făceau să ţopăie. Valerio ştia că „îşi pusese ochii pe el" şi se ferea. Purta în dimineaţa aceea un capot uşor, cu un decolteu îndrăzneţ; poalele lui se despicară când se trânti într-un fotoliu, şi atunci se ivi piciorul gol, nervos, epilat cu îngrijire. Vorbea scurt, râdea uşor şi avea gesturi repezi. Foarte autoritară, îşi strunea neîndurător lucrătorii şi servitorii şi-i plăcea să se laude cu energia, cu „forţa ei sufletească." Se aflase totuşi, datorită indiscreţiei servitorilor, că plângea adesea pe ascuns şi că fusese văzută apoi cu ochii roşii şi faţa umflată.

— Tocmai fierbe apa, dragă doctore, zise ea dând vocii inflexiuni cuceritoare. Sper să mă lase în pace reumatismul după aceste nouă fiole, nu?

— Va trebui să faceţi o altă serie în septembrie, zise Valerio.

— Ei bine, îmi va face plăcere să te primesc din nou, să te am printre oaspeţii mei.

Plecă capul, aruncă o privire maliţioasă printre genele pe jumătate închise şi surâse cochet;

— Ca doctorul să vină este suficient să fiu bolnavă, spuse ea, dar ce trebuie să fac ca prietenul meu Luigi Valerio să simtă îndemnul de a veni, din timp în timp, să-mi ţină de urât?

— Am mult de lucru, spuse Valerio nonşalant.

— Ştiu, ştiu, dar nici atâta încât să-i neglijezi pe cei care-i iubeşti, să nu le acorzi nici o singură clipă, să-i părăseşti de tot, să-i uiţi?

„Scena cea mare" gândi Valerio care, stoic, aştepta cu seringa pregătită. Francesca se uita la doctor fără a înceta să surâdă. Pentru faimoasele ei injecţii refuzase întotdeauna serviciile unei infirmiere sau ale unei moaşe, sub pretext că mica înţepătură o sperie îngrozitor şi că numai mâna uşoară a lui Valerio o putea face suportabilă. Ceea ce nu o împiedica adesea să cadă în braţele doctorului, plângându-se că se sufocă şi deschizându-şi singură corsajul, cu o surprinzătoare dexteritate. Dar Valerio rămânea de piatră, ceea ce într-o bună zi provoca din partea ei remarca vulgară şi dezagreabilă. „Dumneata ai putea fi mai degrabă Comandorul decât Don Juan!" Dar o cunoştea prea bine şi-i opunea invariabil aceeaşi răbdare rece. Ştia că avea de soţ un vlăjgan aspru, care o bruftuia şi care prefera fetele de la fermă. Cele trei domenii ale sale erau populate de bastarzii lui, şi se spunea că luase drept amantă chiar pe una din propriile sale fiice, în vârstă de paisprezece sau cincisprezece ani. Se arăta rar la Salina, unde sosirea acestui uriaş, bărbos, împuţit şi puternic creea deîndată panică printre servitori şi oamenii de curte.

În cele din urmă o slujnică aduse o cratiţă mică din care ieşeau aburi.

— Bine. Pune-o aici şi lasă-ne, Natalia, ordonă doamna Marchesi. Şi începu îndată să scoată gemete uşoare: „Oh, doctore! N-o să mă doară, nu-i aşa? O să fie ca dăţile trecute? Ce îngrozitor! Ce supliciu! Doamne, Doamne!"

Dar când Valerio termină de umplut seringa, ea îşi săltă repede capotul, îşi arătă până la şale carnea ei frumoasă şi aurie, cu o încântătoare lipsă de pudoare, fără să înceteze cu gânguritul, suspinele şi rugăminţile.

— Gata, am terminat, zise Valerio. Nu v-a durut, sper.

— Oh, nu, zise ea cu blândeţe suspectă. Când îmi faci dumneata injecţia niciodată nu mă doare.

— Ei bine, pe mâine dragă doamnă. Dar vă sfătuiesc, de asemenea, să faceţi o cură scurtă la Valdiviano. Ar ajuta tratamentul.

— Oh, da! sunt sigură că vei face totul ca să-mi dispară aceste dureri insuportabile. Ştii că nu pot dormi noaptea şi că braţul îmi pare

atunci de plumb?

— Vă veţi vindeca. Puţină răbdare.

— Pleci deja?

— Trebuie să merg la mină. Este ziua mea de vizită la infirmerie.

— Nu vrei să bei ceva cu mine?

— Oh, la ora asta nu beau nimic! Vă mulţumesc.

Frumoşii ochi ai Francescăi sclipiră. Făcu o grimasă, confecţionându-şi o mutră contrariată.

— Eşti rău.

Comedia asta îl agasa pe Valerio. Era gata să plece, când tânăra femeie spuse cu un fel de arţag:

— Dacă ai şti cât sunt de singură şi de nefericită! Nu toată lumea poate avea norocul doamnei Gorzone!

— Norocul?! se miră Valerio.

— Oh, soţul ei, ştii doar, nu valora mai mult decât al meu! Şi sunt bucuroasă că asasinul nu a fost prins. Sper că-i va scăpa domnului Fasaro. Uite, i-am spus aseară că dacă Sandro Galli ar fi venit la mine, l-aş fi ascuns.

— De ce i-aţi spus asta? întrebă Valerio fără să se uite la tânăra femeie. Se temea că va citi în ochii ei un pericol foarte apropiat, sigur, inevitabil. Îşi închise încet trusa. Degetele lui se mişcau aproape automat. Ce va afla oare de la zănatica asta, care probabil făcea amor cu Fasaro, căruia îi smulsese unele confidenţe despre ucigaş şi despre rezultatul cercetărilor?

— Ei bine, zise Francesca, domnul Fasaro e sigur că asasinul se ascunde în oraş, că în seara crimei nu a fugit peste câmp, ci a rămas aici, sau că cineva îl ascunde, înţelegi?

— Desigur, bombăni Valerio. Avu deodată impresia că se găseşte singur, în plină noapte, pe peronul pustiu al unei gări, fără putinţa de a fugi undeva, cu valizele sale inutile în faţa unor şine, şi ele fără de vreun folos. Simţi mica voce răutăcioasă a Francescăi inundându-l ca un val de apă fierbinte.

— Bineînţeles că oamenii cumsecade care vor să-l protejeze pe bietul Sandro trebuie să ştie că lucrul ăsta îi poate costa scump. Foarte, foarte scump.

— Într-adevăr? întrebă Valerio, deplasându-se puţin pentru ca să ajungă drept în faţa tinerei femei.

— Aşa mi-a spus domnul Fasaro. Într-un asemenea caz legea prevede cel puţin doi ani de închisoare. Dar, bineînţeles, pedeapsa poate fi şi mai mare.

— Bineînţeles, murmură Valerio foarte calm…

Faţa mică de păpuşă japoneză nu exprimă decât prostia cea mai inofensivă. „Nu-i cu putinţă ca Fasaro să-i fi sugerat bietei Francesca această stupidă comedie”.

— Înmormântarea lui Gorzone are loc azi la orele unsprezece dimineaţa. Nu-i aşa că vei merge, doctore?

— Nu, regret. Trebuie negreşit să mă duc la infirmeria minei. Îngrijesc nişte răniţi.

— Răniţi?

— Da. A fost de curând un accident.

— Ah, zise ea. Şi pe când se întorcea să ia o ţigară dintr-o cutie de pe masă, Valerio păru că aude din adâncul fiinţei sale vocea lui Sandro care gemea: „Salvaţi-mă." Dar poate că Gorzone era cel care implora, sau Magda, sau el însuşi – prizonierul infamei sale închisori de carne. Cu toate că abia perceptibilă, frecarea chibritului îl făcu totuşi să tresară, şi el văzu doi şerpi de lumină lucitori care-l priveau din fundul ochilor doamnei Marchesi, doi şerpi mici de tot, care se stinseră brusc în momentul în care Francesca aruncă chibritul.

— Ştiu că nu fumezi, zise ea, şi-mi reproşezi probabil faptul că eu fumez.

— Nu vă reproşez, răspunse Valerio mohorât.

Îşi spuse: „Am făcut ce trebuia să fac. Şi asta e BINE. Dar Clara, va înţelege oare Clara?" Îl intriga un semn misterios de pe covor, un desen foarte simplu, a cărui valoare magică ar fi trebuit s-o ghicească imediat. Întinse piciorul şi acoperi cu vârful pantofului o linie roşie care înainta ca o suliţă.

— La ce te gândeşti? se fandosi Francesca. Răule! Cât de departe eşti de mine!

— Iertaţi-mă, doamnă. Trebuie să plec. Mă duc să-mi iau maşina şi-o şterg spre mină.

— Da, da, făcu ea ridicându-şi un deget în dreptul tâmplei, cu un aer maliţios; poate că ai o prietenă şi din cauza ei mă neglijezi. Nu-i aşa?

— Pe curând, zise rece Valerio.

Ea îl apucă de braţ.

— Nu ţi-e ciudă pe mine? întrebă ridicându-şi sprâncenele ca un arc.

— Păi, de ce?

— Fiindcă-s atât de răutăcioasă cu dumneata.

Valerio avu chef s-o pălmuiască. O apucată! Dar poate că ar fi trebuit să o asculte cu mai multă atenţie. Oare nu Fasaro era cel care vorbea prin gura ei. Cel care-l privea ironic prin ochii Francescăi? „Doi ani de închisoare, Clara!" Ieşi în grabă – „mai bine mort" –, o luă pe o străduţă, îşi spuse din nou că se va sinucide şi descoperi apoi dintr-o dată fericirea de a umbla în plin soare, de a fi singur, liber, în blândul, liniştitul, tristul şi consolatorul parfum al grădinilor.

VII

lerio se închise în cabinetul său de la infirmerie. Răniţilor le mergea bine. Nu avea nicio teamă în privinţa asta. Atunci când sirena anunţă la prânz oprirea lucrului, trimise un puşti să-l caute pe Pietro, care lucra la magazia de explozive. Un tren de vagonete defila pe sub fereastră, încărcat cu mineri care se îndreptau spre cantină. Oamenii aveau chipuri aspre, acoperite de o pulbere roşcată, şi toţi erau tăcuţi şi gravi.

— Bieţii oameni, gândi doctorul.

Privi cu o îngrijorare crescândă cerul scânteietor şi colinele punctate de tufe negre, ca şi cum cineva care se furişa prin spatele lui sta gata să-l prindă de gât şi să-l sugrume.

„Fasaro nu ar fi aşteptat dacă m-ar fi bănuit. Mi-ar fi vorbit, ar fi întrebat-o pe Delfina şi ar fi făcut o percheziţie la mine acasă.” Ştia că se înfunda într-o beznă adâncă. „Pentru ce? Pentru ce?” striga Clara. Mai putea să se întoarcă, să revină, îndreptându-se către luminoasa solidaritate, dar prefera să continue solitar şi surd la toate chemările.

— Sunt bucuros să vă văd, domnule doctor, zise Pietro apărând pe neaşteptate în faţa lui.

Obrazul arăta tot ca acela al unei femei bătrâne. Nu mai purta mantaua de infanterist, ci o salopeta kaki. Cu şapca în mână, zâmbea legănându-se pe picioare.

— Ia loc, am să-ţi vorbesc, zise Valerio.

— O fi vorba de Sandro? întrebă Pietro cu ochii holbaţi.

— Da.

— Eram sigur. „Curcanii” au venit a doua zi după întâmplare. Au interogat mai mulţi oameni, şi pe mine printre ei.

— Ce voiau?

— Îl căutau pe Sandro, bineînţeles, şi ştiau că eram prietenul lui. M-au întrebat dacă Sandro spusese vreodată că l-ar omorî pe Gorzone. M-am făcut că plouă, bineînţeles. Am povestit prudent că niciodată Sandro nu spusese astfel de lucruri.

— Bine ai făcut.

— Ştiţi că au primit întăriri?

— Ce întăriri?

— Poliţişti de la Neapole. Sosiţi aseară cu avionul. Sunt furioşi pentru că nu găsesc nimic.

— Nu ştiam.

— Sper, în ciuda tuturor acestor măsuri, că vor da greş până la urmă. Sper că Sandro e pitit bine. Umblă zvonul că se ascunde în oraş. Eu cred mai degrabă că se plimbă prin mijlocul hăţişurilor de pe malul mării.

— Este la mine, zise Valerio cu o voce obosită.

Pietro lovi cu pumnul în birou:

— La naiba, domnule doctor! Şi mi-o spuneţi aşa? Dar e de necrezut!

Cei doi bărbaţi se priviră o clipă fără să-şi spună nimic. În ochii trişti ai lui Pietro scânteia o licărire de groază. „Aşa e, aşa e", cârâia în capul lui Valerio ceva ca o pasăre ce-i izbea tâmplele cu aripile. Un alt glas şuşotea „Şi asta mă poate costa doi ani de închisoare! Şi există o femeie pe care o iubesc, şi vom pieri amândoi dacă ne despart." „Prostule", ţipa pasărea, lovindu-l puternic cu ciocul.

Se auzi clopotul de la cantină. Dangătul lui piţigăiat îşi luă zborul în aerul orbitor de lumină. „Două injecţii. Două injecţii cu stricnină. Ne vom culca. Clara, unul lângă altul. Clara, dragostea mea!…" „Prostule!", trâmbiţa pasărea din ultima încăpere a unui şir de săli lungi, care aveau ecou. Chipul lui Pietro se topea în faţa lui, ca o mască de ceară la căldura unui cuptor!

— Vă pot ajuta cu ceva? întrebă Pietro tulburat.

— Da. De aceea am vrut să te văd. Mă tem că-l vor descoperi până la urmă. Trebuie să-l punem la adăpost sigur. Să căutăm un mijloc.

— Se-nţelege, răspunse Pietro.

Urmă încă o tăcere.

— Domnule doctor, nu toţi camarazii mei de aici sunt de acord cu crima, dar toţi ar vrea ca Sandro să scape. Nu toţi aprobă faptul că l-a împuşcat pe Gorzone. Totuşi putem conta pe ei…

— Eşti nebun! tună Valerio, care simţea cum i se umezesc mâinile şi-l acoperă o transpiraţie rece. Sfinte Sisoe, prost a mai fost! Să încredinţeze un secret de o asemenea importanţă unui mărginit ca Pietro! S-a zis! Îşi prinse capul în mâini.

— Pietro, murmură doctorul pe un ton rugător. Să nu care cumva să sufli o vorbă. Rămâne un secret între noi doi… Numai între noi!

Imaginea lui Pietro se deforma acum în mod ciudat. Se deforma în întregime. „Îţi aminteşti, Clara, de prima noastră escapadă la Buggerù? Plaja cea mare, valurile verzi. Fericirea care făcea să ne bată inimile cu mai multă putere, inimile noastre unite pe vecie. Ochii tăi, draga mea Clara, ochii tăi în care întrezăream edenul, ochii tăi care îmi oţeleau încrederea, mă făceau să înţeleg că moartea nu este sfârşitul misterului vieţii."

— Ce doriţi de la mine, domnule doctor?

Valerio încercă să ridice mâna, ca pentru a spune: „Ştiu şi eu?", dar mâna i se păru grea, prinsă într-o menghină. Deci nu exista nicio ieşire. Pietro îl privea cu atenţie.

— Mi-a venit o idee, domnule doctor.

— Şi anume?

— Am un văr care se va întoarce peste o săptămână de la Palermo. Are o mică barcă cu pânze. Navighează între Palermo şi Sicilia. Dacă plătiţi călătoria, va consimţi, sunt sigur, să-l ia pe Sandro, să-l treacă

în Tunis sau în Algeria. Pentru manevrarea vasului este nevoie de doi oameni. Voi pleca şi eu cu el şi cu Sandro, astfel încât la întoarcere văru-meu să nu fie singur. Trebuie să reuşim.

— De acord, zise Valerio, voi plăti călătoria. Eşti sigur că vărul tău va accepta?

— Sigur. O să meargă, veţi vedea. Vom pleca de pe plajă în toiul nopţii. Cunoaşteţi pe cineva acolo, de partea cealaltă?

— Pe cineva? Da… la Tunis.

— Persoana va trebui să fie anunţată ca să-l ajute pe Sandro încă de la sosire.

— Aşa voi face.

Nu mai erau probleme. Sandro va fi salvat. Clara era salvată. Îl cuprinse din nou toropeala. Nici nu mai ştiu dacă vuietul pe care îl auzea venea sau nu de la al doilea tren cu vagonete, care ieşea la suprafaţă, pe sub fereastră, în dreptul platformei din faţa infirmeriei.

— Mă duc la cantină. Atunci rămâne aşa, domnule doctor?

— Să vii la mine cu vărul tău. La căderea nopţii. Treceţi prin grădină.

…Rămase singur. Oare va pleca şi el într-o zi spre acea mirifică Americă de Sud de peste Ocean? În America de Sud, cu Clara, mai tânără, mai înfloritoare şi mai dragă ca oricând, cu Clara, după ce se va termina agonia asta, care-i stoarce ultima picătură de vlagă. La ora aceasta se termina probabil înmormântarea lui Gorzone, în mijlocul mormintelor înconjurate deja de flori primăvăratice. Apoi, ca fulgerul unei coase printre mlădiţele vii ale amintirilor sale, răsări Angela… Angela se va înapoia în curând. Valerio se ridică. Nimic deci nu se sfârşise. Ajungeau până la el nişte strigăte care veneau din piaţa cea mică. I se păru că o mulţime enormă îl înconjoară ameninţător, îl huiduie şi cere condamnarea lui la moarte.

VIII

— DAR CE AI DRAGULE? CÂT DE trist şi de nervos eşti!

Clara îl reţinea tocmai când era gata să plece. „Ochi frumoşi! Suflet iubitor!” gândi Valerio, mângâindu-i umărul. Trebuia să o liniştească, să-i alunge îngrijorarea. „Sunt dări mai de-a binelea!”

— N-am nimic, Clara dragă. Poate că sunt puţin obosit.

— În cazul ăsta să plecăm la Boggerù, sâmbătă. Te vei odihni cel puţin două zile…

— Şi bolnavii mei! Vrei să-i părăsesc?

Zâmbi şi o atrase pe tânăra femeie la pieptul lui. Dar în gând îi umblau cu iuţeală cuvintele: „N-aş putea trăi departe de tine; atât de mult timp departe de tine…” Se risipeau, se învălmăşeau şi iar se

regrupau aceste cuvinte obsesive. Păreau gravate pentru totdeauna în sufletul lui îndurerat. *„Suferiţi de nevralgii, de dureri de cap şi de dinţi, alte dureri? Folosiţi calmantul Veramo."* Bine, bine! Un bulin şi dispar toate durerile. Dar a mea?"

— Promite-mi că vom merge la Boggerù, zise ea.

— Bine. Plecăm sâmbătă la Boggerù. Dar o să fie timp urât.

— Nu vom ieşi din micul nostru han. Vom privi marea.

— Pentru ca şederea să fie mai plăcută, sper că vei accepta să facem şi diferite nebunii?

— Tot ce doreşti, dragostea mea.

Se strânse aproape de el.

— Cât te iubesc! zise ea cu glas scăzut, şi cu o inflexiune de durere. Fără tine nu exist, Luigi. Departe de tine abia dacă trăiesc, sunt o umbră…

— Clara, murmură el tulburat, cu inima bătându-i în pulsaţii scurte şi puternice.

Capul Clarei se sprijinea pe umărul lui, şi din părul ei se desprindea un parfum de lămâiţă. Simţea pe piept sânii Clarei, calzi şi uşori ca două păsări mici.

„Femeie! femeie!", îşi zise, în timp ce pe pardoseală soarele înainta aşa cum se întinde o pată de sânge.

— Ce-aş deveni fără tine, iubitule?

Aceeaşi voce reluă în şoaptă la urechea lui:

— Ce-aş deveni fără tine? Totul ar fi pustiu şi nimic n-ar mai avea sens, dragostea mea, dragostea mea…

Mii, milioane de lumini sclipeau în chiar inima cascadei solare, care se revărsa prin fereastră pe dalele mari şi roşii.

— Fără tine sunt pierdută!…

Era ca o chemare care urca din fundul unui abis, atenuată de distanţă, dar pe care-o înţelegea, oh!, o înţelegea, ca şi cum în timpul altei vieţi ar mai fi trăit singurătatea amară a acestor zile, a acestor nopţi jalnice, a acestor minute în care sufletul se chirceşte dintr-o data şi doreşte moartea. Ridică capul Clarei şi văzu lacrimi în ochii ei. O îmbrăţişa tandru, o legănă ca pe un copil deznădăjduit.

— Ai încredere, Clara. Te iubesc, ai încredere.

Trebuia să lupte, să înfrunte duşmanii din umbră, să o câştige pe Clara. Se desprinse puţin din îmbrăţişare şi-i murmură:

— Pe deseară.

— Pe deseară, răspunse ea, forţându-se să surâdă.

Înainte de a se întoarce acasă, se duse la doamna Marchesi, pe care o găsi stând în pat. Purta o cămaşă, de noapte aproape transparentă, prin care putea fi admirat în voie pieptul ei frumos, rotund şi destul de plin. Valerio îşi ceru scuze că nu putea să stea mai mult. Francesca găsi de cuviinţă să-l informeze că soţul ei e plecat, că petrecuse o

noapte tristă în casa aceea mare şi pustie, şi că nu mai încăpea îndoială că duce o existenţă stupidă, fără măcar un singur prieten adevărat. Valerio abia dacă o ascultă. Termină cu injecţia în mai puţin de trei minute şi trecu apoi la Biancardi, cărora le îngrijea pe cei doi copii bolnavi de dizenterie. De acolo, coborî spre port, se înfundă în cartierul vechi, unde, în câteva dughene nenorocite, întunecoase şi murdare, cumpără conserve, pe care le ascunse în buzunarele largi ale paltonului. Apoi se întoarse acasă. Delfina era în grădină. Aşezată la soare, pe o ladă mică, curăţa cartofi. Arăta tot posacă şi-l salută cu răceală pe doctor.

— Nimic nou? întrebă Valerio.

— Ba da. A venit doamna Argelli. Fiica ei cea mare are febră puternică. Vă aşteaptă…

— Atât?

— Ah! Şi domnul Fasaro.

— Ce voia?

— Era în trecere. Dorea să vă vadă.

— N-a lăsat vorbă?

— Nu, n-a lăsat vorbă.

— Bine, zise doctorul.

„Bine! bine!" auzi răutăcios şi ironic ecoul pătrunzându-i în creier.

Urcă în camera lui, după ce închise uşa coridorului. „Dacă Delfina se caţără până aici, o s-o aud." Sui apoi cu grijă scara de lemn care ducea spre mansardă. Se forţa să nu facă treptele să scârţâie, dar Sandro îl auzi şi, când împinse uşa, îl găsi în picioare, aproape de intrare.

— Ai dormit?

Sandro nu făcu nicio mişcare. Valerio observă că abia se atinsese de proviziile din ajun. În timp ce-şi golea buzunarele, îi făcu vehemente reproşuri, pe un ton scăzut.

— Pentru Dumnezeu, „bătrâne", trebuie să mănânci! N-ai voie să te laşi. Peste câteva zile o să ai nevoie de toate forţele tale, de toată îndemânarea! Poliţia continuă să te caute. Dacă stai liniştit aici, totul va merge bine. Trebuie să mănânci, să fii pregătit.

Sandro făcu un gest care putea să însemne: „la ce bun!" şi care îl exasperă pe doctor.

— Nu trebuie să pună mâna pe tine!

— Ce-mi pot face? întrebă Sandro cu indiferenţă.

— Muncă forţată sau aşa ceva! Te vor pedepsi foarte aspru.

Sandro ridică din umeri.

— Cu ajutorul lui Pietro, te vom trece în Tunisia. Am făcut un plan destul de simplu. Dar totul va depinde, în primul rând, de tine.

— Ce o să fac în Tunisia?

Îl privea pe Valerio cu ochii lui întunecaţi, ca de mort. La asta n-

avea niciun răspuns. Nu se putea lupta împotriva morţilor. „De ce a venit Fasaro?” Valerio îşi dădea seama că nişte mâini agile îl zidiseră de viu, cu o viteză vertiginoasă. „Ce vrea?” Poate a descoperit că-l ţin ascuns pe Sandro. Zidul înălţat în juru-i trebuie dărâmat cât mai iute. Se sufoca deja. „Voi trece imediat să-l văd pe Fasaro.”

— Ascultă. Săptămâna viitoare, Pietro şi vărul lui te vor lua la bordul unei mici bărci cu pânze. Te vei pomeni lângă Tunis. Vei vedea Tunisul, ce naiba! Îţi voi da adresa unui prieten. Vei trece pe la el. Te va ajuta. Dar trebuie să fii în putere, să rezişti, nu să înclini steagul! Ce naiba – doar nu eşti o fetiţă? Atunci?

Se chinuia să reînvie un cadavru şi-şi dădea seama de asta. Cuvintele nu mai aveau răsunet la Sandro, alunecau peste obrazul lui, nu-l mai atingeau, nu mai era cine să le audă. Ţi se sfâşia inima şi gândul te ducea la o corabie care, părăsită şi lipsită de echipaj, rătăceşte pe o mare de neguri, corabie care încă mai pluteşte, dar care nu mai are la bordul ei nicio vietate.

Pentru ce vrea Fasaro să te vadă? întrebă aceeaşi mică voce ironică; „Poate că risc în mod inutil!” Dar meseria lui era să lupte contra morţii, chiar inutil, chiar fără de speranţă, până la ultima bătaie a inimii. „Te voi salva, Sandro!” Magda şi cu el schimbaseră altădată cuvinte arzătoare, poate aceleaşi cuvinte magice pe care Valerio şi Clara le rostiseră în dimineaţa aceea, clădind cu ele o fragilă baricadă împotriva morţii, o baricadă pe care moartea o doborâse dintr-o singură suflare! „Îşi va putea reface viaţa la Tunis!” şopti fantoma batjocoritor la urechea lui Valerio. Ca şi cum o viaţă se poate „reface”, un arbore tăiat de rădăcinile lui replantat!

— Te las. Revin deseară!

Scara părea cufundată într-un adânc misterios şi Valerio, înspăimântat, cobora cu inima golită de orice speranţă. Şi când ajunse la parter, o zări pe Delfina pe ultima treaptă. Întunecată, cu ochii ficşi îl aştepta ca un înger răzbunător.

— Ce vrei? întrebă cu brutalitate doctorul.

— Păi, domnule… Voiam să-l previn pe domnul că iar a sunat doamna Argelli, că-l roagă pe domnul să vină de urgenţă, pentru că fiica ei deliriază, are febră mare de tot…

IX

NIŞTE NORI SUBŢIRI ÎNCEPEAU SĂ acopere cerul atunci când el trecu de gardul de fier de la poliţie. „Nu se va întâmpla nimic!” De ce-i spusese doamnei Argelli că nu se va întâmpla nimic? O rafală mare de vânt agita frunzişurile. Mica Argelli – treisprezece ani – îl urmărea din priviri: „Nimic nu se va întâmpla!” O nouă greutate se adăuga celorlalte. O santinelă citea un jurnal pe

care scria cu litere mari: *Insurecţie la Cairo!* Se ridică, împături jurnalul… *În Coreea bombardierele S.U.A…*

— Cu inspectorul Fasaro, vă rog.

— Este ocupat. Mă duc să văd dacă vă poate primi.

Valerio îşi închise paltonul cu grijă şi-şi frecă mâinile. Erau transpirate şi fierbinţi.

— Puteţi intra, domnule, zise santinela.

— Ce mai faceţi? îl întâmpină vocea lui Fasaro, mai înainte ca doctorul să-l descopere în spatele mesei, cu gabardina sa pe umeri şi ţigara între buze. Nu era singur. Doi bărbaţi şedeau în faţa lui. Se ridicară de îndată ce intră doctorul, şi cel mai gras dintre ei se aşeză pe o măsuţă de lângă fereastră. Celălalt ieşi, după ce schiţă un salut.

— Ce surpriză, domnule doctor! Ce pot face pentru dumneavoastră? întrebă Fasaro pe un ton vesel.

— Aţi trecut azi-dimineaţă pe la mine. Aveaţi să-mi spuneţi ceva.

— Eu?

Se întoarse spre poliţistul cel gras, să-l ia parcă de martor pentru totala lui ignoranţă, şi apoi exclamă rîzând:

— A, sigur! Iertaţi-mă! Dar nu trebuia să vă deranjaţi. Era vorba de un fleac.

„Teatru" îşi spuse Valerio, care se aşezase într-un fotoliu de unde-i putea zări pe ambii inspectori deodată.

— Când zic fleac, poate că exagerez… Credeam că poate să vă intereseze vestea pe care am primit-o în dimineaţa asta.

Valerio aştepta foarte calm, cu mâinile întinse pe braţele fotoliului, două mâini docile, perfect liniştite, pe care oricine le-ar fi putut studia, căci nu tremurau, lucru uşor de verificat.

— În noaptea asta s-a sinucis bătrânul Fuosco, în celula lui, la Cagliari.

— Ah, exclamă Valerio înclinând puţin capul.

— S-a spânzurat de bara de la lucarnă, cu un soi de funie pe care şi-a fabricat-o sfâşiindu-şi hainele. Şi cum treceam prin faţa casei, m-am oprit să vă comunic concluzia acelei triste întâmplări. Dar cum îi merge micuţei?

— Bine. Este acum în afara pericolului. Cu toate acestea ceva va fi mult mai greu de vindecat decât trupul. Cine poate prevedea efectele unui astfel de şoc într-un suflet de copil?

— E adevărat, spuse Fasaro.

Valerio ar fi putut să se ridice în clipa aceea. Totul fusese spus, dar instinctul îl avertiza că această întrevedere fusese aşteptată şi că poliţistul cel gras cu capul de boxer nu se găsea acolo din întâmplare. Îl privea, de altfel, cu insistenţă. Pumnii săi păroşi se odihneau pe coapse. Era încălţat cu pantofi greoi, negri, cu pielea uzată. „Ei nu ştiu nimic", îşi zise doctorul. Dar ghicea că în spatele lui un pluton de

soldaţi îşi pregătea armele, îl ţintea pe la spate, un pluton de soldaţi-fantomă, toţi cu aceeaşi mutră vânătă, luminată de o flăcăruie albastră.

Valerio începu să se frământe în fotoliu. În cele din urmă, neliniştit, cu gâtlejul încins, se întoarse. Nu era nimeni în spatele lui. Poliţistul cel gras păru foarte surprins şi-şi trecu mâna peste buze, încet, cu un aer perplex.

— După părerea mea, sfârşitul bătrânului Fuosco îl aşteaptă şi pe Sandro, spuse Fasaro cu siguranţă în glas. N-aveţi aceeaşi părere, domnule doctor?

— Posibil, zise Valerio.

— Logic, acest nenorocit trebuia să se fi sinucis deja. Dar s-a refugiat pe la diverşi. Asta îi întârzie puţin hotărârea. Oricum poate fi considerat un om mort. Dacă n-ar fi sprijinit în momentul ăsta, susţinut moral, încurajat, ar fi apucat singura cale ce-i mai este deschisă.

— Şi credeţi că până la urmă o să apuce această cale, mai curând sau mai târziu? întrebă Valerio.

— Sigur. Magda era unica sa raţiune de a trăi. Ştiţi şi dumneavoastră că o iubea cu pasiune. I-a supravieţuit, în loc să se omoare chiar în seara aceea, tocmai pentru că îi mai rămăsese un ultim pretext ca să supravieţuiască: să se răzbune pe Gorzone. Odată Gorzone lichidat, viaţa nu mai are sens pentru el. Vi se pare oare că forţez raţionamentul, domnule doctor?

Cu iuţeală, gândurile lui Valerio căutară o ieşire, un răspuns, pentru a evita capcana, căci nu putea fi vorba decât de o capcană.

— Vom vedea, spuse el cu o voce pierdută. Faptele vor dovedi dacă raţionamentul dumneavoastră este sau nu just.

Jalnic răspuns, dar se simţea atât de încins, şiroind de transpiraţie, de parcă încăperea ar fi fost încălzită intens.

Trebuia poate să răspundă că Sandro nu voise să tragă asupra lui Gorzone. Valerio ştia asta. El înţelesese. Singurul care înţelesese. Sandro trăsese asupra lui Gorzone şi asupra unui lucru în afară de Gorzone. Şi dacă Sandro reuşea să ajungă în Tunisia, poate că atunci miracolul se va produce. Poate că Sandro va accepta să trăiască. Trebuia încercat imposibilul. Era vorba de un om, de salvarea unei vieţi. Şi cei din faţa lui voiau să-l pedepsească. Raţionamentele lor erau acelea ale unor paznici de menajerie. Să tacă! Să tacă! Mai presus de orice, să tacă! îşi spuse Valerio, care simţea că urcă spre gura vulcanului. Urca, fără putinţă de scăpare. Dar nu se va lăsa înfrânt. Pentru a învinge îi trebuia doar curajul de a înfrunta pericolul.

— Aveţi bănuieli? întrebă el.

— Bănuieli? Ah, vreţi să spuneţi… Doriţi, fără îndoială, să ştiţi pe cine bănuim noi că-l ascunde pe Sandro? Păi, domnule doctor, pe

toată lumea! Bănuim toată lumea! Meseria noastră este să bănuim toată lumea. Orice presupunere este permisă, şi chiar pe dumneavoastră, domnule doctor, vă putem bănui!

Râse şi se lăsă pe spate în scaunul său. Poliţistul cel gras nu se mişcă, nu-şi părăsi redutabila rigiditate. Dar dintr-o dată Valerio se simţi înconjurat de flăcări; „sunt pierdut!" îşi zise. Craterul scuipa un abur cald care îl acoperea, topindu-i întreaga făptură. Din fericire, Fasaro reîncepu să vorbească. Vocea lui străpungea perdeaua grea de cenuşă, sălbaticul torent al incendiului.

— Dar sper că micul nostru anunţ din jurnal va da de gândit. E adevărat, dumneavoastră domnule doctor nu citiţi jurnalele. Ei bine! am informat pe bravii noştri concetăţeni despre riscurile la care eşti expus atunci când încerci să sustragi un asasin de la acţiunea justiţiei. Dar v-am spus: cred că timpul lucrează pentru noi.

În acea clipă cineva bătu în uşiţa din spatele lui Fasaro.

— Intră, strigă inspectorul.

Apăru un funcţionar, îi întinse o foaie de hârtie şi se retrase imediat.

Doctorul avu răgazul să-şi revină puţin, în timp ce Fasaro citea. Să fie oare o înscenare pentru a-l face să înţeleagă că trebuia să-l predea pe Sandro fără scandal? Şi că, în acest caz, delictul lui va fi trecut cu vederea? Dar nu-l va preda niciodată pe Sandro. Şi de altfel supoziţiile lui erau curate sminteli. Se temea, şi pentru că îi era frică îşi pierdea capul şi-şi închipuia ce e mai rău. Oamenii aceştia nu ştiau nimic.

„Nu vom merge la Buggerù, Clara. Te-am minţit. Nu vom merge la hanul acela mic de lângă mare. Poate că nu ne vom mai întoarce niciodată acolo." Dar ştia. În timp ce se tânguia ceva în sufletul lui, că nu-l va preda pe Sandro, că se va bate în faţa casei pentru a-l apăra împotriva frumosului Fasaro, împotriva logicii stupide şi inumane a inspectorului. Voinţa i se oţelea, plină de ură. Dar Fasaro se plecă peste birou, spunând cu vocea lui amabilă:

— Poftim, domnule doctor, este pentru dumneavoastră. Bineînţeles că supraveghem serviciile telegrafice şi, de asemenea, comunicaţiile telefonice. La fel ca şi corespondenţa. Ar putea exista o încercare de a-l trece pe nenorocitul de Sandro în Algeria sau în Tunisia, şi trebuie să fim foarte precauţi. În clipa aceasta mi se comunică textele telegramelor sosite în cursul dimineţii. Şi, să mă iertaţi, dar citesc rândurile pe care vi le adresează doamna Valerio: „Sosesc vineri spre prânz, la bordul lui *Portici,* cu tata." Vedeţi? Sunt fericit să fiu primul care vă aduce această veste bună. Când vă întoarceţi acasă, veţi primi chiar telegrama. Felicitările mele, domnule doctor.

Nu era nicio urmă de ironie în glasul lui. Vorbea cu obişnuita-i dezinvoltură. Valerio îl ascultase cu o atenţie încordată.

— Mulţumesc, făcu el din vârful buzelor.

Transpiraţia îi şiroia pe spate. Respira cu greu aerul acela

supraîncălzit, care-i usca plămânii. Aruncă o privire neliniştită spre fereastră, văzu faţada cazărmii carabinierilor, drapelul ei înfăşurat în jurul prăjinei, cu inscripţia care nu se ştersese bine: *„Credere, Obbedire, Combattere”*{16}

— Ei bine, domnule doctor! Iată-vă fericit. Sper că doamna Valerio se întoarce sănătoasă?

— I-a făcut bine şederea în Alpi, răspunse Valerio.

— Bravo! Şi nu veţi mai fi singur în casa aceea mare. Dacă-mi permiteţi, domnule doctor, o mică întrebare:

— Vă rog, spuse Valerio cu toate simţurile la pândă.

Comedia aceasta mârşavă va continua deci până în clipa în care poate că i se va spune: „Sunteţi arestat!” La gândul ăsta o furie clocotitoare îl cuprinse dintr-o dată.

— Ce-aţi face dacă aţi fi procuror în afacerea Sandro? întrebă inspectorul surâzând jovial.

— În afacerea…? Habar n-am!

— Ce pedeapsă aţi cere pentru ucigaşul lui Gorzone, asta vreau să spun. Este întrebarea care îmi place să o pun şi care provoacă deseori răspunsuri instructive.

Valerio îl privi drept în ochi. Capcana se căsca acolo, în faţa lui, dar nu va da înapoi. „Clara, dragostea mea, unica mea dragoste!”

— Achitarea, spuse el, şi cuvântul părea că-i venise din adâncul fiinţei.

— Achitarea? Procurorul să ceară achitarea? Glumiţi, dragă domnule doctor. Este primul răspuns de felul acesta care mi s-a dat. Am obţinut deja unele foarte ciudate, dar achitarea!…

Râse cu râsul lui tineresc care, izbucnind, îi dezvelea şirul impecabil, de un alb strălucitor, al dinţilor.

— Să vedem. Uitaţi premeditarea! Avem mărturii! De multă vreme Sandro jura că-şi va omorî duşmanul. Gorzone nu era un filantrop, bineînţeles! Dar trăim într-o societate organizată, ce dracu!

Valerio îşi dădu seama că poliţistul cel gras îl observa, şi privirea lui îl agasa până la exasperare.

— Vreau să spun că Sandro este un om nenorocit, continuă el cu greu, şi că mi se pare inutil să fie torturat.

— Bineînţeles, bineînţeles! zise Fasaro, de data aceasta pe un ton înţepat. Povestea lui este impresionantă. Înţeleg. O pereche tânără. Se iubeau cu pasiune. Ea moare. Dar a fost totuşi ucis un om! Achitarea, domnule doctor? Cred că glumiţi!

— Nu glumesc deloc.

— Atunci e limpede, spuse Fasaro deschizându-şi braţele. Ei bine, domnule doctor, nu vreau să vă mai reţin.

Valerio se ridicase deja. Salută din cap cu un gest scurt, dar Fasaro veni lângă el şi-l conduse până la uşă.

— Sunt încântat, pentru dumneavoastră, de întoarcerea doamnei Valerio, spuse el în pragul uşii. Încă o dată felicitările mele!

Pe stradă doctorul începu să meargă cu paşi mari. Simţea o dorinţă nebună să o strângă pe Clara la piept, dar totodată era foarte obosit, cu picioarele moi. *„Sole ardente di Sardinia”* glăsuia inscripţia de pe zid. Scăpase dintr-un naufragiu. Se simţea vlăguit, dar viu. În mintea lui înfierbântată mureau toate gândurile, se topeau, deveneau o pastă vâscoasă. „Ce aşteaptă ca să mă aresteze? Ce aşteaptă?” Îl ura pe Fasaro din tot sufletul. „Care este scopul acestui joc mârşav? Pentru ce aceste felicitări, când ştie că de fapt o iubesc pe Clara! Pentru ce?” Ajunse acasă. Intră. Delfina era în sufragerie.

Se întoarse spre el şi strigă cu vocea ei de cucuvea:

— A venit o telegramă pentru domnul. Am pus-o pe birou!

O luă şi în graba lui, o rupse deschizând-o.

„Sosesc vineri, spre prânz, la bordul lui Portici, cu tata. Sărutări, Angela.”

„Sărutări”, scrisese Angela. Îşi aminti că Fasaro nu-i citise cuvântul acesta.

PARTEA A TREIA

I

SE NUMEA EUGENIO CASELLA

şi-şi petrecuse ziua precedentă plimbându-se prin Salina şi oprindu-se îndelung la tejgheaua hotelului *Palermo,* unde consumase ciudate amestecuri alcoolice. Se află, în cele din urmă, că fusese trimis de o mare revistă ilustrată din Milano pentru un reportaj asupra afacerii Gorzone. Rătăcea pe străzi cu aparatul fotografic atârnându-i de gât, legat cu o curea de piele, care-l plesnea peste pântece. Era mijlociu de statură, foarte brun, cu faţa puhavă, purta o haină lucitoare strânsă pe talie şi o pălărie de fetru gri-verzui, cu borurile înguste, dată pe ceafă şi împodobită cu o pană de cocoş. Această pălărie ciudată era plină de pete, şi părea înşurubată direct pe claia lui de păr zburlit. Valerio îl întâlni pe drum, la ieşirea din Salina, vineri dimineaţa spre ora zece. Făcea semne agitând pumnul şi degetul cel mare de la mână în direcţia Cagliari. Abia sfârşise prezentările şi, în timp ce maşina lua viteză, Casella începu un monolog uluitor, pe care-l însoţea cu gesturi şi strâmbături. Îşi agita mâinile în jurul chipului de cauciuc care se încreţea, se întindea şi se turtea fără încetare. Valerio îl întrebă, neîncrezător, dacă îşi sfârşise ancheta.

— Nu încă, *toubib*[17]*!* Mai trebuie să contactez nişte oameni la Cagliari. Sticleţii vor pune mâna într-o bună zi pe individul ăsta, Sandro. Dar personal mă interesează un aspect ciudat al povestirii. Gorzone se găsea la amanta lui. O fată, se pare frumoasă. Directorul meu vrea o fotografie. Voi face ce o să pot. Deci Gorzone era la ea, şi dobitocul a fost solicitat pentru vânzarea hotelului. Bine. Ştia ce riscă, dar milioanele au cântărit mai greu decât frica. Pentru ca vânzarea să nu dea greş, l-a însoţit pe englez, pricinuindu-şi moartea. Este o istorie cu tâlc. Desigur, vreau să-l găsesc pe englez. În definitiv, el întruchipează MOARTEA! Este şi părerea dumitale, *toubib,* nu-i aşa? L-a luat pe Gorzone de mână şi l-a condus drăgălaş până în dreptul revolverului lui Sandro Galli. Cu asta gata articolul! Dar trebuie să-l găsesc pe englez. Mai am nevoie să pun nişte întrebări şi încântătoarei Silvana. Perfect. Îi voi face un pic de curte. Vreau să ştiu ce mutră avea Gorzone la telefon când stătea în cumpănă, când în el se înfruntau frica şi rapacitatea. Ştiai că individul ăsta avea nişte relaţii colosale? Era în legătură cu tot hailaiful teatrului şi al cinematografului. Îl cunoştea mai ales pe Guardini, compozitorul. Şi, bineînţeles, a băgat pe câte unii din clienţii lui la răcoare. Straniu tip. Uite, dacă amanta lui l-ar fi iubit, ar fi ştiut să-l reţină. Trebuie neapărat să o întâlnesc şi pe ea. Luăm prânzul împreună? Îmi sunteţi

grozav de simpatic.

— Încântat pentru punctul din urmă, zise Valerio, dar din păcate nu voi fi liber.

— Regret, bombăni Casella. Gura îi mirosea a gin. Nu stătea o clipă locului, se agita fără încetare pe scaun, aruncând priviri nervoase la dreapta şi la stânga, de parcă l-ar fi captivat peisajul. Dar ei traversau o întindere deşartă. Marea strălucea la stânga. La dreapta, dincolo de nişte fâşii lungi de ogoare sterpe, se întindeau lagunele de un verde veninos. Doi carabinieri, care apăruseră în mijlocul drumului, opriră maşina şi examinară hârtiile, doctorului şi ale tovarăşului său.

— O să pună mâna pe el, până la urmă, zise puţin după aceea Casella.

— Credeţi?

— Absolut sigur. E pueril. Inspectorul Fasaro este viclean. Mi-a făcut o impresie puternică, deşi, personal, nu-i agreez pe poliţişti. Desigur, nu trebuie să înţelegi greşit: Sandro mi-e extrem de simpatic, dragă *toubib*. Individul acesta deznădăjduit de moartea nevestei mă înduioşează. Aşa ceva e foarte rar, crede-mă. Cea mai mare parte dintre văduvi se gândesc imediat la micuţa pe care o vor băga în pat, ca s-o înlocuiască pe cea care s-a dus!

— Oh! exclamă Valerio privindu-l.

— Sunt excepţii, desigur. Dar eu cunosc viaţa.

Şi-i făcu cu ochiul.

— Pentru Gorzone, este regretabil. Mai există şi o doamnă Gorzone şi nepoţii lui Gorzone; pentru aceştia întâmplarea este o dureroasă lovitură. Totuşi Sandro Galli mă unge la suflet. Nu te poţi schimba, *toubib*. Şi sunt bucuros că am şterpelit o fotografie, care îl înfăţişează cu tânăra lui soţie, în ţinuta de gală a mirilor. Îţi dai seama ce legendă se poate încropi de aci?

— Şi veţi scrie şi despre această… Silvana?

— De ce nu?

— Sunteţi sigur că n-o veţi jigni pe doamna Gorzone?

— *Toubib,* fără sentimentalisme. Voi atenua părţile colţuroase, dar publicul trebuie şi el informat. Ca să-ţi spun adevărul întreg, directorul meu, o mare canalie, vrea să publice fotografia încântătoarei concubine. O să mai vedem. Trebuie să trec pe la hotel să-mi iau corespondenţa. Pun mâna-n foc că „şarpele boa" mi-a scris. Vorbesc de directorul meu. Încântător hotelul pe care l-am ales. *Toubib,* ţi-l recomand. Are nişte ploşniţe colosale! Adevărate vestigii ale preistoriei. Am capturat trei exemplare deosebit de reprezentative pentru specie şi le-am închis într-un vechi clondir de whisky Gordon. Le voi dărui Institutului de istorie naturală.

Datorită lui Casella, vervei lui antrenante, Valerio uită obsesia care-l măcina. În dimineaţa aceea o lăsase pe Clara oarecum descumpănită,

dar reacţionând curajos împotriva tristeţii sale. Pe Sandro îl găsise adormit sau prefăcându-se că doarme. În penumbra micuţei încăperi, faţa lui slabă şi frământată, cu pleoapele uscate şi parcă modelate pe globul ochiului, semăna cu o mască de mort.

Drumul urca în lumina intensă a acelei dimineţi strălucitoare şi, privind colinele colbuite, i se părea că distinge chipul Angelei, al unei Angele zâmbitoare, plină de încredere şi în acelaşi timp de temut. Norul cel mare şi alb care se contura pe creasta îndepărtată îi semnala apropierea pericolului. Fantoma aceea înaltă şi înnebunită îl avertiza, şi Valerio se simţi ameninţat din toate părţile. Ghicea, pe undeva, un cerc mare de vulturi aşteptându-şi prada. Erau toţi lacomi şi sfidători. Şi Casella ăsta, cu aerul lui de om cumsecade, e şi el un vultur. „Voi atenua părţile colţuroase dar publicul trebuie şi el informat!" Cuvintele tovarăşului său de drum începeau şi ele să-l obosească pe Valerio, care răsuflă uşurat când ajunseră, în cele din urmă, la Cagliari. Pe o tablă neagră din faţa companiei de navigaţie, o inscripţie cu creta roşie anunţa sosirea lui *Portici* la orele treisprezece în loc de ora prânzului.

— Pentru că ai timp, *toubib,* ce-ar fi să mă însoţeşti la Yacht-Club? Vreau să-l văd imediat pe englezul ăla

— Bine, zise Valerio puţin agasat.

Maşina o luă pe chei, de-a lungul docurilor. Nişte pescăruşi se legănau pe apă. Un cargou norvegian manevra în mijlocul bazinului, răspândind o spumă verzuie. Nici urmă de englez. Nu mai era ancorat acolo decât un cuter drăguţ, sub pavilion francez.

Înciudat, Casella îl trase pe doctor într-un mic bar. Comandă pentru el un whisky, cerând să i se adauge martini şi curaçao, iar la urmă mai solicită piper şi o lămâie.

— Am învăţat asta la americani. Nişte băutori extraordinari. Dar dumneata? Sincer, vrei doar o cafea? La ora asta? *Toubib* dragă, mă uimeşti.

Îşi bău paharul dintr-o înghiţitură, plescăi şi ceru aparatul de telefon.

— O să telefonez domnului Aldo Felipe, directorul agenţiei imobiliare.

Făcu cu ochiul pentru a mia oară, cu un aer complice, şi ceru apoi numărul.

— Alo? Signor Felipe? Cum îţi merge? Spune-mi, îl caut pe englez, ştii cumva unde e?… A plecat? Nu! (Faţa lui exprima cea mai cumplită desperare.) Ce nenorocire! O adevărată nenorocire! O adevărată nenorocire! Nu există vreo fotografie de-a lui? Nu? Cum era?… Eşti sigur că nu avea un cap de mort?… Ce? O glumă? Deloc! Aş dori să ştiu dacă… Ce? Nu semăna cu un cap de mort?… Nu, dumneata eşti lipsit de imaginaţie, dragul meu Aldo Felipe!…

Altceva… am adresa incompletă a doamnei Silvana Marini. Ştiu că locuieşte pe strada Carlo-Felice. Dar numărul? Nu-l ai?… Minţi, dragă prietene. Atâta rău, voi lua toate clădirile la rând, una câte Una… *Bye, bye, baby!*{18}

Închise telefonul.

— Ce catâr! Cum să se achite omul de misiunea lui, în mod cinstit, cu astfel de dobitoci!… Chelner, ia asta!

Aprinse o ţigară. Ochii săi mici şi verzi scânteiau.

— Şi dumneata, *toubib?* N-ai niciun pont, nu-i aşa? zise el plin de ranchiună.

— Niciunul. Dar nu faci bine amestecând-o pe femeia asta…

— Nu discut. Îmi cunosc meseria. Ştiu de ce are nevoie iubitul nostru public. Voi face un dozaj savant.

Zâmbind maliţios, chelnerul îi aduse un alt pahar cu băutura comandată.

— Dinamită! Cu asta sunt aranjat.

— Şi ficatul? zise Valerio. Cum îi merge?

— Ficatul meu, *toubib?* Doar nu-ţi închipui în mod serios că acord măcar un minut de atenţie unei părţi atât de infame a anatomiei mele?

Rânji şi bău o înghiţitură mare, apoi îşi ridică paharul. Doi sau trei clienţi, la celălalt capăt al tejghelei, îl priviră cu surprindere.

— Am fost corespondent de război, *toubib!* Etiopia, Spania, Grecia, mai ştiu eu unde? Am văzut cum au fost împuşcaţi negri şi albi, spanioli şi italieni, arabi, unguri şi croaţi! Totdeauna e la fel! Pentru a-i uita pe toţi morţii ăştia, nu există decât alcoolul! Foarte bine! În timpul ofensivei de la Bilbao am văzut un individ pe care tocmai se pregăteau să-l împuşte. Puştiul lui se ţinea agăţat de taică-su, care era deja cu spatele la zid. Se prindea de picioarele lui. Tatăl îl respingea. Copilul nu voia să înţeleagă. Ei bine, au fost împuşcaţi amândoi. Nu trebuie să crezi tot ce povesteşte aiuritul ăla de Malaparte. Dar povestea cu evreicele este adevărată. Cele mai frumoase fete ale burgheziei erau băgate în bordeluri pentru trupă. După ce le foloseau o lună, erau împuşcate. Am văzut! Cu ochii mei. Am văzut totul. La Adua, tancurile treceau peste picioarele prizonierilor. Dezgustător! Şi-mi vorbeşti de ficatul meu! Tocmai de ficat! Glumeşti! Haide *toubib*, vorbeşte-mi mai degrabă de inima mea, organ nobil! Ei da, cu ea s-a zis! S-a zis cu ea, pentru că a bătut la toate execuţiile, pentru toate grămezile de cadavre!

Îşi goli paharul şi comandă altul. Picături de transpiraţie luceau pe tâmplele lui. Valerio se întreba ce-l reţine lângă omul acesta. La drept vorbind, o bănuială vagă îi venise pe drum. N-o fi oare o viclenie de-a lui Fasaro? „Mi l-a trimis pe omul acesta ca să mă facă să vorbesc. Ştia că voi pleca spre orele zece.” Dar presupunerea nu era întemeiată,

dacă te gândeai bine. De altfel, Casella nu mai prezenta niciun pericol. Cel de-al treilea whisky îl dăduse gata.

Orologiul arăta douăsprezece şi un sfert. *Portici* va sosi dintr-o clipă în alta. Cum Casella se agăţa de umărul lui, îl duse spre fundul barului, şi reporterul se lăsă docil în voia lui. Se aşezară pe nişte fotolii înguste, îmbrăcate cu catifea albastră. Pe panoul din dreapta, cel insuficient luminat, un pictor destul de îndemânatic reprodusese un tablou al lui Tiţian. În timp ce Casella îşi scotea pălăria şi aparatul lui fotografic, atenţia lui Valerio fu atrasă de una din figurile tabloului. Era portretul unei tinere fete, cu ochii gravi, cu fruntea înaltă şi foarte albă, şi care semăna cu Clara. Îl privea cu o tandră expresie de complicitate. O altă luptă urma să înceapă destul de curând, chiar la sosirea Angelei şi a tatălui ei. Dar era pregătit, în clipa aceea îl încerca doar un fel de lene de a pleca de aci, de a se duce pe chei. Atâta timp cât mai putea rămâne în colţul acesta al barului, totul era încă în cumpănă. Clara îl privea. „Sunt gata", îşi spuse Valerio. Dar în adâncul fiinţei îl simţea şi pe Sandro, prins de carnea lui ca un cancer. Din fericire, după ce mai înghiţi o ultimă duşcă, Casella reîncepu să peroreze.

— Şi o să mai fie război, *toubib!* Mereu războaie! Şi ştii de ce?… Şşt! Lasă-mă să-ţi explic. Mai putem bea ceva. Nuu? Refuzi? Atâta rău! Oricum, amestecul ăsta este măreţ!

Se ridică puţin din fotoliu. Pometii i se înroşiseră. Gura lui mare îi brăzda faţa ca o rană.

— Vom mai avea războaie pentru că lumea e condusă numai de bărbaţi! Vreau să spun de masculi! Nu ştiu dacă mă fac înţeles cum trebuie.

Agita mâna într-un gest de deznădejde.

— Femeia, *toubib* nu participă niciodată. Vreau să spun… În război, în politică şi organizarea societăţii, bărbaţii sunt cei care conduc hora! Perfect! Femeia este socotită întotdeauna un animal de plăcere, o maşinărie de fabricat copii sau o slujnică generoasă! Un sex, un pântec sau braţe de sclavă! Asta depinde de bunul plac al proprietarului! Perfect! Zic că n-ar mai fi războaie dacă bărbaţii n-ar rămâne mereu între ei, să-şi ciocnească capetele lor patrate, sau să se înfrunte ca animalele în arenă! Se întorc apoi la femeile lor, doar ca să le facă, în treacăt, nişte copii sau să le mângâie ca pe târfe. Mă urmăreşti?

Se trânti pe spate, ridică un deget pentru a solicita atenţia, închise un ochi. Celălalt, limpede şi scrutător, îl privea fix pe Valerio.

— N-ar mai fi război dacă bărbaţii ar iubi femeile cum ar merita să fie iubite! Dacă între ei şi ele ar fi contopire pură, căci cea care te îmbrăţişează te face părtaş la viaţa întregului univers, da, da, te apropie de sublim! Grecii înţeleseseră asta! Eşti de acord? Şi copiii? Copiii n-ar mai fi aruncaţi pe pământul ăsta ca urmare a unor pofte

împlinite! N-ar mai fi accidentul oribil al unei bestiale legături trupeşti, ci opera sublimă, creaţia perfectă, lumina vieţii eterne!

Tăcu şi-şi şterse buzele roşii. Valerio îl ascultase cu mirare. Divagaţia aceasta părea un avertisment. Se strecura până la inima lui, îi accelera bătăile. Dar o furtună interioară devasta acum faţa lui Casella. Prin ochii lui trecură scurte fulgere şi o misterioasă suferinţă.

— Eu nu ştiu… eu nu ştiu dacă mă fac înţeles, bâigui el, privindu-l pe doctor cu o sinceră nelinişte.

— Ba da, încuviinţă Valerio.

Încurajat oarecum de aceste cuvinte, Casella o luă din nou de la început, dar de data aceasta cu mai puţină vlagă, de parcă un fel de resort s-ar fi destins în el din ce în ce mai repede.

— Femeia, *toubib,* nu te învăţ nimic nou, femeia oferă dragoste, creează viaţa! Ea este dragostea şi viaţa! Ar trebui să o adorăm! Perfect. Nu s-o tratăm cum facem noi! Ea este mai aproape de divinitate ca noi! Gândeşte-te la greci! Pentru ei, dragostea era sacră! Aminteşte-ţi de „Banchetul” lui Platon, de cuvintele lui Diotima! Ce spuneam? Femeia este în acelaşi timp Afrodita şi Maria! Perfect! Viaţa şi izbăvirea! Fecunditatea şi mântuirea! Dar bărbaţii se lasă în voia nebuniei lor! Ei sunt cei care hotărăsc războiul! Şi azi nimic nu-i opreşte! Omoară femeile cu miile, omoară copiii cu miile! Ei adaugă îngrozitoare nenorociri la această mizerabilă viaţă pământească. De parcă moartea n-ar fi oricum la capătul drumului! Dureros! Revoltător!

Se opri, aruncă o privire rătăcită în jurul lui.

— Sunteţi căsătorit? întrebă Valerio, aplecându-se spre el şi dibuind, cu surprindere, prin vălul de cuvinte, un tragic adevăr, care plutea ca o epavă.

— Viaţa mea particulară nu priveşte pe nimeni, tună Casella, legănându-se pe fotoliu. Dar pupilele i se agitau în fundul ochilor şi buzele îi tremurau.

— În 1944 a fost un bombardament îngrozitor la Torino, adăugă el totuşi, cu o voce răguşită. Mii de morţi. Dar aproape toţi femei şi copii. Iată ce fac bărbaţii. Femei şi copii zdrobiţi şi arşi! Frumos rezultat!

Rânji, apoi făcu o grimasă, încât părea că într-adevăr va începe să plângă.

— O casă cu o tânără femeie. Doi micuţi. Striviţi! Înmormântaţi de vii! Sufocaţi! Puişorii mei! Drăguţii mei puişori! Monstrul i-a sugrumat pe toţi, împreună cu mama lor!

— Erau copiii dumitale… zise Valerio emoţionat.

În clipa aceea, Casella îl privi tăios. Expresia care-i transforma ochii, lumina stranie care se coagula în ei, puţin câte puţin, era altceva decât ură.

— Cine ţi-a spus că era vorba de copiii mei? întrebă el cu dezgust şi dispreţ. Îţi citez pe Shakespeare, domnule! Îţi citez vorbele lui Macduff, atunci când află că Macbeth i-a ucis nevasta şi copiii. *„What, all my pretty chickens and their dam at one fell swoop?”*{19}

Suflă, îşi încrucişă braţele pe masă, puse fruntea pe ele şi mai apucă să şoptească:

— Viaţa mea particulară nu priveşte… pe nimeni.

Valerio aşteptă un moment. Orologiul arăta ora douăsprezece şi jumătate. Trebuia să plece. Omul acesta parcă îi străpunsese sufletul cu o sabie. În el sângera o rană adâncă şi arzătoare. Se ridică. Casella dormea deja. Chelnerul se apropie.

— Lăsaţi-l, zise Valerio.

Plăti consumaţiile şi ieşi.

II

VAPORUL SE ZĂREA. MULŢIME DE oameni se îngrămădea pe chei. Nori mari se înălţau pe cer ca stâlpii unei uriaşe catedrale, iar pe faţa mării se târau perdele de pâclă, tivite pe margini cu albastru. Valerio îşi parcă maşina lângă un şir de butoaie. „Nu te frământa, dragostea mea. Ştii că sunt cu totul a ta!” şoptea vocea Clarei; dar Clara nu ştia că Sandro era ascuns în casă. În casa în care urma să intre Angela. În aceste ore fără de sfârşit, soarta întregii lui vieţi era pusă în joc. Lumina care cădea din cer îi rănea ochii ca un praf de silex. Şi el privea vaporul acela care se ivea din mare, cu coşul lui roşu şi carcasa neagră; cu cât silueta creştea la orizont, cu atât îi sporea amărăciunea. „Prea devreme, fetiţă mică! Prea devreme! Te-ai întors cu o săptămână mai devreme! Prea mare nerăbdare; fără îndoială că tu mă iubeşti, dar săptămână aceasta era a mea!” Casella spusese ceva referitor la sinucidere. Dar el nu izbutea să-şi amintească exact fraza. *Portici* se înălţa tot mai mult din valuri, şi el îşi simţea capul cuprins de văpăi. Putea pierde totul într-o secundă. Fasaro veghea fără încetare. Toţi aceşti duşmani îl pândeau!… Un freamăt cuprinse mulţimea de pe chei. Nişte bărci alunecau pe apa unui bazin. Se simţea un miros de mocirlă, de sare şi de gudron, care venea valuri-valuri. Undeva, în spatele colinelor, zumzuia un avion. Ţâşni deodată în imensa cuvă în care fierbea soarele, viră încet şi se pierdu în ceţuri. Valerio trebuia să lupte ca să-şi învingă tulburarea, să-şi ascundă suferinţa, atât faţă de Angela, cât şi faţă de socrul său. Trebuia să-şi compună o expresie, să uite, să uite… *Portici* trecuse dincolo de jetelă. Geamurile lui sclipeau pe partea însorită. Coşul era împodobit cu trei cercuri albe. În lungul bordajului se înghesuiau siluete minuscule. Pavilionul italian flutura în partea din spate a vaporului şi adăuga o notă veselă tabloului colorat în cenuşiu şi

mistuit de lumina prea abundentă a după-amiezii. În mijlocul strigătelor, râsetelor, a batistelor fluturânde, Valerio se simţi îngrozitor de trist, de descurajat, devorat parcă de o boală neiertătoare.

Să fi fost un vis? De o bună bucată de timp Angela era lipită de el, agăţată de braţul lui. O pălărie fermecătoare de fetru alb îi încadra obrazul fin, pe care înflorise un zâmbet fericit.

— Mai sărută-mă! zise ea cu avânt.

O strânse la piept, în timp ce mulţimea se scurgea în jurul lor. Sub bolta docului, tumultul se repercuta straniu. Tatăl Angelei se ocupa de bagaje.

— Eşti mai frumoasă ca oricând, spuse Valerio.

— Adevărat? zise încântată, muşcându-şi buzele.

Purta o rochie de lână, strânsă pe talie, cu un cordon de lac roşu, şi încheiată cu nasturi de aceeaşi culoare, foarte mari şi plaţi.

Mă temeam că n-o să-ţi mai plac. Spuse ea strângându-i mâna.

— Eşti nebună.

— Scrisorile tale mă speriau.

— Scrisorile mele?

Oh, s-a sfârşit acum. Să nu mai vorbim despre asta. Eşti aici. Te iubesc!

Un bătrân trecu prin faţa lor şi le făcu din ochi cu înţeles.

— Iubitule, cât de greu mi-a fost departe de tine. Nu aveam chef de nimic.

O sărută blând pe obraz, îi înconjură umerii cu braţul, şi gesturile acestea păreau să-l despovăreze de sentimentul acela de culpabilitate care-l frâna, îi sugruma cuvintele. Latanza încă nu apăruse. Dar Valerio îi zărea silueta înaltă, craniul chel profilându-se în apropierea biroului de bagaje.

— Trebuie să-l ajut pe tatăl tău.

— Ba nu. Lasă-l… Ştii că am învăţat să călăresc? În ultimele zile doctorul mi-a dat voie să fac plimbări. Mi-am cumpărat un costum minunat, dar l-am lăsat acolo. Suntem invitaţi pentru Paşti. Sper să te poţi elibera, în sfârşit, şi vom putea da şi noi o fugă până acolo.

— O să vedem. Am mult de lucru.

Micuţul obraz al Angelei se întunecă subit sub efectul contrarietăţii. Dar îşi regăsi foarte repede zâmbetul.

— Ştii că mătuşa mea locuieşte într-o regiune încântătoare? Am petrecut ore minunate. Dar lipsa ta le otrăvea pe cele mai frumoase, dragule. Dimineaţa mergeam pe lac, împreună cu unchiul meu. Mă gândeam la tine, cum eşti pierdut şi singur de tot pe această insulă de iad! Aş fi dorit atât de mult să poţi veni la mine!

Ea continuă să ciripească astfel, până în clipa în care Latanza veni spre ei, urmat de un hamal încărcat cu valizele Angelei.

— Ce ziceţi, prânzim, nu-i aşa?

Era un bărbat de vreo şaizeci de ani, cu faţa grosolană şi severă. Purta un costum elegant, din stofă de lână gri închis, cu dungi mici, foarte fine. Ochii săi puţin oblici aveau o expresie energică, de tenacitate. Nu se îmblânzeau decât când o priveau pe Angela.

— Dragă Luigi, îmi pari obosit. Arăţi prost.

— Crezi? zise Angela alarmată.

— Păi, sigur. Surmenajul, dragul meu. Un pic de odihnă ţi-ar face bine… În fine, vom vorbi despre toate astea.

„Bine, îşi spuse Valerio. Îşi ia tonul lui de comandă." Nu simţea afecţiune pentru socrul său. Hamalul aranja valizele în portbagajul automobilului. Angela se instală lângă doctor, Latanza pe canapeaua din spate. Era aproape ora două când intrară în micul restaurant de lângă piaţa Carmine. Valerio reţinuse o masă. Când intrară în sala în care era lume puţină – doar două sau trei persoane care şuşoteau, – îi întâmpină o muzică de Mozart, transmisă de un post de radio german. În clipa aceea pe Valerio nu-l mai încerca vreo remuşcare; simţea doar un fel de uşurare sufletească. Ieşise din portul aşteptărilor şi înfrunta largul. Zări ceafa fină a Angelei, urechea ei mică şi răsucită delicat. „Biata copilă!", îşi zise.

Aşezată în faţa lui, Angela îl privea topită de dragoste. Ţuguie buzele, mimând o sărutare. El îi mângâie mâna, străduindu-se să surâdă. Unde erau orele îmbătătoare ale plimbărilor prin străduţele Pompeiului? Le trăise oare? Le trăise cu adevărat? Toate acestea păreau să aparţină unei alte vieţi, şi un fel de ameţeală îi cuprinse tâmplele. Gesturile, cuvintele pierduseră orice semnificaţie.

Muzica încetase. După ce comandă vinurile, Latanza întoarse spre Valerio faţa lui grosolană, aşa cum întorci lampa unui proiector. Valerio plecă ochii în farfurie.

— Deci, dragul meu prieten, spuse Latanza, ca şi cum nu făcea decât să continue o convorbire începută deja, voi pleca mâine dimineaţă la ora nouă cu *Portici*. Îndată după întoarcerea mea la Neapole, mă voi ocupa de apartamentul din vila Chiaia. Este inutil să-ţi spun ce satisfacţie am avut aflând că accepţi, în fine, să vii să te instalezi lângă noi. Apartamentul va fi imediat liber. Veţi putea de pe acum să începeţi lichidarea treburilor de aici. Vă voi plăti un avans: 800000 de lire. Cheltuielile de restaurare se vor ridica la 500000 de lire. Lasă-mă să vorbesc. Înţeleg… Dar eu vă împrumut suma asta, lăsându-vă tot răgazul pe care-l veţi dori în ce priveşte restituirea. Şi nu uita că nu vei mai avea, ca aici, o clientelă de păduchioşi, ci una din cele mai bogate clientele din Neapole, şi sunt sigur că te vei lansa foarte repede.

— Aici Luigi nu primeşte bani pentru trei sferturi din consultaţii, zise Angela, surâzând cu o ironie indulgentă.

— Sunt oameni sărmani, spuse Valerio mohorât. Nu păduchioşi, ci sărmani.

— Dar trebuie să trăiţi şi voi, ce dracu! răspunse Latanza cu un ton jovial.

— Nu am inima să las anumite familii să-mi plătească, atunci când costul unei consultaţii reprezintă preţul hranei pe trei zile.

— Perfect, sunt de acord cu tine. Dar nu vei avea nevoie de astfel de scrupule – scrupule care te onorează foarte mult, dragul meu prieten – atunci când te vei afla pe via Chiaia. O să vezi. Dar spune-mi numai în cât timp te vei putea elibera de obligaţiile tale din această infernală insulă.

— Ah!, îţi va ajunge o lună, nu-i aşa iubitule? spuse Angela foarte repede.

— Fără îndoială, replică Valerio cu un glas plictisit.

— O lună? Perfect.

— Va trebui să-l instalez pe înlocuitorul meu.

— Se va face foarte repede, sper. Mutatul n-o să fie complicat. De altfel, la Neapole totul va fi gata ca să vă primească. O să vedeţi că toate se vor desfăşura foarte bine. Şi n-o să regretaţi acest colţ pierdut. Angela se va simţi mai bine, va fi mai fericită, şi tu, tu vei câştiga în scurt timp o avere. Da, da, sunt sigur…

În sufletul lui Valerio se ridica, stranie, amintirea unei nopţi petrecute în deşertul Tripolitaniei. Nişte bombe lansate de câteva avioane britanice căzuseră în apropierea spitalului. Cortul unde se făceau intervenţiile chirurgicale se dărâmase, chiar în clipa în care era operat un soldat. Un picior îi fusese smuls de o mină, pe când ieşea din tabără. Se înălţau strigăte şi gemete, în timp ce exploziile trosneau din ce în ce mai apropiate. Care era sensul tuturor acestor suferinţe, tuturor acestor orori? Poate că tocmai aceste ţipete formau bariera care îl despărţea de socrul lui! Întotdeauna vor exista aceste strigăte de durere între socrul lui şi el. Avu poftă să-i povestească noaptea aceea de coşmar; ezită, apoi renunţă.

După ce terminară masa, se duseră toţi trei la bar. Trecuse puţin de ora trei. Erau doar câţiva consumatori, dar Valerio îl descoperi pe Casella într-un colţ, lângă fereastră, stând în faţa unei frumoase femei brune. Amândoi beau cafea. Casella părea foarte în vervă. „Ce diavol!”, îşi spuse Valerio. Dar Casella îl şi zărise. Spuse câteva cuvinte tinerei femei, se ridică de la masă, repezindu-se spre doctor, şi-i scutură energic mâna.

— Am întâlnit-o, *toubib!*… pe Silvana, bineînţeles.

Îmi povesteşte adevărate orori despre Gorzone! Vino cu noi!

— Nu sunt singur.

— Nu eşti singur? Păcat.

În trei ore îşi recâştigase întreaga vitalitate. Ochii lui verzi sclipeau

ca cei ai pisicilor.

— Adorabilă fata asta, cum îţi spuneam. Gorzone o trata ca pe o târfă. Are un mic apartament splendid. El o întreţinea, dar ce brută! În ziua în care l-a doborât Sandro, se purtase cu ea odios. Şi cu toate acestea, a doua zi, când a aflat, a plâns de s-a prăpădit. Femeie, ce vrei. În cele din urmă a acceptat să o fotografiez. Ce zici? mâine voi fi la Salina. Sper să aflu ceva nou. Am poftă să termin, să termin cu treaba asta şi să plec în Egipt! Acolo arde. Bine, înţeleg, nu vreau să te reţin mai mult. Pe mâine, sper. Unde locuieşti?

— Via Regina-Elena. A treia casă pe stânga, înainte de piaţă.

— O să bem împreună un pahar.

— Pe mâine.

— Pe mâine, *toubib!*

Plecă îndată, înmulţind plecăciunile pe care le făcea în faţa Silvanei, în timp ce aceasta îl privea pe Valerio cu atenţie. Angela şi tatăl ei se aşezaseră la masă în coltul opus, lângă fereastra prin care se vedea întreg portul.

— Cine este? întrebă Latanza.

— Un gazetar.

A venit, fără îndoială, pentru povestea acelui nefericit de Gorzone.

— Da.

— Cred că-l cunosc. Este Casalle sau un nume asemănător.

— Casella.

— Casella, bineînţeles. Foarte cunoscut!

— Am citit reportaje de-ale lui în *La Stampa,* spuse Angela cu vocea ei de fetiţă.

— În momentul de faţă lucrează pentru *Oggi,* preciză Valerio.

Întinse mâna, luă ceaşca de cafea şi bău o înghiţitură, pentru a-şi ascunde nervozitatea.

— Dar vorbeşte-ne despre crima asta îngrozitoare! stărui Latanza. Sărmanul Gorzone! Îl cunoşteam bine. Evident, puţin cam potlogar, dar nu era un om rău. Ştiu, n-a fost întotdeauna cinstit în afaceri şi s-a grăbit să-şi jumulească mai ales prietenii cei mai buni. Dar totuşi… Să sfârşească astfel… Am citit toată povestea asta, este de plâns.

— Soţia lui e foarte drăguţă, zise Angela.

— Da.

— Şi ucigaşul continuă să fie liber?

— Se pare, adăugă Angela, că se ascunde chiar la Salina. Am citit alaltăieri în nu ştiu ce jurnal.

— Aşa se zice.

— Merită să fie spânzurat, zise aspru Latanza, şi-şi trecu o mână peste scăfârlia lui lucioasă.

— Îmi permiţi să fumez, dragule, ceru Angela încuviinţarea, în timp ce-şi aprindea o ţigară.

— Bineînţeles, răspunse Latanza. Nu face rău.

— Nu-i vorba de asta spuse Angela. Luigi pretinde că după ce fumez nu mă mai poate săruta, deoarece are atunci impresia că sărută un bărbat.

— Ce idee! exclamă Latanza râzând. Fumează draga mea, te-ai abţinut destul timp de patru luni. Toţi medicii sunt nişte călăi.

Angela îl privea pe Valerio zâmbind cu blândeţe.

— Îmi dai voie, într-adevăr? Sigur?

— Desigur, mormăi Valerio.

— Eşti un amor, spuse ea, trăgând primul fum.

Latanza aruncă o privire spre Casella şi Silvana.

— E soţia lui? întrebă el.

— Amanta lui Gorzone.

— Oh! exclamă Angela, care se plecă imediat să o examineze mai bine.

Casella perora, agitând mâinile.

— Frumoasă, zise Latanza.

Dar şi doamna Gorzone este încântătoare. Mă întreb pentru ce o înşela? replică Angela pe un ton ascuţit.

— Bah! exclamă Latanza. Era un om căruia îi plăcea să se bucure de viaţă. Avea avere mare, nu-i aşa?

— Da.

— Şi se pare că răpise femeia individului care l-a omorât.

— Nu-i tocmai aşa.

— Puţin importă. A fost probabil ceva în genul acesta.

— Nu. Sandro şi soţia lui formau o pereche foarte unită. Se iubeau cu adevărat. Încă de la început, Gorzone i-a chinuit, a fost crud cu ei, nedrept. După moartea soţiei sale, Sandro…

Se opri. Avea senzaţia că se regăsea exact în faţa santinelei care, la intrarea în tabăra de la Bardia, îl mitraliase în beznă. Soldatul îi spusese să înainteze şi, la cincisprezece metri, poate cuprins de panică, a slobozit o rafală în direcţia lui, fără să-l atingă. Clipa de faţă era asemănătoare. Nişte paşi prudenţi în noapte şi un pericol ascuns în tăcere. Toţi nervii îi erau încordaţi. Latanza stătea nemişcat. Ochii lui mari, care nu clipeau, erau pironiţi asupra lui Valerio.

— Şi licheaua asta de Sandro? de Sandro e vorba, nu-i aşa? l-a asasinat, termină Latanza. Şi poliţia nu-l găseşte. Cineva îl ascunde, bineînţeles. Se găsesc oameni care să ascundă această mică lepădătură.

— A ucis într-un moment de desperare.

— Desperare sau nu, a ucis un om.

— Dacă s-ar fi refugiat la mine, l-aş fi ascuns, replică Valerio, cu mâinile încordate pe braţele fotoliului său.

Latanza ridică din umeri.

— Eşti nebun, Luigi, zise Angela. Numai şi gândul că acest criminal se află la Salina mă face să mă cutremur. Ah! dacă ar fi arestat până la sosirea noastră!

— Tot generos şi puţin Don Quijote! rânji Latanza, strivindu-şi ţigara în scrumieră.

Pentru că-şi aplecase capul, nu văzu privirea pe care i-o aruncase Valerio. Dar Angela o surprinse şi zise cu voiciune:

— Fie-vă milă, să părăsim subiectul ăsta. Luigi, o mai ai pe Delfina?

— Da.

— Sper că te-a îngrijit bine cât am lipsit?

— A fost impecabilă, răspunse scurt Valerio.

Tonul îi displăcu lui Latanza, care se ridică şi spuse cu vădită proastă dispoziţie:

— Cred că e timpul să plecăm.

III

SOSIRĂ LA SALINA CĂTRE PATRU şi jumătate, pe o căldură care prevestea pentru noapte o violentă furtună. Un zid de nori murdari părea că muşcă din cerul verde-auriu, şi tăia orizontul spre limba de pământ care înainta în mare. O pulbere fină, albăstruie estompa căsuţele înşirate pe colinele de la Pointe-Rouge, care semăna cu un uriaş polip găurit, străbătut de lumini şi scăldat în apa călduţă a serii. Negustorii de peşte îşi strigau marfa de-a lungul străzilor, cu accente sfâşietoare. De pe plajă se ridicau fumuri leneşe. Pe Regina-Elena megafonul cinematografului *Imperiale* anunţa fără răgaz pe Bette Davis în *„L'Ambiziosa-Trionfo assoluto!”*{20} Tocmai începea prima reprezentaţie. Delfina voise să-şi aştepte stapânii. O găsi pe doamna „înzdrăvenită şi foarte odihnită.” Câteva persoane veniseră să-l caute pe doctor. Le notase adresele. Corespondenţă nu era cine ştie ce, doar nişte broşuri medicale, prospecte, o scrisoare. Valerio se uită imediat dacă scrisoarea era de la Pietro. Conţinea doar aceste cuvinte simple: *„Dragă domnule doctor, o să vin duminică seară cu vărul meu. P.”* Dar plicul nu sosise cu poşta, şi lui Valerio i se ridică o piatră de pe suflet când constată că fusese aruncat în cutie; probabil că sora lui Pietro se oferise să facă acest comision.

Înainte de a trece la consultaţii, Valerio îl preveni pe Latanza că Delfina i-a pregătit un pat pentru dormit în salonul cel mic.

— Bah, este inutil să faci un astfel de deranj, zise Latanza. Voi dormi foarte bine acolo sus, în fosta cameră a servitoarei.

— Imposibil, replică Valerio. I s-a schimbat destinaţia. Acum serveşte de debara.

— Ah, bine. Atunci pe curând.

Când Valerio se întoarse acasă spre orele opt, întreg oraşul părea

înghiţit de întunericul de catran al nopţii. Ploaia începea să cadă, deasă şi rece. Primul camion care revenea de la mină spre Cagliari îşi făcu apariţia, însoţit de zgomotul asurzitor al benei sale fără încărcătură. Farurile mari luminau pietrele caldarâmului, acoperite de mâzgă, şi trotuarele deşarte. Câţiva câini rătăceau de-a lungul faţadelor moarte. De departe, de foarte departe, sunetele vesele ale unei muzici de dans se auzeau în surdină, insolite, ca într-o cetate distrusă. Instinctul îl avertiză pe Valerio, de îndată ce intră în casă, că totul se schimbase acolo. Delfina plecase. Angela făcea baie. Latanza umbla de colo-colo, în sala de aşteptare. La zgomotul pe care îl făcu Valerio, el apăru în penumbră, enorm şi ameninţător. Chelia îi lucea ca o egretă scăpărătoare în razele aruncate de lampa din spate.

— Trebuie să-ţi vorbesc, spuse el, şi vocea lui gravă, vibrantă era încărcată de ameninţări nerostite.

Închise uşa în spatele lui Valerio şi întoarse spre el o faţă învăpăiată. Ploaia bătea în obloane. Se auzea zgomotul apei din camera de baie. Doctorul îşi frecă încet pieptul. Mii de ciocuri îi sfârtecau carnea, îl scormoneau pe dinăuntru cu o ardoare frenetică. Se simţea alunecând pe şine, drept către muntele acesta fioros, înălţat în faţa lui. Un tablou din perete înfăţişa un copil. Parcă surâdea spre Valerio, încercând să-l încurajeze.

— Am urcat la mansardă, zise Latanza.

Ochii îi străluceau foarte aproape de obrazul lui Valerio. Nişte ochi încărcaţi de o ură neputincioasă şi aspră.

— Multe din cuvintele tale de astăzi după-amiază m-au alarmat. Uşa camerei era închisă. Am bătut. E cineva acolo, nu-i aşa? Am auzit foarte distinct cum a scârţâit somiera. Acolo este cineva. Vreau să ştiu…

— Ce vrei să ştii? întrebă furios Valerio.

Latanza ridică încet pumnul până la înălţimea obrazului.

— Vreau să ştiu pe cine ascunzi acolo sus.

— Pe Sandro Galli! Ai ghicit!

Pumnul coborî, de parcă Latanza nu mai avea puterea să-l ţină ridicat.

— Sandro Galli… murmură omul ce gras.

— Asasinul lui Gorzone, adăugă Valerio necruţător.

Acum se simţea puternic. Trecuse pragul. Toţi muşchii gâtului, ai spatelui se întăriseră ca o cuirasă. Stătea plecat puţin înainte, gata pentru ripostă. O furie clocotitoare se încingea în el, asemenea unui foc care mocneşte în miezul unei căpiţe, gata să se înalţe, să pârjolească totul la cea mai mică adiere.

— Eşti un ticălos şi un smintit, tună Latanza apropiindu-se de el şi azvârlindu-i în obraz mirosul lui înecăcios de fumător.

— Ai cutezat să faci asta, adăugă el cu ură.

— Mă priveşte numai pe mine, zise Valerio.

— Nu, asta mă priveşte şi pe mine.

O vână groasă se contura pe fruntea lui mare de taur.

— Ştii că este căutat, că poliţia o să-i dea de urmă până la sfârşit. Nu te-ai gândit la scandal, la toate consecinţele... Un asasin! Şi vei fi târât, alături de el, în faţa judecătorilor…

— M-am gândit la toate.

Latanza părea că suferă acum. Continuă:

— Ce scandal va stârni afacerea asta! Eşti un ticălos şi un smintit! O să fii dezonorat. Numele tău, al meu, aruncate în gura ziarelor! Şi micuţa, sărmana, care era atât de încrezătoare, atât de fericită să te regăsească! Dar, după câte înţeleg, nu te-ai gândit la ea. Ţi-a păsat vreodată de ea? Ce-ţi păsa când o vedeai prăpădindu-se din pricina climei îngrozitoare, pierind de plictiseală în acest colţ uitat de lume! Oh, nimic nu mă mai miră, nu, nimic nu mă mai miră din partea ta…

Se dădu puţin înapoi, făcu vreo doi, trei paşi prin cameră. Rictusuri îi schimonoseau faţa, o transpiraţie subţire îi inunda obrajii molâi. Afară, continua cortegiul camioanelor. Ecoul tunetului răsuna repercutat din colină în colină. Dar micul salon părea izolat de restul universului, tras spre adâncul mării.

Latanza se opri în faţa doctorului.

— Ascultă-mă, spuse el. Sunt mai în vârstă decât tine. Îţi voi spune ce ai de făcut… Ştiu că eşti un visător, un… un om generos, dar fără simţul realităţii. Ştii, o să fii condamnat. Libertatea ta, onoarea, în fine, fericirea ta sunt în joc. Şi fericirea Angelei, de asemenea. Toate acestea pentru ce? Pentru un individ mediocru, o brută pe care nu dai doi bani.

Vorbea repede de data aceasta, cu un fel de căldură în glas, parcă ar fi încercat să-l convingă pe Valerio, să-l subjuge.

— Îi vei spune să plece din casa asta. Să se ascundă în altă parte. Totul va fi uşor. Nu-l predai, dar scapi de el, te salvezi.

Aşteptă răspunsul doctorului cu nerăbdare.

— Nu, spuse Valerio.

— Acum destul! replică Latanza, furios. O să-l dau eu însumi afară.

— Dacă faci asta!…

Se sfidară din priviri. În tăcerea care urmă, tunetul se auzi duduind din nou, îndepărtat şi grav.

— Dar ce-ţi veni, pentru o astfel de canalie! Ce motiv ai să procedezi astfel? Abia acum încep să te cunosc şi presupun lucruri îngrozitoare… Încăpăţânarea ta de a rămâne aici, asasinul ăsta pe care îl protejezi… Dar poliţia poate veni la tine dintr-un moment în altul, trebuie să faci faţă la ceea ce este mai presant! Da sau nu, vrei să alungi canalia asta?

— Nu, zise Valerio.

— Te previn că nici Angela şi nici eu nu vom rămâne în această casă dacă te încăpăţânezi.

— Faceţi ce socotiţi de cuviinţă.

— Un ticălos şi un smintit! repetă ca turbat Latanza şi ridică pumnul. Dar Valerio îl prinse de braţ, îl imobiliză şi îi vorbi cu duritate, tăios.

— Nu-l voi goni. Nu-l voi preda niciodată. Dacă vine poliţia îl voi apăra.

— Eşti nebun de-a binelea! Nebun de legat! spuse Latanza liberându-se.

— Îl voi salva, mai zise Valerio cu o furie rece.

Latanza îşi frecă uşor obrajii, fruntea, ceafa. Era pe jumătate învins, dar hotărât să continue lupta.

— Dacă omul acesta merită, cu adevărat, să fie salvat, judecătorii lui vor fi cei care să hotărască dacă este cazul să fie indulgenţi cu el sau nu.

— Judecătorii lui! Ştii ce vrea să zică asta. Opt sau zece luni de prevenţie. Poate un an. Apoi tribunalul, redeschiderea rănilor, încet, savant, una câte una. Şi la sfârşit, ocna. Nu merită asta.

— Ce ştii tu? strigă Latanza. Ce, tu trebuie să judeci? Tu eşti cel care…

Se întrerupse. Angela tocmai intrase. Rămăsese o clipă nemişcată, tăcută, foarte palidă, şi privirea ei trecea de la tatăl ei la Valerio. Purta o rochie nouă, gri cu roz, care o făcea să pară şi mai micuţă, şi mai fragilă.

— Sărmana mea dragă! zise Latanza înaintând către ea.

— Ce se întâmplă aici? întrebă ea. De ce vă certaţi în halul ăsta?

Cum niciunul dintre cei doi bărbaţi nu se hotăra să vorbească, se întoarse spre tatăl ei.

— Explică-mi odată!

În acea clipă Valerio simţi o milă apăsătoare. Ajunsese la o cotitură a vieţii. Întreg trecutul era pe cale să plesnească ca un pahar. Se uită la soţia lui cu o intensă curiozitate; frunte mică, bombată, ochi puţin oblici, în care tremura o vagă spaimă, buze bine conturate, cărnoase (şi grimasa lor îndurerată). La capătul braţelor delicate palmele rămăseseră deschise ca două cochilii, două încântătoare cochilii. Sânii ei de adolescentă abia dacă bombau corsajul împodobit cu o broderie în formă de clopoţel. Chinuită, ea aştepta o explicaţie. Părea că domină încăperea, că este un centru în jurul căruia se învârtea lumea întreagă. Încă nu ştia că va suferi. Lumina becului revărsa din tavan străluciri de un alb incandescent peste umerii, capul şi sânii ei. Angela va suferi, şi lucrul acesta i se păru lui Valerio de nesuportat.

— Angela, spuse el.

Dar Latanza începuse deja să vorbească. Vertiginoasa mişcare

giratorie se opri dintr-o dată. Vocea dură a lui Latanza avea rezonanţa unor lovituri de pumn într-un perete despărţitor.

— Bărbatul tău îl ascunde aici pe asasinul lui Gorzone şi refuză să-l gonească. Nu pot consimţi să rămâi în casa asta.

— În casa asta…? Aici? Chiar aici?

Stupefiată, ea îl privea pe Valerio, de parcă într-adevăr aştepta un protest din partea lui. Pe chipul ei, pe care cearcănele se adânceau foarte repede, gura, de un roşu sângeriu, rămăsese deschisă ca o rană într-un fruct deja stricat. Irişii ei de un cenuşiu foarte deschis arătau ca două pietricele întunecate. Valerio făcu un gest, dar simţi cu oroare cum cuvintele se pierdeau în sufletul lui. Se topeau într-o vâltoare ameţitoare.

— Ai să-mi explici?, întrebă blând Angela. Nu este posibil. Sunt sigură că nu este adevărat..

— Nu va sta multă vreme, zise Valerio. Poimâine o să plece. Aşteaptă o barcă cu pânze, care-l va duce în Tunisia.

Angela îşi prinse faţa în mâini.

— Fetiţa mea mică, murmură Latanza.

Dar, parcă biciuită de vocea tatălui ei, se ridică. Simţea sângele navălindu-i spre gât, în valuri scurte, şi înăbuşind-o.

— Nu este adevărat, protestă ea cu o intonaţie dureroasă. Nu vreau să cred.

— Poimâine va pleca, repetă Valerio.

— De acum până poimâine poliţia are toate şansele să-l descopere! spuse Latanza repede. Şi Angela să fie obligată să trăiască aceste ore sub acelaşi acoperiş cu un asasin? Felicitări! Eşti un soţ prevenitor! Nu poate exista cineva mai atent faţă de soţia lui. Dacă doreşte dovezi de dragoste, atunci, iată, este copleşită! I le împarţi cu dărnicie. Felicitări! Felicitări!

Râse vulgar.

„Ştie cum să o manevreze”, îşi spuse Valerio repede cu o uşoară ciudă. „Cunoaşte influenta pe care o are asupra ei.”

— Dar Luigi, spuse Angela, făcând un pas înainte tatal meu are dreptate! Ştiai că voi veni! Luigi!… De ce ai făcut asta?

Adoptase un ton de reproş blajin, destul de înduioşător. Nu părea să sufere cu adevărat. Poate că nu sângera decât vanitatea ei?

Luigi, spune-mi? De ce să ascunzi pe individul ăsta? De ce nu-l goneşti chiar acum?

— Fiindcă nu-i pasă de tine! sări Latanza, făcând gestul cuiva care vrea să arunce ceva peste cap. N-are grijă de tine! Nu-l va goni!…

— Şi dacă eu te rog sa faci asta, Luigi? Dacă te rog eu? imploră Angela, ai cărei ochi străluceau.

— Nu! zise Latanza care îşi cântărea ascendentul asupra Angelei şi părea că simte o satisfacţie în care clocotea furia. Preferă să înfrunte

riscuri grave, să rişte închisoarea, dezonoarea, pentru secătura asta! Un deznădăjduit, zice el! Dar un deznădăjduit care accepta totuşi să trăiască în continuare, care acceptă să plece în Tunisia. Care acceptă să pună pe alţii în pericol, să ameninţe fericirea şi libertatea lor! Numai să scape el, nu-i aşa. Restul puţin contează, nu-i aşa!

Vorbea vehement, gesticulând.

— Şi când bărbatul tău va fi prins, sărmana mea Angela, vom fi puşi la index. Nimeni, la Neapole, nu ne va mai primi. Oamenii se vor îndepărta de noi!… Toate uşile ne vor fi închise.

Angela începu să plângă. Latanza se îndepărtă. Fiica lui plângea, dar, în ciuda tuturor celor întâmplaţe, nu astea erau lacrimile de care se temea Valerio. Lacrimile care curgeau pe micul ei obraz crispat erau lacrimi de ciudă. Deci argumentele grosolane, deplorabilele argumente ale tatălui o înduioşaseră!

Îi veni ideea să se apropie de ea, dar simţi că între ei începeau să se îngrămădească blocuri grele de piatră uriaşă. Deja îi despărţea un zid de netrecut… „O pasăre, o mică pasăre iubitoare, blânda Angela…”

Se apropie de el. Obrajii îi luceau. În privirea ei se citea o deznădejde tulburătoare. Câteva lacrimi căzuseră pe corsajul de culoare deschisă. Valerio aşteptă.

— Ai îndrăznit să faci una ca asta, zise ea la sfârşit. Ai îndrăznit!… Şi eu care veneam spre tine atât de fericită!… Eu care număram zilele! Dar, în cazul ăsta, nu mă iubeşti.

Strigătul acesta îl lovi pe Valerio ca o rafală de ploaie, îl simţi ca un duş îngheţat. Nu era nimic de răspuns. Lăsă să se aştearnă o tăcere grea. Apoi din fundul încăperii se ivi Latanza:

— Scumpa mea, spuse el hotărât, plecam imediat la Cagliari. Mergem la hotel. Nu mai poţi rămâne în casa asta. Înţelege odată! Îşi bate joc de tine! Te batjocoreşte! Nicio oră mai mult nu mai poţi. Nu mai trebuie sa rămâi aici! Haide, puţină mândrie!

Angela tresări, aruncă o privire spre tatăl ei. Părea cam rătăcită, şi Valerio înţelese că era deja prea târziu ca să intervină. Latanza câştigase. Poate că ar fi trebuit să meargă spre ea, să o ia în braţe, să o legene tandru, să-i vorbească, să o liniştească… Dar nici urmă de elan nu era în el. Şi Latanza păru să ghicească acest lucru.

— Soţul tău nu te iubeşte, vezi bine! Şi cred că niciodată nu a meritat dragostea ta! Acum e cazul să te gândeşti la scandalul care ne ameninţă! Poliţia va sosi aici dintr-un moment în altul! Nu te pot lăsa aici! Eşti fiica mea! Gândeşte-te! Situaţia asta nu este normală! Ori soţul tău te iubeşte, şi atunci cedează, ori dacă nu…

Şi el deschise larg braţele, ca pentru a arăta că în acest din urmă caz nu mai era altceva de făcut decât să accepţi evidenţa.

„Frumoasă treabă! îşi spuse cu amărăciune Valerio, care ştia acum că partida era pierdută. Fără el aş fi putut poate să o conving că

Sandro trebuie salvat. Dar la ce bun? Nu este în stare să înfrunte cel mai mic pericol alături de mine. Şi oare o pândeşte vreun pericol? E speriată, mai ales la ideea zâmbetelor dispreţuitoare cu care ar gratifica-o frumoasele ei prietene din Neapole."

— Oh, Luigi! Spune ceva! gemu ea, aruncându-si pe spate, cu o mişcare bruscă a capului, tot părul ei blond.

— De ce nu spui nimic? strigă, de data aceasta pe un ton ascuţit.

Părea că, de exasperare, o să înceapă să tropăie.

— Dacă plecaţi în seara asta…, începu Valerio cu o voce mohorâtă.

Fu nevoit să se oprească. Simţea lipsa de aer. Ceva îl împiedicase până atunci să respire. Avea gâtul uscat ca atunci când, sub un soare arzător, te afli la sfârşitul unui marş lung.

— Dacă plecaţi în seara asta, veţi orienta bănuielile poliţiei. Veţi distruge ultima şansă a lui Sandro…

Ar fi trebuit să adauge: „şi mă pierdeţi şi pe mine", dar Angela se şi ridicase tremurând, de parcă soţul ei ar fi insultat-o.

— Mereu Sandro! Numai la el te gândeşti! La el! Ce poate însemna el pentru tine? Sandro!… Dar eu, eu? Şi eu exist! Şi sunt soţia ta! Nu, pentru tine Sandro contează! Un ucigaş!

Latanza îi aruncă lui Valerio o privire triumfătoare. Dar Angela continuă cu mai multă vehemenţă:

— Nici nu protestezi! Nici nu încerci să mă reţii! Oh am înţeles! Am înţeles foarte bine! Nu voi rămâne aici. Fii liniştit, am înţeles…

Se întoarse spre tatăl ei, care o luă în braţe, şi plânse pe umărul lui cu mici sughiţuri, ca un copil.

— Angela, spuse Valerio……

— Plecăm imediat, zise Latanza la urechea fiicei lui, dar fără să-l scape pe Valerio din priviri. Am hotărât, scumpa mea. Mâine vom fi la Neapole.

— Angela, tu nu poţi înţelege!… mai zise Valerio cu sufletul răvăşit.

Dar deja Latanza o îndepărta cu blândeţe pe tânăra femeie.

— Du-te repede de te pregăteşte.

De îndată ce plecă, se adresă doctorului pe un ton rece şi decis:

— Vom lua maşina ta. O voi lăsa la garajul hotelului Torino. Poţi merge mâine să o iei.

Îşi trecu o mână peste bărbie:

— Argumentul tău de adineaori trebuie luat în consideraţie. Plecarea noastră poate trezi bănuielile poliţiei. N-ai decât să le spui că, din cauza sănătăţii soţiei tale, ai hotărât să părăseşti Salina, pentru a te instala la Neapole. Că Angela a plecat cu mine, ca să se ocupe acolo de instalare.

În timp ce se îndrepta spre uşă, adăugă:

— Sper să scapi fără neplăceri de periculosul tău prieten. Dacă se va produce cel mai mic necaz de acum şi până la plecarea lui de aici,

trebuie să convii că este mai bine pentru Angela să fie cu mine.

Părea destul de satisfăcut de felul în care fiica lui luase lucrurile. Criza nu fusese prea puternică. Spuse ridicând mâna:

— Doresc ca totul să meargă bine pentru tine. Vino să ni te alături cât mai repede cu putinţă!

Dar cum Valerio rămânea tăcut, el insistă:

— Ai să vii, nu-i aşa?

Îşi dăduse oare seama că scena aceasta putea să aibă consecinţe neprevăzute? Că pentru un bărbat atât de straniu ca Valerio această despărţire risca – cine ştie? – să fie decisivă?

În privirea lui era o vagă nelinişte.

— Bineînţeles, mormăi doctorul.

— Atunci merg să pregătesc valizele.

Rămas singur, Valerio privi portretul copilului care continua să-i zâmbească din ramă, cu o misterioasă melancolie. În jurul lui era pustiu, o întinsă câmpie devastată. Va veni vreodată pacea? Auzi obloanele trosnind în bătaia vântului. Nu îndrăznea să facă vreo mişcare. Carapacea împietrită în care era prins se putea fărâma la cel mai mic gest. Dar, oricum, nu era în stare să se smulgă din amorţeală. Timpul se scurgea ca murmurul unei ape. Auzea paşii Angelei în odaia de sus. Umbla prin cameră de colo, colo. Îşi împăturea lenjeria pregătită pentru sărbătoarea acestei prime nopţi. Şi la celălalt etaj era Sandro, întins pe patul lui. Sandro, care desigur că asculta zgomotele neobişnuite ale casei. Apoi auzi pe coridor paşii grei ai lui Latanza. Îl auzi deschizând portiera maşinii garată lângă trotuarul din faţa garajului. Aşadar, era adevărat. Totul era adevărat. Angela urma să plece. Dar nu o putea lăsa să plece în felul ăsta! Nu o putea lăsa să plece, fără să înţeleagă semnificaţia adevărată a acestei plecări!

Ieşi precipitat din salon. Angela cobora scara. Îşi pusese pălăria şi un palton gros, maron. Se îndreptă spre ea. Becul de deasupra lor lumina obrăjorul Angelei, neted şi curat. Îşi refăcuse cu grijă fardul şi păstrase o expresie de supărare.

— E mai bine să plec, spuse ea repede. Trebuie să mă gândesc. Am nevoie să citesc limpede în mine.

Vântul împrăştie pe prag o jerbă de ploaie. Vocea lui Latanza răsună:

— Haideţi, îmbrăţişaţi-vă!

Îi observa aplecat peste portieră, cu mâinile pe volan.

Angela ridică ochii spre soţul ei, cu un aer trist. Se sărutară în grabă.

Apoi ea îi întinse mâna, pe care el o reţinu o clipă. Mâna aceasta rece, fără viaţă.

— Angela!

— Nu, zise ea. E mai bine să plec… Îţi voi scrie.

Şi adăugă cu oarecare timiditate:

— Ne vom revedea în curând.

Nu ghicise deci că se terminase, că se terminase absolut totul? Că era vorba de cu totul altceva decât de ultima şansă a lui Sandro?

Cum Valerio o privea cu o intensitate care părea să o jeneze, ea lăsă capul în jos şi murmură:

— La revedere, Luigi.

Valerio nu răspunse nimic când ea se suia în maşină, lângă tatăl ei, a cărui mască severă era luminată straniu de licărirea verde a cadranului de la bordul maşinii. Ferestre străluceau de-a lungul bulevardului. Automobilul ţâşni, sfâşie perdeaua de beznă, care în urma lui se strânse din nou. Nici în cea din urmă clipă Angela nu făcuse vreun gest. Rămăsese ţeapănă, cu privirea fixă, cu mutra ei de fetiţă supărată. Doar Latanza schiţase un semn de adio.

Încet, Valerio închise uşa.

O clipă mai târziu se sui la Sandro.

Înainte de a întoarce cheia în broască, îşi închipui pe socrul său cu urechea lipită de uşă şi simţi împotriva lui o aversiune şi mai puternică.

— Eu sunt, zise el intrând.

Aprinse lumina. Pe pat, Sandro se ridicase în capul oaselor.

— A venit cineva, domnule doctor, zise el cu vocea lui tărăgănată.

— Ştiu.

— Întâi am crezut că sunteţi dumneavoastră, şi m-am sculat. Somiera a scârţâit.

— Nu face nimic.

Toate merindele mai erau încă pe masă, aproape intacte.

— N-ai mâncat.

— Nu-mi este foame.

— Am primit o scrisoare de la Pietro. Poimâine, dacă timpul o să permită, veţi putea pleca.

Sandro, indiferent, parcă la vestea asta, se aşeză lângă dulap. Barba îi crescuse şi-l îmbătrânea. Şi unghiile îi erau acum lungi şi murdare. Nişte pete de noroi se uscaseră pe espadrilele sale şi pe partea de jos a pantalonului.

— În noaptea asta o să las uşa deschisă, spuse Valerio. Voi lipsi, aşa că rămâi singur. Poţi să coborî în camera de baie.

Tăcu un moment, ascultă apa curgând pe ţigle, bolborosind, pe ţevile de canalizare. Din colţul lui, Sandro îl privea.

— Mergem pe plajă la miezul nopţii, reluă Valerio. Pietro o să fie cu noi. Va trebui doar să ne înţelegem cu vărul lui asupra locului şi a orei. O să-ţi dau o scrisoare pentru un prieten din Tunis. Cu puţin noroc, cu energie şi prudenţă, vom veni de hac tuturor greutăţilor.

Faţa lui Sandro era lipsită de expresie. Valerio suspină. Mirosul unei

cutii de conserve deschise împuţea camera. Pe plafon, o pată mare de la o streaşină desena o pisică încovrigată.

— Cine a venit mai înainte? întrebă Sandro, fără să arate prin ton vreun oarecare interes.

— Socrul meu. Nu fi îngrijorat.

Cum stătea îndoit, cu coatele rezemate de coapse, Sandro spuse calm:

— Nu sunt îngrijorat. Am auzit zgomotul unei certe. Am ascultat. Mi s-a părut că era vorba de mine.

— Era vorba de tine. Dar n-are importanţă…

— N-are importanţă pentru cine?

— Lasă asta, zise Valerio impacientat.

Sandro nu-l scăpa din priviri. Pe faţa lui de hirsut, ochii aveau o strălucire febrilă şi tristă.

— Şi soţia dumneavoastră era acolo?

— Da.

— A sosit în după-amiaza aceasta?

— Da.

În acea clipă Valerio auzi o maşină care trecea pe bulevard şi păru că încetineşte. Ascultă plin de interes, dar zgomotul continuă, până se pierdu cu totul.

— Şi a plecat? întrebă Sandro cu ezitare.

— A plecat.

Doctorul făcu un pas înainte, îl bătu amical pe umăr, dar la această atingere Sandro sări în picioare.

— Ar fi trebuit să plec. Eu trebuia să plec…

— Taci, spuse Valerio.

Îl atinse uşor, cu afecţiune, silindu-se să zâmbească.

— De fapt n-ai niciun amestec în povestea asta. Stai liniştit aici. Pietro va veni şi el mâine să te vadă; ’nţeles?

Ieşi. Sandro nu făcu nici un gest. Dar un minut mai târziu, în timp ce cobora scara, Valerio presimţi că Sandro se aplecase peste rampă. Înălţă capul. Într-adevăr, Sandro îl privea.

— Fără aiureli. Fii prudent. Atenţie la lumini! îi azvârli doctorul din mers, agitând mâna.

Plecă şi se închise în birou.

Liniştea, întreruptă la răstimpuri de ploaia care se potolea, singurătatea, lumina blândă a lămpii, îi făcură bine. Se gândi că la ora aceea Angela şi tatăl ei ajunseseră probabil în dreptul micului post de carabinieri care supraveghează drumul spre Cagliari. Carabinierii vor înregistra trecerea lor, se vor mira. Cine ştie? poate îl vor preveni pe Fasaro! N-au decât! Valerio se simţea la capătul puterilor. Nu mai voia să lupte. Prin plecarea ei Angela compromitea mai mult decât ultima şansă a lui Sandro. Dar un demon ironic îi şopti: „De ce vrei să-i pese

de un soţ care o batjocoreşte, care o înşală?" Umbra lui tremură pe peretele din dreapta. Literele aurite ale cărţilor legate păreau că strălucesc ca nişte învelişuri de minuscule insecte. „Du-te acum la Clara! Pleacă odată!" auzi o voce şoptindu-i la ureche. De ce ezita să părăsească casa? Ce sentiment era mai puternic decât dorinţa de a o regăsi pe Clara? „Trebuie să merg sus să-i mai vorbesc lui Sandro." Îl părăsise într-un mod stupid. Plecarea Angelei îl neliniştea probabil din mai multe motive. „Ar fi trebuit să stau mai mult cu el, să-i vorbesc." Ca în fiecare seară la acea oră, strigătul vânzătorului de ziare răsună în stradă şi se stinse ca un vaier prelung.

Dar cum să-i explice lui Sandro că era alături de el, că, deşi nu era de acord cu uciderea lui Gorzone, înţelegea motivele adânci ale acestui act nesăbuit, ale acestui foc tras împotriva unei sorţi potrivnice şi împotriva nedreptăţii oamenilor? Cum să-i explice că înţelegea că Magda îl împăcase cu lumea, că dragostea fusese singura lui victorie reală pe acest pământ semănat cu milioane de morminte şi că era într-o anumită ordine a lucrurilor ca Gorzone să intervină, să pornească contra lor, contra fericirii lor, să-i împingă spre ruină şi mizerie, stupid, sălbatic, deşi la capul acestor ani derizorii aştepta, oricum boala şi moartea? Pentru că exista Clara, pentru că o iubea, el Valerio, înţelegea resortul care declanşase flacăra ucigătoare în mâna înarmată a lui Sandro, înţelegea că ţâşnise din chiar sufletul lui desperat, golit dintr-o dată, pustiit!

Se ridică, stinse lampa, rămase o clipă imobil ascultându-şi în întuneric bătăile inimii. Ploaia încetase. Îşi dădea seama că scena cu Angela şi tatăl ei îl storsese de puteri. Cu toate acestea era nerăbdător. Nu-i mai era de ajuns să ştie că avea dreptate împotriva lui Fasaro, a lui Latanza, a Angelei, contra celorlalţi oameni. Singura justificare de care avea nevoie ştia unde s-o caute.

Îşi puse paltonul, străbătu bucătăria, ieşi în grădină, după ce închise cu grijă uşa în urma lui. Nu mai ploua, într-adevăr, dar un miros de apă stătută, în frunze ude, de pământ umed plutea în noapte printre copacii din care, cu un zgomot dogit, neobişnuit, cădeau picături ca în peşterile sonore, cu bolţi din care musteşte umezeala.

Depăşi gardul de cactuşi, călcă în băltoace. Un câine lătră în apropiere cu o furie încăpăţânată şi tăcu apoi brusc, de parcă cineva l-ar fi sugrumat cu dexteritate.

Valerio văzu lumină la fereastra Clarei. Ocoli peronul, bătu în obloane şi auzi imediat o uşoară exclamaţie. Cu inima cuprinsă de emoţie se apropie de uşă. La dreapta, spre Cagliari, străluceau luminile; mărunte, pure, pierdute în oceanul de întuneric. Dar Angela nu mai sălăşluia în el. Pierea dintr-însul aşa cum se potoleşte, cu încetul, o arşiţă mistuitoare. „Trebuia să se termine!" murmura sângele în urechile lui pişcate de aerul îngheţat. Drumul început la

Pompei, într-una din serile acelea blânde, care învăluia câmpia napolitană, se termina în faţa acestei uşi, în timp ce asculta pătimaş pasul Clarei trecând prin coridor.

— Tu eşti? întrebă ea, în cele din urmă, gâfâind puţin.

Îşi strângea marginile şalului peste piept şi părea foarte emoţionată.

— Intră repede. Aşadar soţia ta n-a sosit? Ce s-a întâmplat?

— A sosit. Vino.

Odată intrat în cameră, îşi plimbă privirea jur împrejur. Deci toate câte le vedea aveau o existenţă reală: cearşafurile calde, lampa, cărţile risipite şi pacea aceasta în care se topeau deodată toate furtunile. Se întoarse spre Clara, o luă binişor de braţ. O simţi încordată, cuprinsă de îngrijorare.

— Iubitule, explică-mi. Sper că nu-i nimic grav?

Obrazul ei micuţ, implorator îi strecură brusc teama în suflet. Să fie oare posibil? Se lăsa oare purtat spre o înfrângere definitivă? Se simţea ca agăţat de o funie deasupra unei prăpăstii fără fund. Nişte umbre acuzatoare năvăleau în cameră şi se înghesuiau în jurul lui. „Tu eşti *răul,* aliatul *răului,* pentru tine nu poate exista fericire, ar fi prea nedrept."

— Spune-mi dragule? murmură Clara rugător.

Acum trebuia să-şi mizeze întreaga viaţă pe un singur, cuvânt, pe o frază, pe o foarte mică propoziţie, mai ucigătoare, mai fulgerătoare decât glonţul care urmează să deschidă în carnea în care pătrunde o breşă minusculă, o mică trecătoare pe unde intră moartea.

— Ascultă-mă, spuse el înspăimântat de toate umbrele acestea care, ameninţătoare, se puseseră în mişcare pe pereţi, ascultă Clara… Sandro Galli, soţul Magdei…

— Ei bine?

— Este la mine. Poliţia continuă să-l caute. Stă ascuns la mine, de când l-a omorât pe Gorzone.

Ea îşi dădu capul pe spate, ca să-l privească mai bine drept în ochi.

— La tine? Şi a sosit soţia ta? Oh, înţeleg! Trebuie să-l aduci aici. Nu mai poţi să-l ţii ascuns acolo. O să-l instalăm în camera fratelui meu. Maria o să-şi ţină gura, nu te teme. Trebuie să-l aduci imediat.

O strânse foarte tare la piept. Ah! Asta era Clara, aceste cuvinte le aştepta, exact aceste cuvinte. Nimic altceva decât aceste cuvinte, şi totul reintra în ordinea firească, putea continua să trăiască, şi lumea îşi recăpăta adevăratul ei înţeles. O recunoştinţă fără de margini îi inundă fiinţa. Se destrămau toate firele încâlcite. Scăpase dintr-o imensă catastrofă. Clara îl reţinuse tocmai la timp, înainte de prăvălirea îngrozitoare. „Clara, soţia mea, Clara, dragostea mea!" striga delirant sufletul lui. Şi Clara surprinsă îl privea, îi zâmbea timid, şi el o culcă de-a lungul patului, îi descheie cămaşa fină, dezgoli cu o mână nerăbdătoare pieptul ei superb, sânii ca două buchete, două

primăveri, două fântâni frumoase, pe care le acoperi cu sărutări, nebuneşte, până văzu cum obrazul Clarei se schimba, cum începea să exprime o blândă bucurie senzuală; ochii ei se îngustau, lăsând doar o dungă subţire şi voluptoasă între pleoapele pe jumătate închise; buzele roşii şi pline se mişcau încetinel şi murmurând păreau să-i spună: „sunt a ta, îţi aparţin, te iubesc, ai încredere, pentru că oricum mai târziu, foarte târziu, moartea n-o să ne mai înspăimânte; o vom întâmpina ca pe o prietenă supremă, tandră şi calmă, căci până atunci voi fi parcurs întregul drum cu tine; întotdeauna voi fi cu tine, întotdeauna".

IV

ÎN DIMINEAŢA URMĂTOARE, CÂND Valerio se întoarse acasă pe drumul obişnuit, un nor dens, ca o uriaşă placă de marmoră îngheţată închidea cerul de la un capăt la celălalt al orizontului. O pace liniştitoare învăluia copacii. Ploile din ajun lăsaseră bălţi mari, în care se reflectau limbile ţepoase ale cactuşilor, crengile golaşe ale smochinilor. Ierburile, frunzele deveniseră tari, lucioase, transformate de frigul nopţii în mici lame metalice. Doar pletele eucalipţilor fremătau ca nişte coame lungi pe spatele unei iepe.

Îi povestise Clarei scena îngrozitoare pe care o avusese în ajun cu Angela şi tatăl ei. Clara mai insistase să-l aducă pe Sandro, dar el refuză categoric s-o expună pericolului. Era suficient că el însuşi se afla într-o situaţie care se agravase mai tare ca niciodată, căci toată lumea se va mira de brusca plecare a Angelei, de această inexplicabilă plecare, după doar câteva ore de la întoarcere. Delfina va fi prima care va împrăştia peste tot noutatea. Fasaro va fi alertat foarte repede. Singurul noroc în privinţa aceasta era faptul că Fasaro cunoştea relaţia lui cu Clara, şi bănuielile îi puteau fi deviate. Poate că va face mai degrabă o legătură directă între reîmbarcarea intempestivă a Angelei şi relaţia asta, decât cu dispariţia misterioasă a lui Sandro. Dar amintirea ultimelor lui întâlniri cu inspectorul îl tulbura.

Traversă grădina, ajunse la uşa bucătăriei şi introduse cheia în broască. Uşa era deschisă. Era sigur că o încuiase în ajun. Că întorsese de două ori cheia în broască. Mai avea încă în urechi clănţănitul zăvorului. Atunci îi fulgeră în minte: „Sandro!" Se căţără înnebunit pe scări intră în cameră. Era goală.

De necrezut. De neimaginat. Făcu câţiva paşi spre pat, privi prostit la conservele de pe masă, la pâinea abia începută, la cartea pe care i-o împrumutase lui Sandro, şi pe care acesta părea să n-o fi deschis… Făcu stânga împrejur, coborî la primul etaj, dar şi camera de baie era goală. Sandro nu fusese acolo.

Văzu pe etajera de deasupra chiuvetei, printre obiectele obişnuite, o

agrafă de păr uitată de Angela. Luă agrafa şi o ţinu puţin în căuşul mâinii, apoi o aruncă violent şi începu să treacă din cameră în cameră strigând: Sandro! Sandro!

„De ce a fugit? De ce?" Alergă să exploreze garajul, ieşi în grădină, deschise baraca în care se ascunsese Sandro în prima noapte, ca să-l aştepte. Nici ţipenie. Unde să meargă? Şi maşina lui era la Cagliari. Gâfâia, arunca priviri îngrijorate în jur, de parcă Sandro s-ar fi putut ascunde în spatele unui boschet, ca să-i joace un renghi, ca să-şi râdă puţin de el. „Idiot! Idiot!", tună doctorul. Înaintă puţin pe alee, fierbând de furie, se reîntoarse pe urma paşilor săi. „Ce să facă? Ce să facă?" Poate că lui Sandro i-a fost frică? Sigur că da! Înţelesese cât de mult sporise pericolul prin plecarea Angelei. Preferase să fugă. Era limpede. În ajunul plecării salvatoare spre Tunis nu se putea refugia decât la Pietro. Acolo îl aştepta pe doctor, acolo aştepta ora îmbarcării! „Pentru Dumnezeu, poate că a lăsat un bilet pe undeva!" Tot în pas alergător, Valerio o luă spre cabinet, se sui apoi în camera lui, scotoci toate colţurile în care Sandro ar fi putut lăsa un mesaj, dar nu găsi nimic. „Trebuie să merg la Pietro!"

În momentul în care era gata să iasă din casă, sună telefonul. Ezită şi apoi luă receptorul cu un gest nervos. Era doamna Marchesi. Îl ruga să treacă pe la ea, cât mai devreme, pentru ultima injecţie, deoarece soţul ei urma să vină, să o ia şi să o ducă apoi la fermă. Îi ceru şi veşti de la doamna Valerio.

— Voi veni, vin! bolborosi doctorul, închizând brusc aparatul.

„Per tutta la vita! 2 Drops" striga spre el, din înălţimea unui afiş mare de pe stradă, o tânără femeie zâmbitoare, care-şi spăla dinţii. Coborî pe via Regina-Elena cu paşi mari, traversă piaţa. *Palermo* se înălţa la capătul bulevardului şi era deja deschis, cu câteva mese şi scaune înşiruite pe trotuar, de fiecare parte a intrării. O luă pe scara plină de noroi care ducea la căpitănie. Nişte copii plecau la şcoală, certându-se. *„Pace în Corea! Abasso Truman!"* glăsuiau nişte inscripţii cu litere grosolane pe zidurile întunecate. Străduţa înconjura un colţ de mare. În depărtare, o limbă de pământ cu creste trandafirii înainta spre larg. În josul scărilor trebuia să o ia la stânga. Vicolo Domenico Soriano… Intră în curte, urmărit de privirea mirată şi iscoditoare a femeilor. Ridică mâna să bată la uşa lui Pietro.

— Nu-i acolo, spuse o femeie înaintând spre el cu un copil în braţe, un copil foarte mic, de douăsprezece sau treisprezece luni, cu nişte ochi ca de pasăre.

— Nu e nimeni?

— Nu. Pietro lucrează la mină şi sora lui este la fabrica de sardele.

— Mulţumesc, doamnă.

Şi când te gândeşti că Sandro putea fi după uşa asta! Dar trebuia să plece. O bătrână îl privea cu ochii încărcaţi de bănuieli. Nişte copii se

iviră din toate colţurile, îl înconjurară sporovăind.

Îngrijorat o luă în sus, spre oraş. „E stupid să se lase prins în ultimul moment!" Paralel cu cheiul, o barcă lupta cu valurile dese, şi în dimineaţa mohorâtă motorul ei zbârnâia furios. Din cerul voalat cădea o lumină palidă, care se fărâmiţa deasupra mării în mii de paiete de mică. „Mâine. Mâine urma să fugă. Trebuia să-l regăsesc înainte. Numai de n-ar fi făcut vreo prostie!" Traversă piaţa cu respiraţia tăiată. O vânzătoare de jucării îi surâse amabil. Pe stâlpii barăcii atârnau ciorchine maimuţoi de celuloid, avioane, păsări cu pene lungi, roşii, verzi şi galbene. Briza punea în mişcare nişte morişti frumoase cu aripi trandafirii. O mască cu trăsăturile lui Charlie Chaplin plutea melancolic la capătul elasticului său. „E greşeala Angelei!", i se păru că aude în spatele lui rostindu-se atât de tare, încât Valerio se întoarse şi văzu pe vânzătoarea care nici nu se mai uita la el. „Nu! Nu trebuie să gândesc în felul ăsta!", îşi zise el, ajungând pe Regina-Elena. O bătrână cerşetoare îi aţinu calea. Întindea către el o mână îngrozitor de ridată, de vestejită, o mână de mumie. Valerio îi dădu o bancnotă de douăzeci de lire. „Sandro a plecat din cauza Angelei!", părea că spune privirea albă a femeii. Nu! Nu! Să se reculeagă, să gândească cu calm la situaţia asta! Întoarse cheia în broască; Delfina nu sosise încă. În clipa când să împingă uşa ca să intre, auzi în spatele lui o maşină care încetinea.

Se întoarse şi recunoscu micul Fiat decapotabil al lui Fasaro. Tocmai se oprise cu un scârţâit enervant al frînelor.

Valerio închise violent uşa şi înaintă spre inspector, aprins de furie. „Prea târziu, imbecilule! Imbecilule! Soseşti prea târziu. Nu mai este aici!" Un autocar cobora bulevardul claxonând strident.

— Prea târziu, spuse doctorul cu glas tare.

— Ah, aţi aflat deja noutatea? replică Fasaro niţel surprins, întinzându-i mâna. Purta o minunată pălărie gri-verzui şi în jurul gâtului un fular de mătase galbenă, cu marginile ascunse cu grijă sub reverele gabardinei.

— Tocmai m-au anunţat, spuse el. Ţăranii l-au găsit abia acum două ore. Moartea trebuie să fi survenit cu cel puţin zece ore mai devreme. Vreau să spun că aşa se presupune. Aţi putea să mă însoţiţi?

Fără să răspundă, Valerio deschise portiera şi se lăsă pe canapeaua din interior ca un om frânt de oboseală, înfundându-şi înfrigurat mâinile în buzunarele paltonului. Inspectorul demară imediat, o luă în sus, pe bulevard, şi apoi pe via Sorrentina, plină de noroi şi de căruţe cu marfă. Odată ajunşi pe şosea, acceleră.

— Ce poveste tristă, spuse Fasaro cu un ton dezolat. „Vorbeşte! Vorbeşte!", gemea sufletul lui Valerio însângerat, tăvălit prin spini.

— S-a dus să se spânzure în căsuţa care serveşte de adăpost muncitorilor pe timpul culesului de portocale, nu departe de ferma lui

Gorzone. La ferma asta o cunoscuse pe nevastă-sa şi acolo s-au căsătorit…

Manevră schimbătorul de viteză, ca să treacă în viteza a doua şi să înceapă urcuşul spre platou.

— Dar prevăzusem deznodământul acesta, domnule doctor, amintiţi-vă, continuă Fasaro. S-a bucurat câteva zile de un sprijin moral suficient de puternic ca să-l reţină pe marginea sinuciderii. Dar când spun puternic… Nu era decât un fir, înţelegeţi? Un fir…

Claxonă înainte de a depăşi o brişcă plină de fete tinere, îmbrăcate în costume specifice Sardiniei. Conducătorul era un tânăr sătean, subţire, robust, cu privirea îndrăzneaţă, îmbrăcat şi el în costumul regional negru şi alb.

— S-a întâmplat probabil ceva ieri-seară, domnule doctor, şi firul s-a rupt.

Doctorul se ghemui pe scaunul lui, închise cu mâna reverele paltonului ca pentru a înfrunta răcoarea dimineţii.

Automobilul viră, părăsi drumul şi o luă pe o tarla între două câmpuri acoperite de bălţi sclipitoare. Cu paşi mărunţi, nişte oi treceau profilându-se pe orizontul şters, de culoare cenuşie. Foarte departe se ghiceau nişte creste ascunse în mijlocul ceţurilor gri.

— Luaţi notă, domnule doctor, că sfârşitul acesta este poate cel mai bun, într-un sens… Vreau să spun că judecătorii n-ar fi fost indulgenţi cu Sandro…

Cum Valerio nu răspundea, inspectorul se întoarse spre el:

— Poate sunteţi de altă părere? Vă lega de el un sentiment de prietenie…

— Da.

Claxonă încă odată, ca să atragă atenţia unei ţărănci care purta o fustă groasă şi mâna doi măgăruşi încărcaţi cu vreascuri.

— Aţi fi preferat să trăiască, nu-i aşa? S-o şteargă în Tunisia?

— Desigur, zise Valerio cu voce scăzută.

Fasaro rămase tăcut, părând că-şi concentrează atenţia asupra gropilor pe care se forţa să le evite. Drumul devenea din ce în ce mai prost. După ce ocoliră o colină, în faţa lor răsăriră pâlcuri de măslini, cu fâşii albăstrii pe sub frunzişul lor. „Poate că ştie adevărul?”, gândi Valerio cu o amărăciune sfâşietoare. „Ştie totul, dar n-a vrut să acţioneze până la întoarcerea Angelei!” Dar asta părea o idee năstruşnică, şi o respinse enervat. Ar fi vrut să coboare, să-l părăsească pe Fasaro, să rătăcească peste câmpuri, să umble vreme îndelungată singur. Dar totuşi citirea telegramei, felicitările lui Fasaro, atitudinea lui stranie… „Poate că s-a mizat într-adevăr pe Angela, pe întoarcerea ei!” Dacă asta era… I se părea că trecuse printr-o sufocantă pădure tropicală, pândit de duşmani vicleni şi necruţători, şi se simţea acum devastat, sleit de puteri.

— Gândiţi-vă, domnule doctor, continuă Fasaro. Pentru Sandro nu exista o altă ieşire. Magda era toată viaţa lui. Ce-ar fi făcut în Tunisia? Vi-l imaginaţi angajat în Legiunea Străină? Haida-de! Ar fi dus o existenţă de animal bolnav şi hăituit până la epuizarea ultimelor sale forţe. Tot un capăt de frânghie îl aştepta la sfârşitul drumului.

Doctorul se îndreptă în scaun. Poate că va răspunde? Dar întoarse capul spre câmpurile care se întindeau la dreapta, înconjurate de mici ziduri de piatră, spre colinele care se înălţau spre cer în unduiri prelungi, întretăiate de dâre stâncoase şi de hăţişuri negre.

După încă o cotitură apăru şi căsuţa, pe marginea unui vast teren plantat cu portocali. Trei carabinieri aşteptau în faţa uşii. Lumina aceasta alburie, agăţată de cer, arunca printre arbori pete mari de umbră violentă. Aşteptau şi câţiva ţărani aşezaţi pe taluz, cu mâinile împreunate deasupra genunchilor strânşi. Lui Valerio i se păru că-l privesc cu insistenţă deosebită. Poate că şi ei ştiau totul. Trecu prin faţa lor fără să-i salute. Întocmai ca un om care n-a dormit de multă vreme, îşi simţea capul pustiit de gânduri, vâjâind. Carabinierii se dădură la o parte. Căsuţa era acoperită de crengi, cadavrul zăcea sub o prelată, între nişte împletituri de măceşi. Îi ascunseseră partea de sus a trupului sub o pânză kaki. Bucăţi mari de noroi se scorojeau pe pantalonii lui. O mână era prinsă sub vestă. Cealaltă, complet cenuşie, cu pumnul închis, parcă despărţită de braţ, semăna cu un ciudat obraz de copil culcat pe pământ, printre frunze uscate.

„Tu eşti Sandro! Tu?" Cuvintele izbeau mintea doctorului ca nişte proiectile grele de plumb. Înghesuiţi de fiecare parte a uşii, ţăranii îl priveau. Dar când inspectorul veni lângă el, Valerio nu-i putu suporta prezenţa. Ieşi şi umblă încet până la drum. Îi era frig. În acel moment sosi o altă maşină, o maşină mare, oficială, care se opri chiar în spatele Fiatului lui Fasaro. Coborâră cinci sau şase persoane, printre care poliţistul cu capul de boxer şi Casella, nedespărţit de aparatul lui fotografic. Se îndreptă direct spre doctor.

— Încântat să te regăsesc. Ce noroc că am luat primul autocar în dimineaţa asta! Există un Dumnezeu al jurnaliştilor, e ştiut.

Părea că băuse deja destul. Pe obrajii lui răsăriseră două pete roşii, ca şi cum în treacăt tocmai fusese pălmuit. Purta un vechi trenci militar şi în jurul gâtului un fel de eşarfă împodobită cu desene verzi şi cafenii.

— Între noi fie vorba, a avut dreptate, spuse el pe un ton confidenţial, apropiindu-se de Valerio cu privirea scânteietoare. Numai laşii sunt în stare să accepte să trăiască fără… cum să-i zic?… Şi eu am pierdut-o pe soţia mea! Înţelegi? Şi nu numai pe soţia mea. Pe toţi copiii. Exact. Am rămas fără… Mă urmăreşti? Faţă de dumneata mă pot exprima cu jumătate de cuvinte. Numai că eu am alcoolul. Dumneata, *toubib,* şi dumneata te-ai omorî, nu-i aşa? Te-ai fi

omorât dacă erai în locul meu. Haide, mărturiseşte. Exact ca Sandro! Şi dumneata nu bei decât apă. Deci imposibil să ieşi din… Dar eu, o clipă! Ah! cât de respingător este un mort! Nu găseşti?

Tot vorbind îşi deschisese deja aparatul fotografic, continuând să se strâmbe, să adulmece.

— Ia zi, *toubib,* ieri la Cagliari erai cu o femeie foarte frumoasă. Sunt indiscret? Bine. Mutus. Dar primeşte felicitările mele. Toate felicitările. Eu o aveam pe Silvana. Agreabilă, fără nimic în plus. Ce seară! Pleci?… Pe curând…

Inspectorii intraseră în căsuţă. Valerio îi vedea cum se mişcau prin umbră, cu spatele plecat. Formau o masă neagră care ascundea corpul lui Sandro. Fularul galben al lui Fasaro strălucea ca o pânză fosforescentă. Valerio se îndepărtare de Casella, care fotografia grupul de ţărăni şi de carabinieri de lângă poartă. Printre frunze, nişte păsări ţipau ascuţit, biciuind tăcerea adormită.

Spre ora nouă, când totul era terminat, Fasaro îl conduse pe doctor până în oraş. Soarele palid rămăsese agăţat sub o grămadă de ceţuri miţoase. Lui Valerio îi trecu prin minte că *Portici* trebuie să fi plecat. Automobilul hurducăia pe drumul desfundat de cărăuşi, surpat de ploi. Pe talazuri creşteau ierburi, şi ici, colo se vedeau tufe de flori galbene, presărate cu spini. Pe o colină rotundă ferma lui Gorzone se ridica albă, cu ţiglele sale cafenii, iar verdeaţa explozivă a unui palmier înalt se răsfira direct pe cer. Pentru Magda şi Sandro totul începuse într-o bună zi acolo…

Deodată lui Valerio drumul i se păru fără de sfârşit, şi era nerăbdător să ajungă acasă. Fasaro conducea fără să scoată o vorbă, de parcă ar fi ghicit că doctorul voia să rămână singur cu el însuşi.

Când ajunseră la răspântie apăru şi marea; în larg se zărea un minuscul vapor, îndepărtându-se din ce în ce mai mult de extremităţile strălucitoare ale limbilor de pământ.

Primele case din Salina se iviră puţin după aceea dintre grădinile întunecate. Pe drumul spre Rieti, geamurile unei maşini sclipiră ca un misterios semnal optic.

În cele din urmă maşina o luă pe o stradă pustie, mărginită de vile. Era o stradă pe care Valerio o cunoştea bine. Ea lungea puţin drumul către casa lui. S-o fi ales oare Fasaro în mod intenţionat? Şi de altfel ce importanţă avea? Înaintau spre casa Clarei, o casă înaltă, oarecum masivă, cu ferestre mari şi obloane verzi. Câteva crengi atârnau peste grilaj. În inima lui Valerio se născu un sentiment de linişte, o încredere nelămurită şi foarte intimă în viitor.

Se întoarse spre Fasaro şi zise:

— Vă rog – şi cu mâna arătă uşa Clarei.

— Da, spuse în şoaptă Fasaro, fără să manifeste vreo surprindere.

— Cobor aici, preciză doctorul.

{1} Pentru a nu muri de tetanos e suficient să folosiţi vaccinul.
{2} Trupe de telecomunicaţii.
{3} TOATĂ VIAŢA
Cel care s-a spălat pe dinţi de două sau trei ori cu produsul 2 DROPS
va continua să-i spele cu produsul 2 DROPS
TOATA VIAŢA.
{4} Eisenhower şi-a pregătit planurile ca şi cum Stalin ar ataca peste şase luni. (Ital.)
{5} T(RĂIASCĂ) STALIN M(OARTE LUI) TRUMAN PACE ÎN COREEA (ital.)
{6} PACE ÎN COREEA T(RĂIASCĂ) TOGLIATTI
JOS TRUMAN PACE ÎN COREEA (ital.)
{7} Sărăcuţa (ital.)
{8} Aparate germane de zbor.
{9} Manifestaţii în Egipt împotriva Angliei!...
Lupte crâncene în Coreea!... (ital.)
{10} Albă ca Zăpada şi cei 7 pitici
Grand Hotel
cu Greta Garbo şi Joan Crawford
100 lire
Spectacol pentru fondul de ajutorare al sinistraţilor (ital.)
{11} ALT DISCURS AL LUI VÎŞINSKI
PACE SAU RĂZBOI! (ilal.)
{12} Îndată (ital.).
{13} Doctorul (ital.)
{14} Azi se mănâncă paste făinoase Cirio, ca la Neapole (ital.)
{15} Soarele arzător al Sardiniei, vrăjitorul care face să răsară din pământ fructele cele mai parfumate. Portocale! Lămâi! Grepfruituri! (ital.)
{16} A crede. A asculta, A lupta (lozinci fasciste, de pe vremea regimului mussolinian — ital.)
{17} din arabă Tehib – savant, vraci; popular, în franceză = medic.
{18} Titlul unui şlagăr la modă. (engl.).
{19} „Cum? Gingașii mei pui și-a lor măicuță
Uciși deodată?” (engl.)
(Shakespeare: Machbeth, actul IV – traducere de Ion Vinea, în Opere vol. 9, E.P.L.U., 1969)
{20} Ambițioasa – Triumf total. (ital.)

Table of Contents

Title page
PARTEA ÎNTÂI
- I
- II
- III
- IV
- V
- VI

PARTEA A DOUA
- I
- II
- III
- IV
- V
- VI
- VII
- VIII
- IX

PARTEA A TREIA
- I
- II
- III
- IV